CENGİZ DAĞCI

ÜŞÜYEN SOKAK

roman

VARLIK YAYINLARI

ÜŞÜYEN SOKAK

ᚱᛉᚾᚺ

Faruk53

CENGİZ DAĞCI

ÜŞÜYEN SOKAK

roman

VARLIK YAYINEVİ
Ankara Caddesi, İstanbul

BÜYÜK ESERLER KİTAPLIĞI : 218

Varlık Yayınları, sayı : 1688
İstanbul'da Dilek Matbaasında basılmıştır
Ağustos, 1972

BİRİNCİ BÖLÜM

1.

Önce çekmecede sakladım ben bu hikâyeleri; ama zihnimi kurcalayıp durdu hep. Tam üç gün kaldı çekmecede gözlerimin önünden silinmedi gene. Ceketimin eteğiyle başımı örttüm arada- ceketimin karartısında bu hikâyelerin cümle kırıntılarını gördüm. Kırıntılar bazan birleşti; birleşip garip bir şekle girdi -uzun ve yassı; parlak ve kaygan- yılan değildi ama ben gene yılan sandım. Musluk suyunda ellerimi yıkarken avuçlarım içinde yılan görür gibi oldum. Üç gün ellerime bakmadım; çoğun ceplerimin içine sakladım. Üç gün kitap ve gazete okumadım, üç gün ekmek yemedim -razıyım bütün bunlara; yeter ki geceleyin kendimden geçeyim; gün ışımasın karanlık gecelerin ortasında; deniz, kendi derinliklerinde sakladığı tüm balıkları kıyıya atmasın; balık leşleri içine gömülüp boğulmayayım; söğüt dallarından yılanlar sarkmasın çimenlere; kabare kızları âvize ışıklarında kızgın maşalarla kendi meme başlarını yakmasınlar gözlerimin önünde; lâpa lâpa karlar kızıl kızıl düşmesin kirpiklerimin üstüne.

Sonra -

bir gece herşey gözlerimden siliniverdi. Kanepe üstünde düşüncesiz ve kaskatı yattım, bilmem ne zamana dek. Ömrümün sona erdiğini sanıyordum. Ama yaşam büyük bir bilinmezmiş meğer; bilmiyordum. Hikâyeleri yazıp bitirdiğim gün gözlerim çözüldü: çevremde herşeyi belirgin, asıl renk ve şekilleriyle gördüm. Ama uzun sürmedi bu- hikâyeleri çekmecede sakladığım gün gene işkence başladı benim için. Saklamamalıydım. Yırtıp atmalıydım. Yakmalıydım daha iyi. Ama yakamazdım. Bu hikâyeler benim hikâyelerimdi. Hikâyeleri yakmak, kendi kendimi yakmak gibi bir şey olurdu. Bu yüzden sakladım. Üç gün üç gece kaldı çekmecede; çekmeceden çıkarıp masa üstüne koydum. Bakmamağa zorluyordum kendimi. Görmemek, okumamak için yazı masamı kara bir battaniye ile örttüm; ama zihnim gene rahat edemedi. Sonunda ben bu hikâyeleri masa üstünden alıp bir küpün içerisine sokuşturdum ve küpü yarı karanlık dehlizin öbür ocunda olan helânın arka duvarıyle komşu evin arka duvarı arasındaki kör bir araya girip sakladım.

Dar, rutubetli, pis kokulu bir yerdi. Şişman bir kişi giremezdi oraya; ama ben girdim, cılız bir adamım ben. Paslı çemberler, saç borular ve tozlu şişelerle tıklım tıklımdı ara. Örümcek ağlarıyle bağlanmıştı her şey birbirine. Örümceklerin beni de lüzumsuz eşyalara bağlayacaklarını sandım, kork-

tum. Ama içerisinde hikâyelerim saklı küpü ayaklarım dibindeki deliğe sokuşturunca korkum dağıldı ve örümcek ağlarından sıyrılıp dar aradan çıkınca da bütün cılız vücudumda hoş bir gevşeme ve hafiflik hissettim.

Sırtımı helânın ahşap duvarına dayayıp durdum öyle uzun bir süre. Düşünmüyordum hikâyeleri. Mutluydum. Helâ, içime rahatlık getiren. zihnimi yatıştıran sevimli bir yer olmuştu benim için. Ama günler geçtikçe gene hikâyeler gelip takılıyorlardı aklıma. Geceleyin karnımda bir sancı başlıyordu - kendimi tutuyor, helâya girmiyordum. Ama bir gün giriverdim. Başım ellerim arasında, uzun bir süre hikâyelerimi düşündüm: komşu çocukları dar araya girip hikâyeleri bulmuşlarsa...

Bulmuşlarsa hikâyeleri yırtıp atmışlardır; cam küpe duru sularda tuttukları iribaşları doldurmuşlardır; şimdi ben burada hikâyelerimi düşünürken çocuklar cam küpün içerisinde yüzen iribaşlara bakıyorlardı.

Hikâyelersiz edemiyecektim. Hiç olmazsa bıraktığım yerde olduğuna emin olmam gerekiyordu.

Dar araya girip hikâyeleri aramaya koyuldum. Eğilerek ayaklarımın dibindeki paslı çemberler arasına soktum elimi. Parmaklarım yumuşak, az ılık bir maddeye battı. Ayaklarımın dibinden iğrenç bir koku çıkıyordu. Elime bir parça keçe geçtiğini sandım önce; ve hemen çekip çıkardım. Yarı

karanlıkta elimin içinde çürümek üzere büyük bir fare görünce düşünmeksizin duvara çaldım. Duvardan toz, kuru kireç ve gebermiş fare leşi parçaları çarptı yüzüme. Paslı teneke ve kuru-çürük ağaçlar kırılıyordu ayaklarım dibinde. Her şey çürüyordu burada! Hikâyelerim de, uzun bir süre burada kalırsa, çürüyeceklerdi muhakkak.

Komşu çocukları esti gene aklıma. Onların hikâyelerimi bulup yırtmalarını, cam küpe duru sularda tuttukları iribaşları doldurmalarını tercih ediyordum artık; yalnız hikâyelerim burada kalmasınlardı. Gene küpü armağa koyulmuştum ki, helâya birinin girdiğini duydum. Soluk soluğaydım. Adamın helâdan çıkmasını bekliyordum. Beklerken yarı karanlıkta küpü görür gibi oldum. Tam ayağımın dibindeydi. Gözlerim alabildiğine açık, esrimeyle bakıyordum küpe. Baktıkça küp büyüyordu; benim sakladığım küpten çok daha büyük, belki de on litrelik bir kavanoz oluyordum gözlerimde. Kaldırmak istiyordum. Yalnız helâdaki şu adam... Çıkıp gitmişti de haberim olmamıştı.

Eğilerek küpü kaldırdım usulca. Ağırdı. Ağırlığıyla beni de ayaklarımın dibindeki paslı ve çürük eşyalar arasına çekiyordu. Aradan çıkıyordum ki, gene helâdaki adam geldi aklıma: beni burada bu küple görürse kimbilir nasıl bir gözle bakar; pılı pırtılar arasında bir şeyler arayışıma kimbilir ne derdi içinden. Doğrudan doğruya: «Adam, ne işin

var senin burada?» diye sorsa. Sormaz mıydı? Sorabilirdi elbet.

Hoş, sorsundu. Ben çekingen bir kişi değilim; sorusuna dos-doğru bir cevap verirdim. «Hikâyelerimi saklamıştım; ama görüyordum ki, helânın dibindeki fareler delikler deşip bu araya giriyorlar; hikâyelerimi emniyetli ve güvenilir bir yere götürüp saklamak istiyorum» derdim.

Nereye?

«Ben, Galina Şubert'in apartımanında oturuyorum şimdilik; hikâyelerimi götürüp orada bir yerde saklamak istiyorum», diyemezdim. Hele adam hiç tanımadığım bir kişiyse inanılır bir yalan uydurmam gerekecekti. Ama niçin yalan? Küpün içerisindeki yazı tomarını çıkarıp adama uzatamaz mıydım? «İşte, bunların burada kalın fareler tarafından kemirilmesini istemedim; eminim, sen de istemiyorsundur», diyemez miydim?

Dememe gereksinme yoktu; çoktan çıkıp gitmişti adam.

Helâdan hayli uzaklaşınca küpün ağırlığı üzerine düşünmeğe başladım. Bu küp, benim içerisinde hikâyelerimi sakladığım küp müydü?

Apartıman girişine doğru yürüdüm, hâlâ düşünceli.

2.

Akşam olmuştu. Avlu kapısı dibinde iki adam duruyordu. İkisi, sırtlarını kapıya dayamış, ellerinde tuttukları gazeteden beraberce kısa bir haber okuyorlardı yarı karanlıkta. Savaş haberiydi okudukları. Kısa şekilde ve sütunların alt kesimlerinde veriliyordu çoğun önemli olay ve anlamlarla yüklü haberler. Önemli haberleri sütun diplerinde aramayı bugünlerde değil çok yıllar öncesi âdet edinmişti insanlar. Oysa gazetelerin insanlara iletmesi gereken ne çok olaylar olup geçiyordu bu şehirde; İtler kuduruyordu; çirkef lâğımları tıkanıp sokaklara pislikler taşıyordu; ölümler, kazalar, intiharlar; ama muhabirlerin haberleri bile olmuyordu. Belki oluyordu. Belki değil yüzde yüz oluyordu, ama kim kime!

Kapı dibinde durup gazete okuyan adamlardan biri benden yana seslendi :

— Arkadaş! Hıyar turşusu mu götürüyorsun eve?

Adam, demincek içimden geçenleri duymuş muydu ki; ilgileniyorlardı demek insanlar birbirleriyle. Ama adamın sesinden benimle ilgilendiğini değil, bir şeyden kuşkulandığını sezinler gibi oldum. Benim kim olduğumu bilmek istiyor galiba, diye düşündüm.

Niçin doğrudan doğruya «kimsin?» diye sormuyor. Ya sorarsa... Ama niçin soracakmış? Ne hakla?...

Gizli polis ise, sen istediğin kadar haksız olduğunu açıkla kendisine; fotoğraflı ve şef tarafından imzalı belgesini göstererek hak sahibi olduğunu tanıtlar sana.

Adam bana bakıyordu. Bana doğru yürümeğe başlarsa sorusunu cevaplandırmam gerekecek.

— Rakımız var, dedi adam, olduğu yerden - şu kavanozun içerisindekiler hıyar turşusuysa...

«Değil beyim, değil! Niçin hıyar turşusu olsun? Kimsesiz bir adamım ben. Kavanoz dolusu hıyar turşusunu odama götürüp ne yapacağım?»

— Gelin canım, çekinmeyin bizden. İyi yürekli bir adama benziyorsunuuz. Birkaç gün önce yerleşmişsiniz bu eve; öyle mi?

Biliyor demek. Gözleri ellerim arasında tuttuğum küpte. Küpün içerisinde gizli evrak saklı olduğunu sanıyor. Ne demeliyim?

Bir şeyler daha soruyor adam; duymuyorum. Ama dinlemeliyim; dediklerini duyınalıyım; üstelik konuşmalıyım da!

— Askere çağrılmadınız mı henüz?

«Evet bir şeyler söylemeliyim...»

— Hasta mısınız?

«İşi oluruna bırakmam lâzım.»

— Arkadaş...

— Enstitü öğrencisiydim...

— Bizden korkma arkadaş. Biz de...

— Korkmuyorum. Enstitü bir hafta öncesi kapatıldı. Çağrılacağım günü bekliyordum.

— Çağırmalarına vakit kalmaz belki.

Öteki adam da bana doğru yürüdü.

— Savaş haberlerine şöyle bir göz attık gazetede.

— Ne yazıyorlar?

— Güney şehirlerine havadan hücumlar devam ediyor; düşmanın hava kuvvetleri büyük kayıba uğratılmış...

— Bırak canım! Savaş üzerine konuşma zamanı değil şimdi. Hem gazete haberleri çok saçma bugünlerde. Çıt çıkmazken bakarsın alârm düdükleri çalmaya başlar. Arkadaş da ekmek ve turşuyla sessiz geçen günü uğurlamak için gidiyor odasına. İyisi mi üçümüz bir araya gelip şu şişenin dibine darı ekelim!

Gene benden yana dönüyor adam :

— Siz ne dersiniz arkadaş? İçki bizden, siz ise...

— Yiyecek falan yok bende.

— Ya kavanozun içindekiler?

— Küp boş.

— Boş mu?

— Boş.

— Boş küpü ne diye odanıza götürüyorsunuz?

— Hiç. Helânın gerisindeki dar arada buldum. Bir işe yarar diye...

Adam dönüp arkadaşına baktı; sonra, az kuşkulu, biraz da acımaklı bir bakışla süzdü beni.

Bakışından benimle fazla konuşmak istemediğini anlıyordum. Eğilerek küpü yere yerleştirdim. Başım öne düşük, uzun bir süre baktım küpe.

«Niçin gerçeği söylemiyordum adama? Gizliyecek ne vardı sanki bu küpün içerisinde? Hikâye! Sadece hikâye! Hem basbayağı hikâyeler! Basbayağı oldukları için mi? Hikâyeler değil, bizim yaşadığımız hayattı basbayağı bir hayat... Anlardı seni! Ne duruyorsun orda? Konuş, birşeyler söyle! Seninle birlikte odana girip rakı içmek istiyor adam; çene çalmak, biraz açılmak istiyor!.. Suç mu yani? Kof bir adamsın sen. Belki hastasındır. Konuş, .İnsan insansız edemez. Hele sen!.. Issız bir köşeye sıkıştırılmış senin gibi birinin herkesten çok ihtiyacı var dostluğa. Ya gizli polis ise... Olsun; Gene konuş. Ama... o konuşmayacak seninle. Bak hele; kesmiş ilgisini. Gözlerini ayağım dibindeki küpe yapıştırmış, bakıyor öyle. Ne düşünüyor acaba? Küpün içerisindekilerin ne olduğunu söyleseydin yüzüne takdirle bakacak belki. Şimdi merak ediyor sadece: küpün içerisinde turşu değilse nedir? diye. Yaklaşıp elini küpün içine sokuverse... Keşke sokuverse! Ama yaklaşmaz. Sormaz bile. Niçin sorsun? Adamın yüzüne dik dik bakışını görmediğini mi sanıyorsun?

Rakıya çağırdı seni; bir dertortağı bulduğunu sandı; sense bir yankesiciye bakar gibi baktın adamın yüzüne ve kendi nahoş ruhun onun pençesi altında ezilip ufalanınca da adamın seninle ilgilenmesini umuyorsun. Def ol! Kovuğuna gir! İnsanların gözlerinden kaybolup git, görmesin seni hiç kimse; sen de hiç kimseye görünme!...»

Taş kesilmiştim sanki. Bedenimi kaplamış katılığı gevşetip ayağımın dibinde duran küpe eğilemiyordum bir türlü. Adam az daha bana yaklaşmıştı. Ama düşünmüyordum onu. Yok gibiydi - oysa adamın yüzündeki şaşkınlık tamamen dağılmış; garip bir acımayla bakıyordu bana.

Neden sonra yavaş bir sesle :

— Çok zayıflamışsın, arkadaş, dedi.

Fakat gözlerimi yüzüne kaldırdığım zaman gene de şahsımdan çok ayağımın dibindeki küple ilgilendiğinin farkına vardım. Gözlerini küpten ayırmıyordu.

— Gerçekten helânın gerisinde mi buldunuz bu küpü?

— Evet, dedim.

— Ve bir gereği olur diye odanıza götürüyorsunuz?

— Saçma bir davranış değil mi?

— Yok, değil. Savaş sona erince insanlar normal bir hayat yaşamaya başlayacaklar. Ev, bark, aile ...Pazar ve bayram günleri... Normal bir ha-

yat yaşayan insanlar için küpün de bir gereği olur elbet!...

«Lâfı gereğinden fazla sürdürdü. Beni aylağın biri; daha kötüsü, bir sapık yerine koyuyor galiba.»

— Siz beni tanıyor musunuz? diye sordum, dosdoğru adamın yüzüne bakarak.

Adam irkilir gibi oldu. Geri çekilmek istedi; ama çekilmedi; tersine, iki adım daha atarak tam karşımda durdu.

— Yok sizi şahsen tanımıyorum. Neden?

— Neden ne?

— Neden sordunuz?

— Benimle dertortağı gibi konuşuyorsunuz da.

— İnsanız.

— İnsansak?

— Kızmayın, canım; ben sizi gücendirmek istemedim.

Gözleri şimdi gene dalgındı ve yüzünde önceki acımalı bir ilgi belirmişti. Küpe baktı gene.

— Helânın gerisinde buldum dediniz de...

Susarak elini cebine sokuşturdu, iki kâğıt para çıkardı, kâğıt paraları bana uzattığı anda boğucu bir hava çarptı yüzüme.

— Buyur.

— Bu ne?

— Para. Çok değil... Hiç değilse yarınki gün

üzerine kafa yormaz, geceleyin bir rahat uyursunuz.

Öteki adam da arkadaşına sokuldu.

— Çekinme beyim. Gönülden kopana insanoğlu öyle kuşkulu bakmaz. Senin yerine ben olsaydım dört elle sarılırdım.

Ortalık aniden kararmış gibiydi. Karşımda duran iki adamı iyice göremiyordum. Midemde bir bulantı vardı. Başım dönüyordu. Adam, gevşediğimi görmüştü sanırım; yaklaşarak kolumu tutmuştu ki, hızla göğsünden iteledim.

— Boş ver!

— Siz beni yanlış...

— Boş ver, diyorum! Anladın mı? Boş ver!

— Arkadaş! Size bağışladığımız bu iki kâğıda zımpara tozunu biz kendi elimizle yapıştırmadık; alın terimizle kazandık bu parayı!

— Ben sizden para istedim mi?

— İstemediniz ama...

— Aması yok!

— İnsana acımak da suç mu yani?

— Acınacak neyim var benim?

Adam ses etmedi; yalnız dönüp arkadaşına baktı. Elinde tuttuğu iki kâğıdı ceketinin iç cebine sokuştururken hüzünlendiğinin farkına vardım. Arkadaşına bakışından artık benimle konuşmak istemediğini anlıyordum. Ama benim duygularım değişiyordu. Adamdan özür dilemek istedim bir an. Fakat

ayağımın dibindeki tozlu küpe bakarken gözlerime eski ve dikiş yerleri patlak ayakkabılarım ilişti ve içimden gene korkunç bir hafakan dalgası koptu.

Artık kime kızdığımın farkında değildim. «Bas git!» dedim içimden; «Bas git!» Hiç kimsenin bana acımasını istemiyorum. Kim ve niçin acıyacak bana? Kör müyüm ben? Dilenci miyim? Öksüz müyüm? Kör ve öksüzsem paradan başka bir şeye ihtiyacım var benim... Bas git.»

Gözlerimi yumdum. Öyle sessiz ve kaskatı, ne zamana dek durduğumu hatırlamıyorum; gözlerimi açtığım zaman avlu kapısının açık olduğunu gördüm. Çevreme göz gezdirdim: avluda kimseler yoktu. Tedirgin adımlarla yürüyerek sokağa baktım: sokak da boştu. Ortalık kararmak üzereydi. Günün bu saatinde sokaklarda yürümenin tehlikeli olduğunu biliyordum. İki adam karşı yakadaki iki katlı eski eve girmişlerdi muhakkak; evin sokak kapısı yarı açıktı -beni gözetliyorlardır şimdi kapı arasından. Bin pişmandım ikişiyle öyle burnum havada konuştuğuma. Ama-

«Boş ver!» dedim içimden, kendi kendime, «Boş ver! Suç bende mi? Çevremdekilere kuşkuyla bakmak alışkanlığı anadan doğma değildi ya! Öyle yetiştirdiler bizi. Şimdi de durmuş burada ne idüğü belirsiz iki adam üzerine kafa patlatıyorsun. Bitti işte. Gittiler. Sen de çek git.»

Dönüp cam küpe baktım. Avluya başka kimselerin gireceklerini, beni cam küple görünce gene kafa tutacaklarını düşünerek çabucak küpe doğru yürüdüm.

3.

Belediye malı olan ev, altmış yıl önce inşa edilmesine rağmen, sokakta, hattâ bölgedeki, evlerin en yenisi sayılıyordu. Evin ikinci katındaki apartımana üç gün öncesi yerleştim. Şansımı raslantıya borçluyum -

Entitünün kapatılacağı günden birkaç gün önceydi - Kayabaşı durağında tramvayı bekliyordum. Gece, günün üstüne nemli ve pis bir sabah bırakıp çekilmişti. Yağmur çiseliyordu. Geceleyin biri kusmuştu durak direği dibine; başka bir kişi, sabahleyin tramvayı beklerken, kusmuğu 'Yeni Dünya' gazetesiyle örtmüştü; üçüncü bir kişiyse, farkında olmadan gazete üstüne basmıştı - ciseleyen yağmur altında gazete sırılsıklamdı ve yırtıklar arasından kusmuklar görülüyordu.

Fakat kusmuktan iğrenmiyordum. Gazetenin ismi kafamın içindeki düşüncelerime uzun ve ışıltılı bir yol açmıştı ve, kusmuğa baktığım halde, bu yolun ucunda kendimi ve kendimle birlikte bana benzer birçok insanı görür gibi oluyordum. Farkında olmadan gazete üstünde durarak omuzumu durak

direğine dayadım. Ve o anda ayaklarım dibinden iğrenç bir koku çarptı bunuma - demincek kafamın içinde düşüncelerime açılmış olan uzun ve ışıltılı yol kapanıverdi. Çirkinin üstünü büsbütün örtmenin imkânsızlığını anladığım anda içimden garip bir titreme geçti. Doğruldum; iki adım geri çekilerek başımı kaldırdım. Tramvay yoktu görünürde -

«İblis aracı!... gerektiği zaman görünmez hiç!» diye düşündüm.

Hoş, görünmesindi. Hem bu acelelik niyeydi? Nereye gidiyordum?

İstemiyerek gözlerimi yere indirdim, gene gazete yırtıkları arasından görülen kusmuğa baktım; eskiyi ve çirkini örtmek için 'Yeni Dünya'dan başka bir şey lâzımdı. Sütun başlıkları ilgimi çekti - okumak istiyor, okuyamıyordum; bakışlarım kusmuğun üstüne kayıyordu hep. Artık midemi bir bulantı kemirmeğe başlamıştı. «Başka bir şey lâzım», dedim kendi kendime içimden gene.

Çisinti yağmura çevirdi. Bir süre daha bekledim. Yağmur hızlanmıştı. Tramvay gelmiyordu. Gözüme gene kusmuk takıldığı zaman yaklaşarak gazeteye bir tekme salladım. Yağmur sularıyla ıslanıp ağırlaşmış gazete oluğa düştü. Kusmuk parçaları da sürekli yağmur altında gevşeyip dağılıyor, yavaş yavaş oluğa akıyordu.

Kaldırım iyice temizlenince bütün vücudumda bir hafiflik hissettim. Güldüm bile. Paltomun yaka-

sını enseme kaldırarak omuzumu durak direğine dayadım gene - ama düşüncelerim kapalıydı artık herşeye. Oysa kusmuktan iz kalmamıştı kaldırımda ve içimde mutlu duygularımın uyanmasına engel olabilecek hiçbir şey görünmüyordu sokakta.

Omuzum direğe dayalı, ne zamana dek durduğumu hatırlamıyorum; kulaklarımı dolduran gürültüyle başımı kaldırdım. Fakat kendimi toparlayıp omuzumu durak direğinden ayırmıyordum bir türlü.

İçeriden biletçi seslendi :

— Arkadaş!... Binecek misin?

— Ben mi? diye sordum.

— Sen, elbet! Başka kimse yok ki durakta!

Adam haklıydı. Ses etmedim.

— Binmiyeceksen söyle de yolumuza devam edelim. Sonrakini mi bekliyorsun?

— Yok, bunu bekliyordum.

— Atla öyleyse!

Tramvaya atladım.

Başka yolcu yoktu içeride. Girişin hemen sağındaki peykeye oturdum. Biletçi beni kaşları altından süzdü.

— Amma da dalmışsın ha! dedi, gülerek :

Ses etmedim.

— Şaşmıyorum, dedi biletçi, olağan bir sesle.

— Neden? diye sordum.

— Pis bir gün. Sonra savaş bildirilerinde de

hoşa gider birşey yok. Dalmaz mı insan? Ama buna binmen iyi oldu.

— Neden? diye sordum gene.

— Sonrakinin gelmesi uzun sürecekte.

— Yarım saat kadar bir arayla geçiyorlar, değil mi?

— Ooo, yok! Fazla. Bu sefer fazla sürecek. Bir yıl... Bir buçuk... Belki daha fazla.

— Benim dalgınlığım o kadar sürmez umalım.

— Senin dalgınlığın hesabımızın dışında.

— Yaa?

— Savaş.

— Savaş mı?

— Ha. Rayları söküp Kerç'e nakletmek kararı alındı dün. Eritilip top, tank, mermi gibi şeyler yapılacak. Raylardan çıkan gürültüyü dinlemen için son fırsat bu; yararlan. Uzun bir süre duymayacağız.

Adam bileti kesti.

Bileti cebime sokuştururken tramvaya amaçsız bindiğimi ve nereye gittiğimi bilmediğimi düşündüm. Adam, sessizce yanımdan çekildi.

Konuşmak istemiyordum biletçiyle. Kendi umutsuzluğum yetiyordu bana; üstüne bir de umutsuz laflar dinliyecek halim yoktu. Elim cebimde, bileti parmaklarım arasında kırıp kırıp didikliyordum. Gerçekten dalmıştım. Dalgınlığım öylesine derindi ki, tramvayın yeni durağa gelip duruşundan haberim olmamıştı -

«İnsanın dalgınlık hali ne tuhaf!» dedim içimden.

Aniden insanın durumunda olağanüstü tuhaf birşey keşfetmiş gibiydim. Farkında olmadan peykede zıpladım; gözlerime yeniden biletçi ilişince başımı öne eğdim - biletçi beni süzmekteydi.

İçimden geçmiş olan neşe yüzümdeki dalgınlığı silip süpürmüştü herhalde; biletçi, yüzüme baktığı halde, zihnimden geçenleri bilmiyordu. Ama bilmek istiyor; ve bilmeğe zorluyordu kendini. Şu anda hüzünlü göründüğümü düşündüm -

«Güleyim de içimden geçenleri bilmesin bari.»

Ve güldüm.

Ama dalgınlık nedir?

Gerçekten psikolojik bir soruydu bu. Bilmiyordum ne olduğunu, Oysa demincek biletçi yorumlamıştı. Ne demişti? Belleğimi iyice yoklamama rağmen, hatırlamıyordum.

Kaçamak bir bakışla baktım biletçiye: bacaklarını gördüm yalnız. Tramvayın öbür ucunda duruyordu. Duruşundan benimle ilgilendiğini anlıyordum. Ama ben dalgın değildim artık. İstediğim anda yerimden kalkıp biletçinin yanına gidebilirdim.

Lenin bulvarını geçtik; tramvay durmadı. Savaş, sadece insanları değil, soyut varlıkları da değiştiriyor. Geçen yıl günün bu saatinde bu cadde insanla dolup taşardı. Bulvarda yüce çam ağaçları. Akşamları fıstık çamların dalları arasında al, ye-

şil, sarı karpuz fenerler; hoparlörde dokunaklı yurt müziği... Şimdi ise cadde boş, bulvar sessiz; küçülmüş; küçülüp adeta nehrin kıyısına sıkışmış; şaha kalkmış atın üstündeki devrim kahramanının tunç heykeline kimsenin aldırdığı yok; herkes dalgın; rüyada gibi geçiyorlar heykelin dibinden.

Ama gerçekten dalgınlık nedir?

Düşünüyorum: yaşam yolu üstünde yüce bir engel... Yaşamı örten sahte bir gölge... Bir çeşit ölüm belki.

Tramvay hız alıyor durmadan. Güz yağmurlarıyle kabarmış Salgır daha bir gürültüyle akıyor Kuzeye. Köşebaşındaki kulübesi içerisinde şişman yahudi kadın, 'Yeni Dünya' satıyor.

Tramvay Gogol durağında durdu. İçeriye sadece bir kadın girdi. Yanımdan geçerken bakışları gözlerimle buluştu. Bir an duraladı. Yanıma oturacağını sandım. Oturmadı. Yürüyerek ön kesimdeki peykeye oturdu. Biletçi, kadına birşeyler söyledi, yavaş bir sesle. Kadın, başını çevirerek yüzüme baktı. Dalgınlığımdan söz etmiştir kadına muhakkak biletçi -

«Kepaze!... Benim dalgınlığımdan ona ne? Dikkatli davranmam lâzım. Bilinmez... Biletçiyim diye şununla bununla şakalaşır - altından nasıl bir dolap çevirdiğini bilemez kimse.»

Kadın başını çevirip tekrar bana baktı.

«Boş ver!» dedim içimden.

Biletçi şimdi fısıltılı bir sesle kadınla konuşuyordu -

«Bırak konuşsun. Dalgınlık hali sadece sende görünen bir araz değil ya!»

.....

«Değil.»

.....

«Ama insan, kendi halinden kendisi sorumludur.»

.....

Tramvay hareket etti. Biletçi boyuna konuşuyordu. Ama kadın dinlemiyordu artık onu; başını çevirmiş, beni süzüyordu hep. Az şişmandı - otuzbeşinde belki. Yüzü yuvarlak, kızılca, ve kaygısız. Kalın ve sıkı dudakları vişne kızılına boyalı. Sol yanağı üstünde dövme ben. Başında, çenesi altında sıkı sıkı bağlı ince bir şal. Şalı altından taşıp şakakları ütüne düşen ıslak kara saçları, etli dudakları ve kahverenginde gözlerinin durgun bakışları kuşkusuz bir cinsi kabiliyet sahibi olduğunu açığa vurmasına rağmen bu kabiliyeti altında bir çeşit umutsuzluk, hatta üzgün bir perişanlık gizlendiği seziliyordu.

Bana bakışı canımı sıkmağa başladı. Gözlerimi camdan dışarıya diktim. Kimsesiz kaldırımları yağmur suları yıkıyordu hâlâ. Yol kavşağına yaklaşırken tramvay yavaşladı; sonra yavaş yavaş durdu. Başımı çevirip arkamdaki camdan baktım: yüksek

kaldırımda üç - beş kişi; Avrupa konukevi antresinde ise subaylar geniş cadde boyunca Sivastopal yönüne hareket eden asker dolu kamyonları seyrediyorlardı.

Gözlerime subaylar iliştiği anda içimden garip bir ürperti geçti. Caddeden geçen asker araçlarının gürültüsüne tiz bir düdük sesi karıştı birden. Düdük sesi; kamyon, tank ve soğuk namluları havaya dikili karşı - uçak top arabaları arasında beni arıyordu sanki. Korkum daha da kabardı içimde. Gözlerimi pencereden ayırdım sarsıntıyla - biletçinin ve kadının bakışları üstümdeydi şimdi. İş işten geçmişti. Dalgınlığım bırakıp gitmişti beni kahpece. Kadın, biletçi, otelin girişinde duran subaylar ve köşebaşındaki kulübesi içerisinde 'Yeni Dünya' için alıcı bekliyen Yahudi kadın sinsi sinsi beni süzüyor; cadde boyunca gürültüyle geçen asker araçları arasında dolanan tiz düdük sesi ise beni arıyordu durmadan.

Ayağa fırladım birden. Titreyen ellerimle maden çubuğu tutmuştum ki, tramvay hareket etti. Biletçinin az acımaklı, biraz da alaylı sesi girdi kulağıma :

— Bekle, arkadaş! Kavşağı geçelim!... Önümüzdeki durakta inersin!

Elimin tersiyle alnımda biriken terleri sildim. Kadın da, gözleri hâlâ bende, ayağa kalktı.

— Sen de mi ineceksin? diye sordu biletçi.

— Evet, dedi kadın.

— Uğurlar... ve bereket dolu akşamlar dilerim.

— Akşama hayli vakit var, dedi kadın.

— Gündüzleyin de boş durma. Sosyalizm'in insanlarımıza sağladığı bütün imkânlardan yararlanmaya bak!

— Şom ağızlı! dedi kadın.

Güldüm. Ama niçin? Şom ağızlı diye biletçiyi payladığı için; biletçinin susup sırtını bana ve kadına çevirdiği ve kadınla da benimle de fazla ilgilenmediği için belki.

Tramvay durdu.

Kaldırıma atladığım anda içimden olağanüstü bir hafiflik duydum. Özgürdüm! Hiçbir zaman kendimi böylesine özgür hissetmemiştim ömrümde. Biletçiyi ve kadını unutmuştum. Dönüp bakmıyordum tramvaya. Benim sıkıntı ve dalgınlığımla yüklü kalmıştı sanki durakta tramvay - ağır ağır kalktı, yorgun ve gıcırtılı bir gürültüyle yol almağa başladı; başımı çevirip bakmadım gene. Tramvayın gürültüsü benden uzaklaştıkça daha mutlu hissediyordum kendimi. Utanmasam sokakta hoplayıp şarkı bile söyleyecektim.

Ama asılsız, delice bir mutluluktu bu -

Nereye gidiyordum?

4.

Duraktan hayli uzaklaşınca durup arkama baktım. On adım kadar uzağımda aynı kadını görünce mutluluğum sönüverdi.

Memnundum doğrusu. Esrik bir mutluluğa kapılarak şehir sokaklarında kol vurmak zamanı değildi benim için. Elimi palto cebime sokuşturdum; iki gümüş parayı bulup birbiri üstüne getirdim -

«Bugünü nasılsa atlatırım. Ama yarın...»

Sokakta fazla insan görünmeye başladı. Uzakta bir yerde cadde hoparlöründen resmi savaş bildirileri veriliyordu galiba ki, yanımdan geçenler arada duralayıp kulak kabartıyor; kendilerine dek ulaşan ve önemli sandıkları gıcırtılı kelimeleri yakalamağa çalışıyorlardı. Yağmurun kesilmesine rağmen hava yoğun ve sıkıcıydı. Kadının az uzağında durup beni gözetlemesi zihnimi kurcalamıyordu artık. Sürtüğün biriydi muhakkak - istediği kadar yürüsündü peşimden; beni eteği altına alamazdı.

Salgır yönünde ortak hamam binasına doğru yürümeğe karar verdim. ,

Yürümüştüm ki, kadın koşarak omuzumu tuttu. Dönüp kadına bir şeyler söylemem gerekiyordu. Ama ne? Kaba bir küfürle yakamı bırakmasını istesem?...

Dönerek kadına baktığım zaman gözleri içindeki tembel ve sıcak bakışlarında kendisi üzerine düşündüklerimin yanlış olduğunun farkına varır gibi oldum; ama gene de 'sürtük' diye düşünmekten kendimi alamadım. Elini kaldırarak omuzum üstüne, koyduğu zaman, «Belki değil,» dedim içimden.

Bir süre sessizce ve kımıldamadan durdu karşımda; sonra yavaş bir sesle sordu :

— Tanıdın mı beni?

— Hayır, dedim soğuk bir sesle.

— Ben Almira'yım.

— Siz beni tanıyor musunuz?

— Evet, dedi kadın.

Sesi inandırıcı değildi.

— Şaka etmiyorsunuz ya?

— Şaka değil elbet. Fontannaya'nın yukarlarında oturuyordun... Teyzenle sanırım. Çocuktun henüz o yıllarda. Yanılmıyorsam üç yıl öncesi enstitüye girmiştin. Teyzen de o yıl taşınmıştı Aluş'ta'ya. O yılın yazı...

Kadın sustu; elini omuzum üstünden aldı ve sorulu bakışlarıyle beni tepeden tırnağa süzdü.

— Yanılıyor muyum yani?

— Yok, yanılmıyorsunuz. Ama ben sizi tanıyamadım henüz. Siz de Fontannaya'da mı oturuyordunuz?

Kadın ses çıkarmadı - benim şahsım ve geçmişim seni ilgilendirmez gibilerden bir gülümsemey-

le güldü yalnız. Giysilerim, hele ayağımdaki eski ve patlak ayakkabılarım, kadının gözüne battığını sanıyorum - oysa yüzüme bakan gözlerindeki anlam değişmemişti henüz.

— Kapatıldı mı? diye sordu.

— Ne?

— Enstitü.

— Aşağı yukarı kapatıldı sayılır. Son bursu iki hafta önce verdiler.

Şimdi yüzü ciddiydi kadının. Uzunca bir süre ses çıkarmadı. Sonra Mayakovski'vari uzun ve kara saçlarıma sıcak, hatta tutkulu bir bakışla baktı. Fazla soru sormasını arzulamıyordum. Sormadı. Ama gözlerini ayırmıyordu saçlarımdan.

Derken hamam yönündeki arka sokaktan bir bölük kadar acemi asker çıktı. Askerler ikimize yaklaşırlarken kadın gözlerini yere indirdi. Ağır hava, asker safından kaldırıma yayılan hamam buğusu ve ucuz sabun kokularıyle daha bir yoğun ve sıkıcı oldu. Almira başını öne eğmiş, yere bakıyordu hâlâ. Ama ayakkabılarımla ilgilenmiyordu. Uzak bir yerdeydi düşünceleriyle.

Askerler geçip gidince başını kaldırdı. Gözleri olağanüstü şaşkın ve çevresinden kopuk; askerlerin geride bıraktıkları gözle görünmiyen bir şeyi arar gibiydi. Kendisine sezdirmeksizin yanından ayrılıyordum ki, gözlerini önce yüzüme, sonra tekrar saçlarıma yöneltti :

— Sen kemancı mısın? diye sordu.

Sesinden beni alaya almak istediği aşikârdı, ama sorusuna ciddi bir sesle cevap verdim :

— Hayır, değilim. Neden?

— Saçların... Bir kemancının saçları gibi uzamış da...

Bir şeyler daha söyliyecekti, hemen caydı; koltuğu altında tuttuğu çantasını elleri arasına aldı; bariz bir alışkanlıkla çantasını açarak içerisinden iki ruble çıkardı.

— İlk berber dükkânına girip saçlarını kestir, kuzum. Yetmişinde olsaydın aldırmazdım ama bu kılığında seni gören kolay bir kuşkuya kapılabilir. Uzun saçla sokaklarda gezinecek bir zamanda yaşamıyoruz.

Parayı elime sıkıştırdığı gibi dönerek yanımdan uzaklaştı.

Yarı ferahlı, yarı kırgın bir duyguyla olduğum yerde durarak Alımiranın arkasından baktım. Hava ansızın kararmıştı. Çisinti başlamıştı gene. Kaldırım da kararmıştı. Kimisi üstüme sürtünerek sağımdan ve solumdan geçen insanlar da kararıyorlardı. Karanlık az daha yoğunlaşırsa Alımira da kaybolacaktı. Her şey kaybolacaktı gözlerimden! Bir ben kalacaktım kaldırımda. Ve her yanım karanlık! karanlıklar içinde demir parmaklıklı kapılar! demir parmaklıklı kapıların ötesinde dar ve uzun koridor; dar ve uzun koridorun ucunda alaca ışık - sonra tam-

takır bir oda; odanın ortasında yeşil örtülü bir masa; masa üstünde soğuk tabanca; ve ilk soru -

«Adın ve soyadın?»

«Benim adım bir şey ifade etmez.»

«Adın ve soyadın?»

«Adımın ne önemi var? Sahte bir ad söyliyebilirim.»

«Adın ve soyadın?»

«Benim kimliğimi beni tanıyan, hislerimi paylaşan insanlarla tesbit edebilirsiniz ancak.»

«Adın ve soyadın?»

«Bu şehirde beni tanıyan bir kişi var - izin veriniz...»

«Adın ve soyadın?»

«İzin veriniz arayıp...»

«Adın ve soyadın?»

«İzin veriniz... izin veriniz... izin...»

Bir adam, kolumu sımsıkı kavramış, kulağıma nazik ve dostça kelimeler fısıldarken beni Avrupa konukevinin arka cephesindeki dehliz duvarı dibine çekiyordu. Tramvay gürültüsü giriyordu gene kulaklarıma. Cadde üzerinden geçen elektrik telinden mavi ışıklar koptukça dizlerimin bağı çözülüyor, ayaklarım dibinde, sanki yer yarılıyor; tepemde ise al mavi ışıklarla aydınlanıp kararan bütün bir dünya dönüyordu.

Dehlizdeydim galiba. Sırtım duvara çarptı. Bir

ara kendime gelir gibi oldum. Adam, ellerini koltuklarımın altına geçirmiş, duvara itiyordu beni. İyice görebiliyordum artık adamın yüzünü. O da kendime geldiğimin farkındaydı galiba ki, koltuklarım altında etlerimi sıkan elleri gevşiyordu yavaş yavaş.

Tamamen yatışınca dehlizin aydınlık ucunda Almirayı gördüm. Adam, ellerini benden ayırıp Almira'dan yana seslendi :

— Tanıyor musun bu genci?

— Evet, dedi Almira.

— Tanıyorsan bu iş sana ait doğrusu. Ben yabancıyım.

Almira dehlize girdi. Adam rahat bir sesle konuştu :

— Caddeden geçen asker taşıtları arasından güç belâ çekip çıkardım. Ama korkma... bir şeyi yok. Çakırkeyif yalnız. Odana götürüp yatır; bir iki saat uyusun... geçer.

Almira'nın gözleri alabildiğine açık, yüzüme bakıyordu. Adam dehlizden çıktı; Almira ise yavaş yavaş bana sokuldu. Tamamen yatışmıştım. Almiranın bana çıkışacağını sandım, ama ses etmedi; sadece elimi tutarak beni dehlizden sokağa çekti; sokağa çıkınca da koluma girdi ve ikimiz M.O.I. yönüne yürüdük. Yürürken Almira arada bir başını kaldırıp koruyucu bir bakışla yüzüme bakıyor, elimi eli içine alıyor, beni emniyetli bir yere götürdü-

ğünü belirtmek istermişcesine, parmaklarımın uçlarını sıkıyordu.

5.

Merkez Otobus İstasyonu önünden geçtik; Almira hiç konuşmadı. Fontannaya'ya ulaşınca durup elini kolumdan ayırdı. Cinsel bir özlem duygusu uyandı içimde. Almira'nın gene elimi tutmasını arzuladım. Ama Almira artık ilgilenmiyordu benimle. Oysa sokak boş, evlerin kapıları kilitli; çoğu evler terkedilmişti.

Derken sessizlik içinde uzak bir yerden gelen Şopen'in Marşı girdi kulağıma - aheste ve az uyumsuz. Hemen soğudum. Almira kararsız, kaldırımda duruyordu. İki çocuk geçti yanımızdan. Yağmur çiseliyordu hâlâ. İki çocuk, melodi'nin çıktığı yöne koştular. Ölüm Marşı daha belirli geliyordu şimdi kulağıma. Almira da, melodiyi işittiğini belirten bir tavırla bakıyordu yüzüme. Bir ara dudakları kıpırdadı ve gülmeğe çalıştı. Az başardı bile.

— Nereye gidiyoruz? diye sordum.

Sormamalıydım. Tavrı değişiverdi - 'Gidiyoruz değil, nereye gidiyorsun', gibilerden bir bakışla süzdü beni. Çiseleyen yağmurda sokağa donuk bir sessizlik çökmüştü.

Yalnızlığımı daha büyük bir yeisle duydum içimde. Sessizlik uzadıkça şimdiye dek aklıma hiç getirmediğim, üzerine hiç düşünmediğim bir şeyi görür gibi oluyordum sokakta: ölüm!

Farkında olmadan Almira'ya sokuldum; ıslak, soğukta biraz morarmış eldivensiz elini tuttum. Ölüm Marşı ikimize yaklaşmaktaydı. Kaçamak bir bakışla Almira'nın yüzünü aradım. Yüzü duygusuzdu âdeta. Ölüm Marşı bütün sokağı ve kalbimi doldurmuştu artık. Almira'ya Şopen'in Ölüm Marşı cenazelere yaraşmadığını, Ölüm Marşının ölüler için değil de canlı ve yaşayan insanlar için çalınmasının gerektiğini, iyice dinlendiği takdirde Ölüm Marşında güvenli ve umut dolu bir geleceğin melodisi sezildiğini açıklamak istiyordum ama Almira benden kopuk, aklı uzak ve belirsiz bir yerdeydi; biraz da bıkkın görünüyordu. Buna rağmen kendisine sokuluşuma karşı gelmedi tersine; çıplak elini tutuşumdan içten içe hoşlandığının farkına vardım.

Derken Ölüm Marşı kesildi; ve o anda sokağa olağanüstü bir aydınlık çöktü. Cisinti yağmura çevirmişti. Almira beni evin duvarı dibine çekti. Başını kaldırmış, sokağın öbür ucuna bakarken koyu kırmızı rujla boyalı dudaklarında hırçın, belki az öfkeli, bir tebessüm belirdi.

Az önce yanımızdan geçmiş iki çocuk şimdi kaldırım boyunca ikimize doğru koşuyordu. Soka-

ğın öbür ucunda üstü tenteli, tek at koşulu bir araba göründü. Yağmur birden sıklaştı; ama geçiciydi - üzerimizde sökülüp dağılan bulutlar arasından arada bir güneş çıkıp sokağın ıslak taşlarını parlatıyordu.

İki çocuk on adım kadar uzağımızdaki telgraf direğine tırmanarak sokak ortasınca ilerleyen arabayı seyre daldılar. Almira başını telgraf direğinden yana attı:

— Ölüye bakmaktan hoşlanıyor çocuklar, dedi, dirseğiyle hafifçe böğrümü dürterek.

Ben, yağmurdan korunmak için, taş basamakları çıkıp sırtımı evin sokağa açılan kapısına dayadım; Almira duvar dibinde kaldı. Fakat, cenaze alayı ikimize yaklaşırken - tentenin altında yatan ölünün yüzünü iyice görebilmek için idi belki - o da basamakları çıkarak önümde durdu.

Almira'nın gözleri arabadaydı. Cenaze alayı ikimize yaklaştıkça daha da sokuluyordu bana. Geniş kalçasını kalçamın üstünde hissettiğim anda garip bir titreme geçti içimden. Islak saçlarım ensemde yapış yapıştı. Elimi kaldırdım; Almira'nın omuzu üstüne koyuyordum ki, titreme bütün vücudumu kapladı. Almira'nın omuzu üzerinde, havada asılı elime baktım: kanım çekilmiş; elim ak ve çirkindi. Benim elim değildi sanki. Oysa canım, elimi Almira'nın beline dolayıp onu kendime çekmek istiyordu.

İçimden geçenleri Almira biliyordu galiba - şimdi daha bir tedirgindi. Bacak kaslarının etlerim üstünde kımıldadığını hissediyordum.

Elimi usullacık Almira'nın omuzbaşı üstüne koydum. Ses etmedi. Elimi yavaş yavaş omuzundan indirdim, koltuğu altına sokuşturdum - karşı gelmedi. Tersine, daha güçlü bir iradeyle sokuldu bana. Sonra esrik bir özlemle Almira'yı kendime çekerken, birden başını çevirip yüzüme bakıtı: gözleri ateş içindeydi.

Yavaş ama dişleri arasından ve hırslı bir sesle konuştu:

— Nefret ediyorum! İnsanlardan nefret ediyorum!.. Onlara bak hele! Hepsi sırılsıklam!.. Ve arabada tentenin altında ölü... Kime gerek?... İnsanların ne denli çirkin oldukları ancak ölünce belli oluyor. Arkadakiler başka âlem! Onlar kendilerinin canlı olduklarını sanıyorlar; ama değiller! Onlar sadece birer insan gölgesi!..

Ellerim yanlarıma sarktı.

— Nefret ediyorum! dedi gene Almira.

— Neden? diye sordum.

— Sorma, dedi Almira.

— Ama neden?

— Bilmiyorum neden. Bilsem bile... senin gibi okul sıralarında dirsek aşındırmış değilim, anlatamam. Ama görüyorum...

Bir ara sustu; başını sokak boyunca ilerleyen cenaze alayına kaldırdı.

— Gerçeği görüyorum ama. Sen de görüyorsun değil mi? Görüyorsun elbet! Biz, yüce bir toplum! Yüce bir millet!.... Ama ahlâkı, canı beş para etmez insanlarız. Aramızda insan adına değer birkaç kişiyi mumla kırk yıl ararsan bulabilirsin belki, ama çoğumuz... Bak hele!.. Şunlara bak! Ölüyü mutlaka mezarlığa götürüp toprağa gömmek gerekiyorsa, canlılar arabaya doluşup tentenin altında gitmeliler.

— Ya ölü? Canlıların ardından yürüyemez ölü dediğin.

— Ölünün bedenini baltayla parçalayıp kovalara doldursunlar öyleyse. Bunlar ölüyü tentenin altına yatırmış, sırtına temiz giysiler giydirmiş; saçlarını da bir güzel taramışlar. Arkasından müzik de çalıyorlar üstelik! Ne hoş!.. Oysa kendileri canlıyken renksiz, pis, âdeta ölü bir hayat yaşadıklarından haberleri yok.

Elini salladı. Söylediklerinin yansıttığı etkiyi görmek istermişçesine baktı yüzüme.

— Boş verelim! Başka bir şey söyliyecektim, ama böyle çıktı ağzımdan, dedi.

Almiranın söylediklerini ciddiye almıyordum ama, aynı zamanda, hayata ve insanlara karşı bir çeşit ahlâk dışı bir gücün yüreği içinde yer aldığını sezinlemiyor da değildim.

Cenaze alayı Fontannaya'dan çıkmak üzereydi. Güneş, arabanın ardından gidenlerin ve çalgıcıların yüzlerini bahar çiçeklerinin zarif tazeliğiyle aydınlatmıştı. Almira'nın hırçın ve öfkeli tavrına karşın ben kendi çilemi unutmuş, ikimizden uzaklaşan cenaze alayına dalmıştım.

Uzakta Ölüm Marşı duyuldu gene. Ama sokağın sessizliği bozulmadı. Güneş ışıkları altında Fontannaya'nın temiz ve ışıltılı taşları, üstünden geçip gitmiş ölünün canına rahmet duası okuyorlardı sanki.

6.

Cenaze alayı gözden kayboldu. Almira uzun bir süre boşluğa baktı. Sonra gözlerini yere indirdi. Yüzü yenik, gözleri kızarmıştı. Önceki kalın dudakları bile incelmiş gibiydi.

— Sen insanları sevmiyorsun anlaşılan, dedim - Almiranın içindeki gizli duygularını anlarım umuduyla.

— Kim? diye sordu Almira, biraz şaşkın.

'Sen', dememe vakit kalmadan elini salladı:

— Severim ben insanları, dedi.

Sonra dosdoğru gözlerimin içine bakarak gülümsedi. Gülümseyişi hâlâ esrarlıydı. Elini kaldırarak şakağım üstüne düşen bir tutam saçımı tuttu, aşağıya doğru çekti.

— Ben kadınım, kuzum. İnsan dediğin benim dölyatağımda biçimlenir; bacaklarım arasından dünyaya çıkıp üreidiğini biliyorsun muhakkak.

Sustu gene. Ama gözleri yüzümdeydi.

— Biliyorsun, değil mi?

Ses etmedim.

Almira, bakışlarını yüzümden ayırmaksızın, çantasını açtı; önce kızıl rujuyla dudaklarını boyadı; sonra çantasından bir anahtar bulup çıkardı. Yüzüme bakan gözlerinde tuhaf bir gurur görür gibi oldum. Elinde anahtar, çantasını koltuğu altına sıkıştırdı.

— Gidelim, dedi.

— Nereye? diye sordum, biraz kuşkulu.

Yüzündeki gülümsemesi tatsız ve sinirliydi şimdi.

— Sorma nereye diye! Bir yere işte! Gidelim mi?

— Peki, gidelim. Ama ne yapacaksın benimle? Söyler misin?

— Damping! Başka ne yapabilirim seninle?

Bakışlarını yüzümden ayırıp yürümeğe başladığı anda içimden garip bir titreme geçti. Ben yalnızdım! Bütün bu yüce şehiri dolduran binalar ve sokaklar; caddelerden geçen asker safları ve cenazeler; üniversite öğrencileri ve düşük kadınlar; soğuk üniformalı komiserler ve devrim savaşçıları onuruna dikili tunç heykeller... yabancıydı bana!

Korkulu gözlerimle Almirayı aradım. Taş basamakların hayli uzağında durmuş, başı öne düşük, sokağa bakıyordu. Sokak ışıl ışıldı hâlâ. Güneş ışıkları içinde meydan okuyordu sokak Almira'ya.

'...Ölüleri mezarlığa taşıyan ağıt arabaları geçer üstümden; savaşa giden askerler ve savaş taşıtları hırpalar üstümü; geceleyin külrengi gökyüzü altında uçan uçaklar üstüme bombalarını bırakıp taşlarımı söker, kaldırımlarımı param-parça eder ama ben gene sessizce geleceğin mutlu günlerini beklerim.'

Almira kımıldanmıyordu.

Taş basamakları indim. Yalnızlık korkusuyla düşüncelerim herşeye kapalıydı. Bu sabah durakta tramvayı beklerken ben daha bir özgürdüm. Özgürlüğümü besleyen bir kaynak vardı bir yerde. Ben, o kaynağın çevresinde dönüyordum. Günün birinde özgürlüğümü besleyen o kaynağa yürümeğe başlayacaktım; ve kaynağa ulaşıp, kaynağı kendi gözlerimle gördüğüm anda ben dünyanın en sâf ve mükemmel bir yaratığı olacaktım. Ama şimdi...

Farkında olmadan Almira'ya doğru yürüdüm.

Almira beni bekliyordu. Ama konuşmadı. Yaklaşıp önünden geçerken Almira yavaşlıyor, düşünceli bir tavırla evlerin numaralarına bakıyordu. İkimiz arasındaki sessizlik uzadıkça tedirgin oluyordum. Daha fazla; içinde bulunduğum durumu Almira'ya açıklamalıydım. Açıkçası: koynunda yat-

mak iyiydi ama önümü düğmeleyip keseyi açınca kesede, dibinden başka, hiçbir şey göremiyeceğimi Almira'ya söylemem gerekiyordu.

Yürürken Almira'ya bakmaksızın sordum:

— Uzağa mı gideceğiz?

— Yok, dedi Almira - buralarda.

Cevabı kesin değildi. Yavaşladığını, hattâ sorduğum soru üzerine düşündüğünü sezinler gibi oldum.

— 13 numara, dedi.

Ve duralayıp başını avlu kapısından yana çevirdi.

— Bu ev. Numara iyice görünmüyor ama. Şaka değil, bu sokağın avlu kapıları son olarak Çar Nikola'nın taç giydiği günlerde boyanmıştı.

Gene koluma girdi, beni hafifçe avlu kapısına çekti. Kolumu elinden ayırdım. Yüzüne bakamıyor; demincek kafamın içinden geçenleri kendisine açıklamadan önce eve girmeyi göze alamıyordum bir türlü.

Almira kapıyı açıp avluya girdi. Ardından yürüdüm. Avluya giriyordum, ki midemi burkan sert bir sancıyla kapı kanadını kavradım.

Başım ellerim arasına sarkık, ne zamana dek durduğumu hatırlamıyorum - başımı kaldırdığım zaman Almirayı taşlığın ortasında gördüm.

— Eline kıymık mı battı? Neden girmiyorsun? diye seslendi olduğu yerden,

Ses çıkarmadım. Üç adım attı, bana doğru. Paltosunun bütün düğmeleri çözük; kar akı yün fanilası altındaki göğüsleri sıcak bir çırpınış içindeydi.

— Ev büyük; ama kervansaray değil burası! Komiser soyundan kişilerin aileleri üç ay önce çıkarıldılar. Gir, korkma! Gözlerim alabildiğine açık, Almiraya bakıyorum. Sokakta gördüğümden bambaşkaydı. Güzel mi? Güzel galiba. Ama güzelliği hüzünlü; hattâ hastamsı bir gölgeyle gölgeli. Ömrü boyunca çelimsiz yavrusu üzerine titremiş bir ana gibi bakıyor bana. Kirpikleri nemli. Gözlerine yaşlar toplandığını görüyorum. Çenesi titriyor. Almiraya birşeyler oluyor. Her an ellerini dudaklarına kaldırıp için için ağlıyacağını sanıyorum. Bir şeyler oluyor Almira'ya!.. Ama ne? Bilmiyorum. Hava gene kararmış. Ve yoğun. Bu hava boğuyor beni. Almira susuyor.

«Konuş, Almira! Konuş, Almira!..» diye bağırasım geliyor; ama sesim ağır taşlarla bastırılmış içimde. Bütün benliğim kapıya çarpılmış; bedenim ezik; soluğum yitik. Almira ise harikulâde bir güçle gözlerimde büyüyor; sonra birden bire binbir parçaya bölünüyor ve güneş ışığıyla aydınlanmış taşlıkta, pencere destekleri üstünde, saçak altlarında, dehlizin aydınlık ucunda rengâ renk balonlar şeklinde onlarca, yüzlerce Almiralar uçuyor. Ellerimi uzatıyorum. Onları tutmak zorundayım. Birini

değil ama, tümünü. Birinden fayda yok! Almira onların tümünde. Bölük pörçük istemiyorum Almirayı. Ya tam, ya hiç! Ama bitkinim. Taşlığa girmeye bile gücüm yetmiyor.

— Ne oldu? diyor Almira, olduğu yerden.

Elimin tersiyle uzun saçlarım altından sızan terleri siliyorum.

— Ne oldu? diye soruyor Almira, bana yaklaşarak.

— Hiç. Ne olacak?

— Gözlerini faltaşı gibi açmış, yüzüme bakıyorsun da... Alnımda aniden iki sivri boynuz mu türedi.

İki eliyle kolumu tutup beni avluya çekiyor.

— Gir, haydi! Çekinme.

Avluya giriyorum. Almira elini belime doluyor. İkimiz apartıman girişine doğru giderken Almira yumuşak ve yatıştırıcı bir sesle konuşuyor:

— Bu kadar çekinmeni anlayamadım doğrusu. Yabancı değiliz ya!.. Hem demincek insanların çirkinliğinden söz etmişsek dinden imandan da kopmuş değiliz ya, kuzum!

Yarı karanlık koridora girdik.

İkinci kata çıkılan taş basamakların ucunda durunca Almira homurtulu bir sesle birşeyler söyledi; duymadım. Ama nerde olduğumu ve buraya niçin geldiğimi biliyordum. Memnundum da. İçi-

min güçlendiğini hissettim. Yalnız Almira'nın fazla konuşmasını arzulamıyordum.

Basamakları çıkmağa başladık. Arkada kalıp Almira'nın kalçalarına baktım: «Tam özlediğim, rüyamda vücudunu okşadığım kadın. Anlayışlıysa odasında benimle en az bir saat kalır... Tuhaf ama. Niçin başka bir günde değil de bugün rasladım Almira'ya tramvayda. İnançlı değilim. Allahın hikmeti diyemem. Ama... belki inanmam gerek.»

Almira'dan hayli geride kaldığımın farkına varınca çabuçak ikinci kata çıktım. Apartıman kapısı önünde bekliyordu beni Almira. Yanında durunca, yüzünde soğuk bir gülümseme, kapıyı açtı.

7.

Oda karanlıktı. Uzun bir süre kullanılmamış eşya kokusu çarptı burnuma. Almirayı aradım. Karşıki duvar dibinde duruyordu galiba. Belki ak örtüyle örtülü yüksek bir karyolanın yanında. Ya da bir mihrab önünde. Çok yıllar önce terkedilmiş bir tapınaktı belki burası. Ter içindeydim. Ama çıkmak istemiyordum buradan. Üstelik korkmuyordum da. Yalnız yorgundum. Almira'ya sokulasım, başımı önün göğsüne yaslayıp uyuyasım geliyordu; uyurken ruhumun Almira'nın duasına karışarak

insanüstü varlıkların dünyasına gitmesini arzuliyordum.

Odanın esrarlı havası dağılmamıştı henüz, elektrik ışığı yandı. Almiraya baktım. Kendisi de yabancı bir yerdeydi sanki; gözlerini odada gezdirdi; sonra, yüzüme bakmaksızın gitti, kapıyı kapattı.

Karşıki yüksek pencere kara bir battaniye ile örtülüydü. Pencerenin solunda musluk ve maltız. Sağda büyük bir dolap. Gene sağda ikinci odaya açılan bir kapı. Kapıda üç demir askı. Askıların birine şemsiye, ikincisine bahriyeli pantalonu, üçüncüsüne ise kızıl renkli küçük bir lâstik çember asılı. Çocuk ve deniz kokusu çarptı burnuma.

'... Savaş kime gerek? Cehennemin dibine savaşlar. Dünya güzel. Üç ay sonra bahar. Aluşta bayırları yemyeşil. Sonra yaz. Ve güneş. Kumsalda boylu boyunca uzanmış yatan çıplak kadın. Kıyıda, lâstik çemberini sığ sulara atıp hoplayan çocuk. Şarapçı dükkânının arka duvarına işeyen bahriyeli!.. Savaş kime gerek?'

Almira kanapenin ucuna ilişmiş, benim duygularımdan uzak, dolabın üstünde sıra sıra dizilmiş, küçük büyük cam küplere bakıyordu. Bakarken, aklına ansızın bir şey esmiş gibi, ayağa fırladı, çantasından bir anahtar bulup çıkardı, sağ yandaki kapıyı açtı ve, benimle ilgilenmeksizin ikinci odaya girdi. İlgisizliği düşündürüyordu beni.

Kapıya doğru yürümüştüm ki, Almira çıktı odadan. Şimdi yüzü öfkeliydi. Göğsünde, kolu arasında bir battaniye tutuyordu. Benimle ilgilenmeyişine rağmen konuşmak istediğini anladım.

Kapıyı kilitledi; gidip battaniyeyi kanape üstüne bıraktı, anahtarı çantasına korken bakışlarını yüzüme yöneltti.

— Bir arkadaşımın apartımanı burası. Galina Şubert'in... Anton Şubert ticaret filosundandı. İyi bir komünist. İspanya savaşında yaralandı... Bacağını kaybetti... Ama inandıramadı kimseyi. Savaş başladığı gün Alman soyadı kuşku uyandırdı bizim-kilerde sürdüler.

Bir ara sustu Almira. Sonra ilâve etti:

— Galina Şubert bir ay önce Krasnodar'daki akrabalarının yanına taşındı; apartımanı ise bana emanet etti.

Bunları bana niçin söylediğini bilmiyordum ama, sesinden, söylemeğe yükümlü olduğunu hissediyordum. Odanın havası birden değişmiş, odaya Galina Şubert'in ruhu girmişti.

Galina Şubert kim?.

«...ben görüyorum Galina Şubert'i, Ben tanıyorum Galina Şubert'i. Odesa'da veya Kerç'de; Kerç'de değilse Soçi'de; Batum'da veya Nikolayev'de - ama muhakkak Odesa'da - Çocuklar Evin'de çocuk bakıcısı; ya da hastanenin analık koğuşunda hemşire - belki ebe. Uzun yıllar korudu kız-

lık erdemini - gereğinden uzun belki. Doğuran kadınlara imrenerek baktı. Kuru doklarda gemileri boyayan annelerin yavrularını yıkatırken kendi bedeni sımsıcak özlemlerle yandı. Ta, bir akşam şehir parkında al mayolu atletlerin gösterilerini seyrederken Anton Şubert'i tanıyıncaya kadar. Mutluydu o akşam. Ama sakladı mutluluğunu Anton Şubert'ten. İkisi kol kola rıhtımda uyuyan Şubert'in gemisine giderlerken, Anton Şubert Galina'yı rıhtımı şehirden ayıran demir parmaklıklara sıkıştırdı ve bahriyeli elleriyle Galina'nın omuzbaşlarını sıktı, memelerini okşadı. O kadar. İnançlıydı Galina. Vücudu ak ve sâf. İster ak örtülü yataklarda, ister Aziz Meryem'in içerisinde İsacığı doğurduğu ahırda olsun, sevişmekse Tanrı buyruğunca sevişmekti tek dileği...»

Başımı kaldırdığım zaman Almirayı, dolabın çift kanadını açmış, yarı eğili, dolabın içerisine bakar bir durumda gördüm. Yer yer buruşuk ve dikiş yerleri patlak kara paltosunun eteği yer tahtaları üstüne düşüyordu.

«...ama Galina hâlâ ak ve sâf; sırtında yensiz ve deniz mavisi bir bulûz - şehir parkının loş köşeinde, iki rododendron ağacı arasına atılı ahşap ve demir peykeye oturmuş; Sovyet ticaret filosuna ait gemilerle uzak denizlerin ötesinde savaşan proleter kardeşlerine kömür ve silâh taşıyan Anton Şubert'i bekliyor. Kimse görmüyor Galina'yı. Yal-

nız ben. Ben görüyorum. Ben, rododendronlar arasından Galina'yı gözetliyorum. Ben bir Anton Şubert'im. Bahriyeli gömleğim sırtımda yapış yapış. Usulca rododendronlar arasından çıkıp arkadan peykeye yaklaşıyorum; Galina'nın bileğini iri ve güçlü elimle kavrayarak kolunu yukarıya doğru kaldırıyorum ve eğilerek Galina'nın terli koltuğuyle kuru ve sıcak memesi arasındaki etlerini öpüyorum. Kıkır kıkır gülüyor Galina.

Gıdıklama beni Anton, diyor.

Sıkayım mı? diye soruyorum.

Sıkma, diyor Galina.

Öpeyim öyleyse.

Yok; şimdi olmaz.

Ne zaman? diye soruyorum.

Tanrı'nın varlığına inandığın gün, diyor Galina.

Ama ben Komünist'im...

Zararı yok; gene Komünist ol. Tanrı'nın varlığına inandığın gün ikimiz birlikte dolaşır, bir yerlerde henüz yakılıp yıkılmamış bir tapınak buluruz. Tapınakta mihrabın önünde dizlerimize çöküp ellerimizi, ellerimizle birlikte yüreklerimizi birbirine bağlayıp evleniriz.

Sonra?

Sonra ister tüllü yataklar içinde, ister Aziz Meryem'in içerisinde İsa'yı doğurduğu ahırda olsun, dilediğince sıkar, öper, ve gıdıklarsın beni...»

Ama Almira benim varlığımdan habersiz; hâlâ aynı durumda, dolabın içine bakıyordu. Neden sonra doğruldu. Bakışlarını yüzüme yönelttiği zaman içimden garip bir ürperti geçti. Oda birden boşalmış; gene de ıssız bir yer olmuştu sanki. Oysa Almira tam karşımda duruyordu. O kadın Almira elbet. Ama Almira Galina'nın dilediklerini dileyemez benden. Ben özgürüm!

Titriyordum. Yaklaşarak elimi tuttu Almira.

— Üşüdün, dedi, yavaş, az boğuk bir sesle.

Küçük bir kelimeydi bu. Ama küçük kelime büyük ve ağır anlamlarla yüklüydü. Oda gerçekten soğuktu. Almira susuyordu. Almira sustukça küçük kelime daha da büyük ve geniş anlamlarla yükleniyordu.

«Galina da burada Anton Şubert'e 'üşüdün' veya ona benzer küçük bir kelime söylemişti ilkin. Kelime büyük büyük anlamlarla yüklenip önce odayı, sonra apartımanı, sonra çar Nikola'nın tac giydiği günden bu yana avlu kapıları hiç boyanmamış bu evi ve sokağı, sonra bütün şehiri, daha sonra da bütün dünyayı doldurup evrende anlamını yitirmişti.»

Almira kolumu sımsıkı tutmuş, yüzüme bakıyordu.

— Konuş!.. Birşeyler söyle! Neden çarpılmış gibi duruyorsun öyle?

Almira'nın öfkeli ama öncesi gibi hiç de soğuk olmayan yüzüne bakarken:

— Evlendiler mi? diye sordum.

— Kim? diye sordu, az şaşkın.

— Galina... Galina evlendi mi? Anton Şubert'le.

— Ha.

Kolumu bıraktı; gidip kanapenin ucuna ilişti.

— Neden sordun?

— Hiç. Merak ettim işte.

— Merak ettin ha! Ne zaman uyandı sende bu merak? Bugün mü?

— Hayır; daha önce.

— Deme! Merak ettiğine göre...

Susarak dosdoğru gözlerimin içine baktı.

— Kusur değil ya?

— Değil. Kaç yaşındasın?

— Yirmi.

— Ne biliyorsun? Belki ondokuz yaşındasındır.

— Hayır, yirmi.

— Emin misin?

— Evet. Kimlik cüzdanımda doğum yılım 1922 yazılı.

Almira düşünceli; ama gözleri hâlâ yüzümde.

— Göstereyim, istiyorsan.

— Neni gösterecekmişsin?

— Kimlik cüzdanımı.

— Beni ikna edemez.

— Ne?

— Kimlik cüzdanın.

— Neden?

— Çünkü kimlik cüzdanı dediğin kâğıttan başka bir şey değildir.

— Ama kağıt üstüne insan eliyle yazılı.

— İnsanlar yanılırlar arada.

— Öyle mi?

— Evet.

— Ama benim doğum yılım 1922. Kimlik cüzdanımda yazılı.

— Kim yazdı?

— Belediyede, sicil memuru yazdı.

— Sicil memuru annenin seni hangi yıl, hangi ay içinde doğurduğunu bilmez ki.

Birden, annemin ölümünden sonra doğumumun tam olarak hangi yılda meydana geldiği bilinmediğini ve bu yüzden kimlik cüzdanımı almak için sicil dairesine üç yıl öncesi teyzemle birlikte gittiğimizi hatırladım.

— Teyzem sicil memuruna annemin beni bir kış gününde doğurduğunu söyledi, dedim yavaş bir sesle.

Almira'nin tavrı değişmedi.

— Ee?

— Sicil memuru tescil doktorundan beni muayene etmesini istedi.

— Muayene etti mi doktor?

— Evet.

— Nerene baktı?

— Her yerime baktı. Ama daha çok dişlerime baktı.

— Sonra?

— Sicil memuru doğum yılımı 1922 yazdı kimlik cüzdanıma.

Almira'nın dudakları ucunda sahte bir gülümseme belirdi. Birşeyler daha sormak veya söylemek istediği aşikârdı; ama, nedense, ses etmedi.

Haklıydı Almira. Yaşım ondokuz olabilirdi pekâla. Neden olmasındı? Teyzem, annemin beni bir kış ayı içinde doğurduğunu biliyordu ama kışın hangi ayında? Şubat mı? Ocak mı? Aralık ayının sonlarına doğru belki. Aralık ayında doğurmuşsa?

Saçma bir konuşmaydı bu.

«Boş ver!» dedim içimden.

Ve bakışlarımı Almira'ya yönelttim. Almira da üşüyordu galiba ki, iki elini bacağı arasına kıstırmış, başı öne düşük, yer tahtalarında bir noktaya bakıyordu; ezik ve bıkkın. Ateşler üstünde kızdırdıkları tuğlaları bol entarileri altına alıp pazar yerlerinde peynir satarlarken bir yerlerini ısındıran köylü kadınlar geldi aklıma; ve Almira'nın beni, sıcak bir tuğla gibi, kendi bacakları arasına almasını arzuladım.

Almira dalgın; bakışları bomboştu. Sicil me-

murunu düşünmek istemiyordum. Ama sicil memuru kafamın içindeydi. Doktor yanılabilirdi elbet. Neden yanılmasındı?

Kanepeye yürüyerek usulsa Almira'nın yanına oturdum.

— Almira...

Gözlerini yer tahtalarından ayırıp yüzüme baktı.

— Evet.

—Kaç yaşımdayım ben?

— Kaç yaşındasın dedi doktor sana?

— Doktor hiçbir şey demedi bana.

— Yaa?

— Doktor sicil memuruyla konuştu.

— Ne dedi?

— Doktorun sicil memuruna ne dediğini bilmiyorum; ama sicil memuru kimlik cüzdanıma doğum yılımı 1922 yazdı.

— İyi. Daha ne?

— Sicil memuru yanılabilir mi?

— Elbette yanılabilir. Ama sicil memuru kimlik cüzdanına doğum yılını 1922 yazmadan önce doktordan seni muayene etmesini istedi değil mi?

— Evet.

— Muayene etti mi doktor?

— Etti.

— Nerene baktı?

— Her yerime baktı.

— Lülene de baktı mı?

— Baktı. Ama daha çok dişlerime baktı.

— Lülene ve dişlerine bakmışsa anlar, dedi Almira - ve eliyle başımı avuçlayarak göğsü üstüne çekti.

8.

Uzun bir süre Almira'nın kulağımda yüreğinin çarpışını dinledim. Titriyordum. Eliyle saçlarımı okşarken yavaş, fısıltılı ve sıcak bir sesle:

— Üşüdün, dedi gene.

Ama küçük kelime deminki büyük anlamlarından yitikti. Almira'yle benim aramda kaldı; sonra pörsüdü, kurudu, toz oldu. Ben bilmiyordum kelimenin anlamını; Almira da bilmiyordu, ama başım onun göğsünde, saçlarımı tutkuyle okşarken sımsıcak sesiyle 'üşüdün' diyordu gene.

Derken birdenbire ayağa atıldı Almira. Odada kendisini büyüleyen birşey görmüştü sanki. Şaşırmıştım. Ben de ayağa fırladım. Yalnız Almira değil, bütün oda korkuya dair gölgelerle dolmuştu ve kara battaniye ile örtülü pencere camından odaya hayaletler sızıyor; hayaletler canımı elleri içine alıyorlar; hayaletler canımı elden ele atarak Almira'nın tedirgin haline gülüyorlardı. Almira kahır karışıkları içinde; sessiz ve donuk; elden ele

uçan canıma bakıyordu. Sonra ikinci odaya açılan kapıya yürüdü. Çantasından anahtarını çıkarıp açtı. İçeriye gireceğini sandım; girmedi. Kapı arasında durarak bir süre baktı ikinci odaya. Sonra kapıyı kitleyip yanıma döndü.

— Daha ne istiyorsun? diye sordu yüzüme bakmaksızın.

Kendisinden istediğim bir şey vardı sanki.

— Bu kadar! dedi.

Ve yorgun, kanapeye oturdu.

— Galina'nın canına minnet... İyi bir kızdı. Günün birinde Anton, Şubert'e kavuşur gene...

— Evli miydiler? diye sordum.

— Kim?

— Galina ile Anton Şubert.

— Bilmiyorum. Neden sordun?

— Sordum işte.

— Bu apartımanda oturdular dört yıl.

— Evlenmediler mi?

— Onların evlenip evlenmediklerinden sana ne?

— Hiç.

— Nasıl hiç! Ne demek hiç! Galina Şubert'in adı dudaklarım arasından çıktığı andan bu yana on kez sordun belki evli miydiler diye!

— Sordum işte. Suç mu yani?

— Bu kadar sorduğuna göre...

Şimdi soluğu tutuluyor. Sesi hırçın. Arada su-

sarak sinirli gözlerini kanepeden dolaba, dolaptan koridor kapısına götürüyordu. Derken ayağa atıldı, paltosunu sırtından çıkarıp kanepeye attı.

— Bu kadar sorduğuna göre...

Lâfını kestim:

— Alâ. Fazla sormıyacağım.

— Yok, sor! Galina üzerine bilmek istediğin herşeyi sor!

— Keselim; sormayacağım.—

— Ama ben söyleyeceğim!

— İstemiyorum; söyleme.

— Dinle.

— İstemiyorum, dedim!

— Dinle!.. Anton Germanoviç Şubert Kırım'dan sürüldüğü gün otuz yaşındaydı. Sarışındı. Küçük boyluydu. Evli değildi ama orta parmağında evlilik yüzüğü taşırdı. Tek bacaklıydı. Katolonya'da yaralanmıştı. 1934'de Nikolayev'a, Nikolayev'den Kırım'a nakledilmişti...

Konuştukça sesi daha hırçın ve sinirli çıkıyordu dudakları arasından.

Bir ara susarak:

— Anladın mı? diye sordu.

— Evet, dedim.

— Gerisini dinlemek istiyorsundur.

Ses etmedim.

— İstiyorsun değil mi?

Gene ses soluk çıkarmadım.

— Hasta bakıcıyısıydı Galina. Ömründe kaç tane kesik bacak gördü bilmiyorum ama, Anton Şubert'in kesik bacağı dünyada tüm kesik bacakların en güzeliymiş Galine için. Büyülemişti Galina'yı Anton Şubert'in bacağı. Sargılarını çözüp bağlarken Tanrısal bir bacağa bakar gibi baktı onun kesik bacağına. Eliyle okşadı; öptü hattâ; üzerine eğilirken gizliden gizliye kendi memesini Anton Şubert'in kesik bacağına dokundurdu. Hastaneden çıkmasına izin verildiği gün ise şehrin - günümüz de bile proleter sınıfının çıkarını koruyanlara lüzûmlu olan - en şatafatlı Abdullah Herson'un faytonlarından birini kiralayıp Anton Şubert'i kendi apartımanına götürdü. Öylesine mutluydu ki, faytondan inmesine faytoncunun yardım teklifini reddetti; Anton Şubert'i kendisi aldı kendi kucağına, merdivenleri çıkıp yatak odasına götürdü.

Almira sustu. Bakışları uzun bir süre yüzümde dondu; sonra canlanıp ışıltılar içine gömüldü; sonra ışıltılar dağıldı ve kuşkulu gölgelerle örtüldü gözleri; gözleri kuşkulu gölgeler arasından güldü ve hüzünlendi; sonra buğulandı; buğular içinde hüznü ve mutluluğu birbirine karıştı, ve, sır saklamasını beceremiyen bir kadın gibi, bakışlarını yüzümden ayırırken nemli kirpikleriyle gözlerini örttü.

— Evlendiler mi? diye sordum.

Almira başını kaldırdı:

— Kim? diye sordu, az şaşkın.

— Galina ile Anton Şubert.

— Ah, onlar.

— Evlendiler mi?

Almira ayağa fırladı.

— Kafa, beyin yok mu sende?

— Neden? diye sordum.

— Düşün.

— Neyi düşünecek mişim?

— Galina ile Anton Şubert'i. Evlenmeleri için ne yapmaları gerekirdi?

— Bilmiyorum.

— Oh, yeter! Bu kadarı fazla bile!

Hızla ikinci odanın kapısına doğru yürüdü. Çantasından anahtarı çıkardı; kapıyı açarken hırçın hırçın ve bana bakmaksızın konuştu:

— Yeter!.. Beni sorguya çekmen için getirmedim seni buraya!..

İkinci odaya girmesiyle çıkması bir oldu. Kapıyı hızla çarptı, titreyen eliyle kilitledi.

— Adam değilsin! dedi, kopuk kopuk soluyarak.

— Suçum ne?

Cevap vermedi.

— Söylesene! Suçum ne? Ne yaptım?

— Hiç!.. Hiçbir şey yapmadın! Elinden ne gelir ki, birşey yapasın!

— Böylesine bir muamele ile karşılaşacağımı önceden bilmiş olsaydım, gelmezdim buraya.

— Gelmezdin ha! Bilmiyordun demek? Bildin işte...

— Özür dilerim. Çıkayım.

— Yok, çıkma! Çıkıp da nereye gideceksin? Köpekler gülecek haline. Sen kal; ben gidiyorum.

Gidip dolaptan bir küp çıkardı, tak diye masanın üstüne bıraktı.

— Küpün dibinde biraz reçel kalmış... Ekmek yok ama. Maltızı yakıp su ısıtmak için kömür ambarına inmen gerekecek sanırım. İn, istiyorsan... Birini bul, soruştur... Ne halin varsa gör.

Sesi alçaldı; üstüne bir yorgunluk çöktü; yavaş yavaş yürüdü, kanapenin ucuna ilişerek paltosunu omuzları üstüne çekti.

Susuyordu. Konuşmayacaktı. Hiç, ama hiç konuşmayacaktı. Ne diyebilirdi? Genç değildi; kızların son zamanlarda yeni yeni söyledikleri.

Işıklar sönünce
Ben yanmak isterim,

şarkıyı söyleyemezdi. Üzerine konuşulacak hiçbir şey yoktu aramızda. Aslında konuşmak için gelmemiştik buraya; sevişmek için gelmiştik galiba.

«...sevişmek ha! Seni palyaço! Seni piç, seni! İçerisinde insanların sevişdikleri evlerde ne işin var senin? Sevişmeyi hak ettin mi ki, buraya gel-

miş, Almira'nın soyunup senin için kanapenin üstüne çırıl çıplak yatmasını istiyorsun? Kimsin sen? Belleğini yokla - benzemiyor mu Almira'nın elleri annenin ellerine? Annen de, günün sonunda sert ve kuru parmaklarını birbirine geçirip öylece tutmaz mıydı karnı üstünde?..»

Diriliyor annem - ama tam diri değil; ölüyorum ben - ama tam ölü değilim. Başımı kaldırarak odada Almira'yı - belki annemi - arıyorum. Kapı dibinde duruyor Almira. Sırtı dönük olduğu için yüzünü göremiyorum; ama kup-kuru yanakları üstünde iki damla gözyaşının çenesine sızdığını hissediyorum.

Uzun bir süre ne o konuştu, ne ben. Koridor kapısı yarı açıktı. Koridora bakıyordu. Neden sonra başını çevirmeksizin boğuk bir sesle:

— İyi geceler, dedi.

Ses etmedim.

— Sen burada kalacaksın, değil mi? diye sordu.

Gene ses çıkarmadım.

— Askere çağrılma kâğıdını Enstitüye göndermişlerdir. Yarın... Belki öbürsü gün gider, alırsın. Şimdilik burada kal... Anahtarı kapı deliğinde bırakıyorum. Merak etme... Kapıyı kiltleyip paspasın altına sakla. Birkaç gün sonra gelip ararım.

Ve susuyor. Tekrar konuşmaya başlayacak diye bekliyorum. Konuşmuyor.

9.

Kanapenin üstüne uzandım. Uzun bir süre sırtüstü yatıp tavana baktım. Başımı çevirip koridora açılan kapıya bakmak istemiyorum. Bakmama bir gereksinme yoktu. Biliyordum: çıkıp gitmişti Almira.

Ama odada Almira'dan canlı bir şey kalmıştı. Beni okşayan bir şey; beni kaygılardan uzak tutmak isteyen bir şey; beni besleyen, hattâ yaşamı bana sevdiren bir şey. Tavandan ayırmıyordum gözlerimi. Başımı çevirip Almira'nın gerisinde kaybolduğu kapıya bakacak olursam Almira'dan kalmış o şeyin gözlerim önünde öleceğini ve ben bu kanape üstünde yatarak bütün ümrüm boyunca yas tutacağımı hisseder gibi oluyordum.

Neden sonra tavandan sarkık ince kablonun ucundaki çıplak ampul ilişti gözüme ve doğrularak bakışlarımı odada gezdirdim. Elektrik ışığında eşyalar mat - çok yıllar önce donuk bir zamana teslim olmuşlardı. Gözlerimi pencereye yönelttiğim anda içimden garip bir ürperti geçti. Birden ayağa fırladım. Kara battaniye ile örtülü pencerenin camları gerisinde gece miydi, yoksa gündüz mü? Geceyse...

Yalnızlık korkusuyla gözlerimde gene de herşey kararıyor. Sonra karanlıklar içinde bana yaklaşan, ama büsbütün yaklaşıp pembe elleriyle yüzümü okşayamayan annemi görür gibi oluyordum.

Az yatışınca kanapenin ucuna iliştim.

«Yok, gece değildi. Olamazdı. Tramvaya bindiğim andan bu yana kaç saat geçmişti ki gece olsundu? Tramvayda biletçiyle kısa bir konuşma ve kısa bir yolculuk. Sonra Almira'yla Avrupa konukevi gerisindeki dehlizden Fontannaya dek bir yürüyüş... Fontannaya'dan geçen cenaze alayı. Ve onüç numaralı evin avlu kapısı; taşlık; apartıman merdiveni... Bu kadar. Gerçekten bu kadar! Gündüz henüz... Güneş gökyüzünde ışıl ışıl belki. Gidip pencere camlarını örten kara battaniyeyi indirirsem gün ışığıyle aydınlanıverir oda. Pencereden eğilip aşağıya bakarsam Almira'yı da görürüm belki. Arkasından, 'dön!.. geri dön!' diye bağırırsam... Ama niçin? Neyine gerek Almira? Bacak kaslarını tutup sıktım; yeter. Arkadaşlara ballandıra ballandıra anlatırım artık hikayesini. Tuhaf ama. Yanlış düşündüm - sokak kadını değil Almira. Başka türlü davranmalıydım. Çocuğum ben. Almira'ya başka bir şekilde davranmış olsaydım çıkıp gitmezdi. Burada, bu kanape üstünde yanıbaşımda otururdu şimdi. Durgun bakışları, dolgun kalçaları, ak fanilası altında saklı sıcak memeleriyle benim olurdu. Yok; kof bir adamım ben. İçim boş. Dış gö-

rünüşüm alımsız. Yaşama iradem sandığım kadar güçlü değil - ölüme herkesten kolay teslim olabilirim. Yarın Enstitüye uğramalıyım. Elveda Mayakovski'vari saçlarım!.. Saçlarım neyse! Kesilir, süprülür, erir, toz olur. Ya yalnız başıma bu apartımanda geçireceğim saatler? Ben, ve eşyalar, kaskatı bir zaman içindeyiz. Cılızlığım cinsel ilişkisizlik yüzünden. Hiç kimse bakmayacak bana. Hiç kimse bedenimi okşamayacak. Çevrem karanlık. Sokaklar boş. Çehov'un kişileri sahnede soyut varlıklar. Karamazov kardeşleri liberalizm mezarlığında birer mezar taşı. Üstelik görme ve işitme yeteneğimin ömrüm boyunca süreceğini kesin olarak hiç kimse tanıtlayamaz bana...»

Bakışlarımı odada gezdiriyorum.

Gerçekten tuhaf bir yer Galina Şubert'in apartımanı. Kara battaniye indirilir de pencereye demir parmaklıklar çakılırsa bir hapishane hücresi, ya da hastananin sinir hastalığı koğuşunda tehlikeli hastalar için bir oda olabilir burası. Maltız yakılır da pencereye tül örtüler asılırsa içerisinde çocuk döllemek amacıyle sevişmek için elverişli bir yer de olabilir burası!

Ayağa kalkıyorum. Almira'nın beni burada yalnız başıma bırakıp gittiğine inanamıyorum bir türlü. Bağışlanmaz bir suç işlemiş sanki! Benim için soyunup kanapeye yatmaya yükümlü değildi

elbet; ama böylesine yüzüme bakmaksızın çıkıp gidişi...

10.

Yatışıyorum yavaş yavaş.

Burası sandığım kadar tecrid edilmiş bir yer değil. Almira beni bırakıp gitti diye yakınmıyorum. Biraz memnunum bile. Kendimi özgür hissediyorum. Canım istediği anda bu odadan çıkıp gidebilirim. Kimse önleyemez bunu. Şimdi, şu anda ayağa kalkar...

Bakışlarımı kapıya yöneltiyorum: anahtar kapı deliğinde. Gülüyorum. Anahtara bakarken özgürlük irademin öncesinden çok daha sağlam olduğunu hissediyorum. Pencereye gidip sokağa bakasım geliyor gene. Sokakta Almira'yı görürüm belki. Arkasından seslenirim. Ama Almira beni bu odada bırakıp gitmedi ki! Almira kapı arasında. Almira mı o kadın? Almira elbet. Kuşkulanmam neden? Kuşkulanmamalıyım. Almira'dan başka kimse girmez bu odaya. Galina Şubert bu apartımanı Almira'ya emanet etti. Kimse gelip uzun saçlarımı okşamaz bu odada; ama Almira...

Sağ elinde ak fanila, sol eliyle mantosunun yakasını çenesi altına sımsıkı kavramış, gözleri hüzünlü, kapı arasında Almira duruyor. Çıt çıkmıyor.

Odaya barış çökmüş. Sükûn ve barış kapsıyor evi. Sokakları, şehri, yurdu, dünyayı kapsıyor barış. Yitiriyor savaş anlamını. Barış içinde insanlar şaşkın, birbirlerine bakıyorlar. Sonra yavaş yavaş insan olduklarını hatırlıyorlar. Ve barış! diye bağırıyorlar. Barış! Barış! Barış! Kumaşlardan üniforma değil, kızlar için ceyizlik dikilecek; meşe ağacı gövdelerinden dipçik değil, oklava ve hamur teknesi, çapa ve kürek sapı yontulacak; tunçtan ve demirden savaşçılar onuruna heykeller değil, tırpan ve tırmık döğülecek. Biliyorum - dünya güzel, yaşamak hoş. Almira da biliyor bunu. Ama gözleri içindeki gülümsemesi hâlâ hüzünlü; yavaş yavaş kanapeye yaklaşıyor. Yanıma oturacağını sanıyorum - oturmuyor. Ama Almira benden ayrı bir varlık değil. Olamaz. Ben Almira'nın tözüyüm. Almira bensiz yaşıyamaz.

Üzerime eğiliyor; elini şakağıma değdiriyor. Benim mi ona, onun mu bana daha çok ihtiyacı var? Bilmiyorum. Ama biz bir bütünüz galiba. Bütünüz. Kuşkulanmam iyi değil.

Eli hâlâ şakağım üstünde:

— Hava hayli soğudu, diyor Almira.

Başımı kaldırıp yüzüne bakıyorum. Yüzünde hüzün ve umut.

Fısıltılı seslerle konuşuyoruz:

— Geceyi burada mı geçireceksin?

— Yok.

— Ya?

— Gitmem gerek. Ama sen burada kal. Sokağa çıkıyordum, taşlıkta sen geldin aklıma.

— Ne düşündün?

— Üşüyeceksin diye düşündüm.

— Üşümüyorum.

— Ama hava soğudu; geceleyin daha da soğuyacak.

— Burada kal öyleyse; koynunda yatarım.

— Kalamam. Gitmem gerek.

— Ee?

— Seni hatırlayınca geri döndüm. Merdiveni çıkarken yün fanilamı çıkardım sırtımdan.

— Fanilanı mı?

— Evet.

— Neden?

Elinde tuttuğu fanilayı dizlerim üstüne bırakıyor.

— Yanlarına sıkıştırırsın; üstüne de şu battaniyeyi çekersin; üşümezsin geceleyin. Pencereye asılı kara battaniyeyi alayım deme - nöbetçiler gelip gidiyor bir aşağı bir yukarı Fontannaya boyunca; pencerede ışık görünürse Anton Şubert'in apartımanında Alman casusu gizlenip karanlıklar içinden Alman uçaklarına haber ulaştırdığını sanarlar; dipçikle kapıyı açar, seni tutuklayıp kumandanlığa götürürler. Anladın mı? Işığı söndür... Ak fa-

nilayı böğrülerin üstüne sıkıştır... Halis yün - üşümezsin. Yarını düşünme. Hiç hiç düşünme yarını. Anlıyor musun? Savaşı da düşünme. Ömründe gelip geçmiş hüzünlü günlerini de düşünme. Beni düşün, istiyorsan. Beni, bir de anneni, düşün. Bırakıp gitti diye nefret etme benden Annen de seni bırakıp gitti... Annenden nefret etmiyorsun değil mi? Benden de nefret etme. Düşün... beni anlamağa çalış. Soğukta gövermiş, günahlı ve satılık etlerim altında beni ara. Senin için sımsıcağım ben... Üşümeyeceksin, korkma.

Üzerime eğiliyor Almira; başım avuçları arasında. Başımı sıcacık göğüsleri üstüne bastırmış, 'üşümeyeceksin' diye tekrarlıyor. Sesi titrek. Zayıflıyor gitgide. Arada kesiliyor. Dualı soluğuyle yanaklarımı ısıtıyor. Sesi benim. Göğüsleri benim. Soluğu benim - bütünüyle benim Almira! Ah, nekadar mutluyum ben! Oysa dışarda yağmur yağıyor. Monoton bir şırıltıyla yağmur suları dökülüyor saçaklardan pencere desteklerine, kaldırımlara, oluklara. Yağsın! Ben mutluyum.! Sabah saatlerine dek yağsın; kesilmesin hiç. Bütün gün boyunca yağsın. Ertesi gün de yağsın! Kırk gün kırk gece yağsın! Otlar, çiçekler. söğütler, kaldırım taşları sular altında kalsın; sular bassın üstünden savaş araçları geçen yolları; patikalar, parklar, mezarlıklar silinsin yeryüzünden; toplar, mermiler, tanklar sulara gömülsün; sarnıçlarında yakıtı tüken-

miş avcı ve bombadıman uçakları gökyüzü altından düşerek suların dibine batsınlar; düşman kurşunlarıyla ölenlerle sularda boğulup ölen cesetler suyun yüzünde yanyana yüzsünler! Ben mutluyum!..

Gözlerimi açtım. Oda boş. Yağmur yağıyordu hâlâ kara battaniye ile örtülü pencere camları arkasında. Yağmurun şırıltısı demincek Almira'nın kulağıma fısıldadığı kelimeleri tekrarlıyordu sanki. Yalnızdım. Ama korkmuyordum. Üşümüyordum da. Dizlerim üstünde Almira'nın fanilası; apaktı.

Fanilaya bakarken ellerimin fanila altında ve yumruklarının sıkılı olduğunun farkına vardım. Usulca çekip fanilanın altından çıkardım ellerimi. Açsam, Almira'nın çıplak ruhunu görecektim avuçlarım içinde. Ya kaçarsa? Mantosu içinde saklı bedeni gibi ruhu da avuçlarım içinden kayıp sessizce odadan çıkıverirse?

Fanilaya baktıkça Almira'nın ruhu benden ayrılmayacağını hissediyordum. Ellerimi açıp onun ruhunu okşayasım geliyor. Ve açıyorum. Avuçlarım terli. Avuçlarımdaki yivler kara kara kirlerle dolu.

Ak fanilayı parmaklarımın ucuyle kaldırıp kanapeye bırakıyorum.

Uzun bir süre döner diye bekledim - Almira dönmedi. Ayağa kalktım. Koridoru aralayıp koridoru kolladım. Yoktu. Ama ak fanila kanape üstün-

deydi. Kapıyı kilitledim. Pencereyi örten kara battaniyeyi aralayıp sokağa bakmak istedim gene; ama hemen Almira'nın söylediklerini hatırlıyarak musluğa gittim. Önce ellerimi yıkadım musluk suyunda, sonra kanapeye uzandım. Fanilayı sevgiyle okşarken ilerimde düz, uzun, ışıltılı ve umut dolu bir yol görür gibi oluyordum.

İKİNCİ BÖLÜM

1.

Merdiveni çıkarken ikide bir durup adamı düşünüyorum :

«Kötü niyetli değildi. Sadece bana yardım etmek istedi. Ben ise bağışlanmaz bir suç işlemiş gibi baktım adama. Gerçekten merhametli bir yüzü vardı adamın.»

Sonra Almira gelip duruyor gözlerim önüne :

«Almira'nın elime iki ruble sıkıştırıp, saçlarını kestir, deyişine alınmamıştım oysa...»

Başım dönüyor. Kucağımdaki küp daha da büyüyüp ağırlaşmış. Arada durup küpü basamak üstüne yerleştiriyorum. Küpü niçin Galina Şuber'in apartımanına götürdüğümü bilmiyorum. Hikâyeler önceki önemini yitirdiler benim için. Hikâyeleri yeniden okumak şöyle dursun, küpün içerisinden çıkarıp bakmak istiyorum bile. En iyi yer helânın gerisindeki dar araydı hikâyeler için. Küpün içerisine saklamama bir gereksinme yoktu. Eski küplere eski anıları uyandıran cana yakın şeyler saklanırdı belki, ama hikâye!... Hele bu küpün içerisindeki hikâyeler gibi hikâye asla!

Alnımda ter dizileri. Yüreğim çarpıyor. Aşağıda, apartıman girişinde biri duruyor galiba. Küpü merdivene bırakıp kaçmak istiyorum. Ama nereye? Galina Şubert'in apartımanına elbet! Kimse görmez. Küpü bulsalar bile kimse bilmez Galina Şubert'in apartımanında gizlendiğimi. Kapıyı kilitlerim. Ses çıkarmam üç gün, üç gece. Küpü kaldırıp tetkik dairesine götürürler. Okurlar önce. Sonra fotokopiler. Elyazısı uzmanları. İncelemeler. Araştırmalar. Aylar geçer. Belki yıllar. Savaş sona erer. Ve bir yaz akşamı, Galina Şubert'in apartımanında hasır koltuğa oturmuş, açık pencereden sızan Fontannaya'nın salkım akasya ağaçları kokusuyla hayatın tadını yudumlarken, binayı silâhlı bin asker kuşatır -

Eller yukarı!

Beklemeğe değer mi?

Kulak kabartıyorum. Çıt yok. Küpü helânın gerisindeki arada bırakmalıydım. Gerçekten bir gereği yok bana. Ama küp helânın gerisindeki arada saklıyken hikâyesiz edemiyeceğim diye kendi kendimi yiyordum.

Hikâyeleri yazdığım sürece ben kendi kendimle karşı karşıyaydım. Kendi kendimin yüzüne bakıyordum. Yalnızlık değildi bu; kendi kendimle bir çeşit yakın dostluktu. Hikâyeler elimin dibindeyken - canımı ve etimi incitmeksizin - kendimi kendimden ayırabileceğime, istediğim anda Galina Şubert'-

in apartımanından çıkıp gidebileceğime, Avrupa konukevinin arka cephesindeki dehliz duvarına sırtımı dayayıp Almira'yı bekleyebileceğime, Almira'yı bulup Galina Şubert'in apartımanına getirebileceğime ve Almira'yla kanepe önüne yatarak donuk ve kaskatı bedenimde eski özlemlerimi uyandırabileceğime inanıyordum. Şimdiyse... Hikâyeler benden kopuk. Perdahsız bir tabut içerisinde mezarlığa götürülen çirkin bir ölü gibi. Küpü Galina Şubert'in apartımanına götürmemde bir fayda yok. Bütün gerçekler hayale döndü. Almira da; Günlerce bekledim - artık hayal.

Çıt yok. Girişteki adam çekip gitti galiba. Ama özgür değilim. Küpe uzanıyorum. İçimde bir yerde hâlâ Almira. Yorgunum. Ama küpü kaldırıp Galina Şubert'in apartımanına götürmeliyim. Kanepede sırtüstü yatıp beklemeliyim. Almira'yı beklerken uzun bir kış uykusuna gömülürüm belki. Günün birinde akasyalarda cıvıldaşan serçe sesleriyle uyanırım.

2.

Bitkin döndüm apartımana. Pencere dibinde durarak dışarıyı dinledim bir süre. Fontannaya derin ve kupkuru bir dere gibiydi. Battaniyeyi aralayıp bakmak istemiyordum sokağa. Sokakta hiçbir şey

göremiyeceğimi biliyordum. İnsanlar bu sokağı çoktan terkedip gitmişlerdi de haberim olmamıştı. Şehir de bomboştu belki. Bütün bu şehrin içinde bir ben kalmıştım belki.

Gidip kanepeye uzanıyordum. Bakışlarım ince kablonun ucunda yanan ampule takılıyor. Elektriği yaktığımı hatırlamıyorum. Gözlerimi odada gezdiriyorum. Kimse yok odada. Benden başka kim yakar elektriği - ben yaktım elbet. Farkında olmadan yakar kişi. Şöyle parmağının ucuyla döğmeye bas - yanıverir. Elektriği yakmak kolay. Ama kablo... Kabloyu elektrik santralından sokağa, sokaktan binaya ve apartımana getirip odanın tavanına asmak kolay olmasa gerek. Kim yaptı acaba bu işi?

Ben bir elektrikçi tanırdım - suna gibi. Boyu bosu yerinde; yüzü esmer; gözleri yeşil, dişleri ak; başı kabak - o asmıştır kabloyu bu odanın tavanına.

Belki başka bir elektrikçi.

Hayır. O, tam bir elektrikçiydi. Başkası başaramaz bu işi. Kaldırımda, bacakları az gerili, elleri böğürlerine atıldı, telgraf tellerine bakıp güldüğünde kemiklerinden cereyanı geçerdi sanki - öylesine yanardı yeşil gözleri.

Ayağa kalkıyorum. İçime elektrik ışığının aydınlığı çöküyor. Başka tanıdıklar geçiyor bu aydınlıktan -

Sütçü Tatar kadını: yanakları buruşuk; şakakları üstünde mor lekeler; çökmüş avurtları ezik - yaşamdan yumruklar yemişti sanki ömrü boyunca. Kocası yoktu, çocuğu yoktu, akrabası yoktu; adı vardı ama - Emine Şerife; ve yağmur demez, kar demez süt getirirdi bizim eve tenekesiyle.

Sonra kunduracı Aron Hofman: kır sakallı, lüle zülflü. Bol cübbesi dört kez sökülüp çevrilmişti. Nadir görünürdü sokakta; ama göründüğü zaman çocuklar koşarlardı arkasından -

Hay Kırımçak (1) Kırımçak
Kırkınıza bir bıçak...

diye bağıra çığıra. Ve kaçardı kunduracı Aron Hofman; avluya girip kapı arasından çocukları gözetlerdi üzgün üzgün.

Başka?

Çok insan tanıyordum bu sokakta. Herkes dost ve âşinaydı; herkes hısım akrabaydı bana.

Pencereye yaklaşıp kulak kabartıyorum. Çıt yok. İnsanlar nerde acaba? Ölmüşlerdir. Ama yok, olacak şey değil; durup dururken ölemezler. Şopen'in Ağıt marşı çalınmasa bile cenaze arabalarının geçtiğini duyardım. Kaç gündür ses çıkmadı sokaktan. Nöbetçiler de kimsesiz kaldırımlarda saatlerce bir aşağı bir yukarı gidip gelmiş, evlerinin pencerele-

(1) Kırımçak: Kırım'ın yerli yahudilerine verilen bir ad.

rinde Alman uçaklarına haber veren casuslar gözlerine ilişmeyince çekip gitmişlerdir. Ya da pusuya yatarak karanlık dehlizlerden pencerelere bakıyorlar şimdi.

Hoş, baksınlar - pencereyi açacak değilim. Açıp da ne yapacağım. Korkağım - intihar edemem. Kardeşler, ateş etmeyin!... Öldürmek her yerde, her zaman suç sayılır! diye bağıramam. Aldırmazlar bağırsam da. Tüfeklerini göğsüme doğrulturlar. Sonra ateş açarlar. Göğsümü bin kurşun deler. Ve ben, pencere desteği üstüne devrilmiş, bin yıl sokağa baksam bile Fontannaya'nın kaldırımlarında ne bir kunduracı, ne de bir cenaze alayı görürüm.

Ama önemli olan benim ölü veya canlı olmam değil ki. Önemli olan Fontannaya'nın kaldırımları, binaları, akasya ağaçları, pencereleri, avlu kapıları, saçak olukları - bunlardır önemli olan. Tuhaf ama - önceleri kaç kez geçmiştim akasya ağaçları dibinden; aldırmamıştım hiç. Oysa haziran güneşinde bir koku çökerdi Fontannaya'ya; öyle bir koku, öyle bir koku!... Böcekli ve arılı, yağmurlu ve güneşli, kadınlı ve erkekli bir yaşam kokardı buram buram.

Düşünmemiştim hiç. Bilmiyordum günün birinde kunduracı Aron Hofman ve akasyalar anılarımın kaynağı olacağını.

Nöbetçiler çekip gittiler elbet - bakmak istemi-

yorum gene sokağa. Kara battaniyeyi kaldırırsam soğuk ve karanlık bir gece bakacak yüzüme camlar arasından kötü kötü -

«Ölüm gibi», diye düşündüm. Ve başımı kaldırarak ikinci odanın kapısına baktım. Kapıda lâstik çember, şemsiye ve bahriyeli pantalonu; dağıtmıyor odanın bunalımlı havasını. Köşe bucak donuk ve kör.

3.

Benim ömrüm burada sona mı erecek?

İnanmak zor. Durup dururken ölemem. Üstelik hiçbir ağrı hissetmiyorum vücudumda. Ama odaya bir yokluk çökmüş. Varlığım yitirmiş önemini. Kanepe üstünde ak fanila hâlâ ak; ama varlıksız. İnce kablonun ucundaki ampulün ışığı sahte. Gene avluda rasladığım iki adam geliyor aklıma. Kömür ambarının nerde olduğunu sorup anlamış olsaydım şimdi maltızı yakar, ılık bir yerde otururdum... En iyisi yatıp uyumak.

Evet, uyumak. Uyuyabilirsem. Uyurum. Niçin uyumayacak mısın? Düşlerim tükenik. Işığı keser, ve uyurum. Ölürüm belki. Ölüm de bir çeşit uyku. Her şey çözülüverir benim için. Kanepe üstünde yatarım; yeryüzünde hiçbir şey olmuyor gibi, donuk gözlerimle tavana bakarım.

Kapıya yaklaşıyorum. Işığı yakarken şimdiye değin yaşanmış ömrümün yıllarını karanlık bir kuyunun dibine bırakır gibi oluyorum. Eklemlerimde bir gevşeme, içimde hoş bir hafiflik hissediyorum. Mutluyum galiba. Karışık yılların çilesi hiç ummadığım bir yerde ve zamanda çözülüp sona erdiğini hissediyorum. Kimse görmüyor beni. Gerçekten mutluyum. Ellerim ileriye uzalı, adımlarımı dikkatle atarak pencereye yaklaşıyorum. Kara battaniyeyi çekip aşağı alacağım. Sonra tırmanıp pencere desteği üstünde duracağım. Ve pencere desteği üstünde durduğum anda kendimi umut dolu bir yolda bulacağım. Ve yürüyeceğim yürüyeceğim yürüyeceğim. Hiç kimse bu yol tehlikeli, bu yol karanlık demiyecek bana. Tanrı bana öyle bir ruh, öyle bir ruh verdi ki... Ruhum sâf ve saydam. Ruhumun peşi sıra, burçlu kalelerin seğirdim yollarından çok daha güvenilir bu yolda yürüyeceğim.

Elimi usul usul battaniyenin altına soktum; sert bir maddeye değdi. Bir bardak galiba. Kenarını tutup battaniyenin altından çıkardım ve el yordamıyle gidip ışığı yaktım. Elimde, içi toprak dolu bir saksı görünce hoş bir duygu çöktü içime.

Keyifle saksıya, sonra pencereye baktım. Galina Şubert esti aklıma. Saksıyı tekrar pencere desteği üstüne koymak için yürümüştüm ki, kuruyup büzülmüş çiçek sapı ilişti gözüme. Parmağımı toprağa dürtüp az eşeleyince çıkıverdi - köksüz ve çürük.

«Vefasız Galina Şubert!» diye düşündüm -

Herşey ölüyordu bakımsız kalınca; sakıda çiçek; küpün içerisinde hikâyeler; sütçü kadınlar; kunduracı yahudiler - sokaklar bile ölüyorlardı, üstünden cenaze arabaları uzun bir süre geçmeyince.

Gidip kanepeye uzanıyorum. Gözlerimi yumuyorum - uyursam unutacağım herşeyi, herkesi. Galina Şubert'i de unutacağım. Galina Şubert kim?... Almira galiba. Almira kim? Sütçü kadın... Sütçü kadın kim? Annem kim?... Of, boş ver! Benim kimsem yok- Pencere desteği üstünde kalmış saksıdaki kurumuş çiçek sapı gibiyim... Ama Almira gerçekten iyi bir kadındı... Gerçekten iyi bir kadındı Almira. Ömrümde hiç görmedim Almira'ya benzer bir kadın. Öyle bir kadın ki... Soyunup bütün giysilerinden şu elektrik ışığı altında dursa savaş sona erer! Fontannaya'nın tüm akasya ağaçları çiçek açar kış ortasında; mezarlığa giden tüm cenaze arabaları üstünde yatan ölülerin yüzlerinde mutlu gülümsemeler belirir... Gerçekten öyleydi Almira. Yalnız yaşımı sorduğunda yüzünde sorumluluk duygusu belirirdi, ciddi ve çirkin. Niçin sormuştu? Doğum yılım 1922. Kimlik cüzdanımda yazılı; gerçeği söylemiştim - inanmadı. Haklıydı. Gerçekler tam gerçek değil ki. Şimdi nerde acaba? Gelip yaşımı sorarsa, gerçeği söyliyeceğim gene. İnanmaz ama. Gerçekler tam gerçek değil ki.

Kulaklarımda alarm çığlıkları. Ampulün ışığı

zayıf; söndü sönecek. Sönmesin istiyorum. Sönmemesi için Tanrı'ya dua etmek istiyorum; ama biliyorum - benimle meşgul olacak durumda değil Tanrı. Alarm çığlıkları göğü dolduran uçak uğultuları içinde boğuluyor. Sönüyor elektrik ışığı, sönüyor. Gözlerim önünde yeşil gözlü elektrikçi, can çekişiyor. Ah, elektrikçi, ölme! Ölme, elektrikçi - karanlıklar içinde kalmak istemiyorum. Ama sönüyor ışık; sönüyor sönüyor! Ve sönen ışıkla yeşil gözlü elektrikçi de ölüyor gözlerimde.

Karanlıkta pencereye doğru yürümüştüm; güçlü bir gümbürtü binayı yerinden oynattı - yere kapandım -

'... böylesine yaşam. Ben uzun bir ömür yaşadım. Almira gelip yaşımı sorarsa kimlik cüzdanımı gösterip sicil memurunun eliyle yazılı, doğum yılım 1922 demiyeceğim, yaşım belirsiz. Dünya yaratıldığı gün doğdum ben, dünya kadar yaşlıyım, ben görüp geçirdim herşeyi, çadırlarımız yandı, dağlarda kovuklarımızı sular bastı, açık ocaklarımızın soğumuş külleri üstüne yağmur yağarken çardaklı evlerimizin uzağında dizlerine çöktü ak yeleleri kızıl lekeli atlarımız. Genç gelinlerimiz saçlarını yolup ağlaşırlarken - kağnılarda veya yaya - mekke yoluna koyuldu sofu babalarımız. lâ ilâhe il'allah. Ah ne güzeldi dualarımız - volga nehrinin kıyısındaki Stalingrad çelik fabrikasının işçileri Ruhr vâdisinin volfram ocaklarında çalışan işçilerle el ele verip de-

miri tanrıdan boşalttıkları gökyüzüne çıkardıkları güne dek...'

4.

Yere uzanmış, başım ellerim arasında, Fontannaya'dan uzaklaşan patlamaları dinliyorum. Oda yarı aydınlık, Dolabın dibinde duran küpü görebiliyorum. Elektrikçi mi dirildi? Işık sızıyor odaya bir yerlerden. Korkuyla başımı kaldırıyorum: pencerenin üst kesiminden sızan kızıl ışıklar titreşiyor tavanda. Ayağa kalkıyorum yavaş yavaş. Uçaklar, şehir göğünü dolduran uğultularını toplayıp başka göklere götürdüler. Alnımdaki terlerimin kuruduğunu hissediyorum. Ama odanın havası hâlâ yoğun. Dolap dibinde duran küp daha bir belirgin. Ben mi koydum küpü oraya? Emin değilim. Hem bu küp, içerisine hikâyelerimi saklamış olduğum küp değil ki!... Benim küpüm küçük, ince ve açık-maviydi; bu küp ise iri, kalın, koyu-mavi; içerisine bütün bir Harp ve Sulh'ü sayıklıyabilir kişi -

Benim gibi, aklı çalık bir kişi.

Hayır; hikâyelerimi değil, kendimi sakladım ben. Küpü helânın gerisindeki dar aradan alıp buraya getirebildim; buradan kim gelip çıkaracak beni?

Hiç kimse! Hiç kimse gelip çıkarmıyacak beni buradan! Burada kalacağım! Kıyıda bir tek çakıldım sanki! Binlerce çakıl taşları arasından biri beni kal-

dırıp buraya attı. Bin yıl yatacağım şu kanepe üstünde. Ta ki biri gelsin, beni kaldırıp gene ıssız bir yere atsın.

Midemde bir bulantı. Kafam boş. Cansız değilim ama -

«Canlıysan yürü, pencereyi aç! Ölüme bakıp tüm bağırsaklarını bir zamanlar seni yaşama bağlamış Fontannaya'nın kaldırımlarına kus. Sonra, için bomboş git, içerisinde hikâyelerin saklı küpün yanına yat - kimse gelip tutuklamaz seni; kimse gelip suçlamaz seni...»

Gidip pencere dibinde duruyorum. Sonra iki elimle kara battaniyeyi tutup çekiyorum. Battaniye ayaklarım dibine düşüyor.

Karanlık gecenin üstü yer yer kan kızılı örtülerle örtülü. M.Ö.I üzerindeki ateş dilleri arasından göğe yükselen kalın ve kara dumanlar kıvrıla kıvrıla gelip Fontannaya üzerine çöküyor. Sokakta koşuşma ve bağrışmalar. Arada acı bir çığlık. Camlar kırılıyor ayaklar dibinde. Acayip! Galina Şubert'in apartımanında pencere camları tam. Ama sesler gene kesin ve belirli geçiyor camlardan. Bağırasım, Fontannaya'nın kaldırımlarına koşuşan insanlara birşeyler söyliyesim geliyor. Ama ne? Bir şiir belki. Okulda kaç kez sahneye çıkıp Mayakovski'nin şiirini okumak istemiştim, güçlü bir sesle. Tam za-

manı işte. Sahne ve dekor mükemmel. Aşağıda binlerce dinleyici. Cebimde kımlık cüzdanımı. Sicil memurunun eliyle yazılı adımı ve soyadım. Doğum yılım 1922. Kimlik cüzdanımı başım üstüne kaldırıp bağırırım olanca gücümle -

Ben
Sovyetler Birliği
Uyruğuyum!...

Gerisin geri çekiliyorum. Oda kızıl ışıklarla dolu. Ama ince kablonun ucundaki çıplak ampul yâlâ sönük. Sofu babalar hâlâ Mekke yolunda. Ovalar boş. Ak yelesi atların solukları tükenik. Canköy tarlalarında başaklar küflü. Fontannaya gene garip bir sessizlik içinde. Bu sessizlik küpün içerisindeki hikâyeleri yansıtıyor bana -

- '... özgürlük, kelebekler, üzüm bağlarında güneş ışığı, saçak oluklarında serçeler ve aşk - kilitlendi herşey sesizlik içinde, uyuyor en cesur yiğitler en büyük savaşların gölgesinde. Paslandı bahçesarayda han sarayının kemer kapısında menteşeler. Akdiken takıp oynuyor karısının saçlarına kırım tatarı. Beş yıllık plan. Sanayileşti memleket baştan başa. Hiç kimse yaya götürülmiyecek istasyonlarda kendilerini bekliyen sürgün trenlerine. Tutuklular gizli oturumda yargılanıyor. Beton bodrumlar derin, duyulmaz çıklıklar, ihtiyarladı toplama kampında

meyzin, ama minare hâlâ tanrı malı - okuyamaz mı akşam ezanını periler. Bacalarından duman savrulan fabrika ve maden ocakları şairler için ilham kaynağı. Okullarda biyoloji, yüksek matematik, fizik, coğrafya, marksizm ve leninizm bilimleri yanında - küçük kaynarca antlaşması müstesna - tarih de okutulur...'

Odanın orta yerinde duruyorum. Şafak sökü yor galiba; oda kızıl ışıklarla dolu -

'... ama benim dünyam hâlâ sessiz, ölü. kaçıncı yüzyıl bu? uykulu gözlerini uğuştur kardeş. ıhlamur ağaçlarında arılar. otlar arasında uğur böcekleri. patikada keçiler. mezarlık yolunda cenaze alayı. üzüm bağlarında tavşanlar. şosede yeşil üniformalılar eski kuyunun çevreye taşkın suları hâlâ durgun - çöküntüyü durgunluk doğurur...'

Kızıl ışıklar ağarıyor; yavaş yavaş sönüyorlar. Odaya silik bir aydınlık çöküp yerleşiyor.

Odanın orta yerinde durup ne zamana dek küpe baktığımı hatırlamıyorum - sokaktan gelen konuşmalarla kendime geldim. Fakat bakışlarım hâlâ küpte; yaklaşarak kaldırdım. Pencereden yana döndüğüm zaman yer tahtaları üstünde cam kırıkları gördüm. Nedense, Galina Şubert geldi aklıma. Dönerek koridor kapısına suçlu suçlu baktım. Sanki her an kapı açılacak, kapı arasında Galina Şubert durarak: «Seni hayasız! Apartımanımıza bakman için aldık seni buraya! Bak hele!.. Elektrik

sönük, pencere camları kırık, her yer karma-karışık!» diye bağıracak.

Kapı açılmıyor. Ama ben hâlâ lânetlenmiş gibi bakıyorum kapıya. Sessizlik çöküyor gene odaya. Ve sessizlik içinde sabah güneşinde akasya ağaçlarının ağaçlar altında buğulu kaldırımların, avlu kapıları boyasız binaların, rayları sökülüp Kerç'e taşınmış caddelerin, elektrikçilerin ve kunduracı Yahudilerin hikâyeleri gelip buluyor beni -

'... bombardıman uçakları bir saat önce terkettiler göğü. şehir ateş içinde. şehirin tüm insanları ölü. çoğu yıkılan binaların duvar taşları altında can verdiler. memede yavrular annelerinin vucütları altına kalıp boğuldular. bazıları bombaların çevreye saçtıkları misketlerden öldüler. bir tek genç adam kaldı şehir içinde. ayaklarında lâstik tabanları kalın ayakkabıları, pazar pazarının orta yerinde durarak dört yanı ateş dilleriyle kuşalı, belediye kulesinde can çekişen güvercinleri seyrediyor...'

İçimden müthiş bir titreme geçti. Ellerimin arasında tuttuğum küpü saklamak için bir yer aradım. Nereye saklarsam saklıyayım, görülecekti. Titriyordum. Küpü değil, kendimi saklamak için bir yer arıyordum artık.. Yoktu. Kararıyordu gözlerimde her yer. Gözlerimin karartısında güvercinler kanat çırpıyorlardı alev alev. Ah, kimdim ben? Niçin buradaydım? Kim atmıştı beni buraya?

Soluyarak küpü yere çaldım. Param-parça oldu.

Cam kırıkları arasında yatan kalın tomara eğildiğim zaman hayretle gözlerimi açtım.

5.

İyice görüyordum artık; benim değildi bu tomar. Oda aydınlık; hatta havadardı. Bütün sıkıntılarımdan kurtulmuştum. Bakışlarımı odadaki eşyalar üzerine gezdirdim. Geceleyin uçakların şehiri bombardımana tuttukları sırada odadan çıkmadığıma pişman değildim artık. Kendi hikâyelerimin helânın gerisindeki dar arada fareler tarafından kemirilmelerini önlemek için uğraşırken başka bir kişinin yazılarını bulduğumdan memnundum. Tomarı kaldırdım. Heyecanla gidip kanepeye oturarak rengi uçuk kalın kâğıda sarılı tomarı açtım.

Tomardan Çar Nikola'nın resmiyle süslü gevrek paralar ve iyi cins kâğıda basılmış dört tane parnografik fotoğraf çıktı. Heyecanım çoğalıyordu. Fotoğrafların birinde boksör eldivenli elleri ve az gerili bacaklarıyla döğüşe hazır duran düzgün ve güzel vücutlu çıplak bir kadın; ikincisinde yarı çıplak bir kadının kara ve kıvırcık saçlı, bıyığı terlemiş bir oğlanı emzirişi; öteki ikisinde ise aynı kadın ve erkek modelin iki ayrı pozlarda cinsi ilişkileri aksettirilmişti.

Para ve fotoğrafları gördüğüm anda içime ba-

rış ve sükûn çöktüğünü hissettim. Ben doğmadan önce geçerlikten kaldırıldığını bildiğim halde - henüz kullanılmamış oldukları içindi belki - ilgimi paralar çekti ilkin. Geceleyin şehirde olup bitenleri tamamen unutmuştum. Fontannaya'da hiçbir değişiklik olmamıştı. Eskiden olduğu gibi kunduracı Aron Hofman'ın arkasından çocuklar koşuyor; sütçü kadın geliyordu her sabah evlere; ve zaman zaman cenaze arabaları geçiyordu sokaktan. Cenaze arabaları ardından mezarlıklara gidenler vekârlı; kunduracı Aron Hofman'ın ayakkabıları vernikli; sütçü kadının yüzü ise tatlı gülümsemeler içinde.

Kanepe üstündeki dağınık paraları bir bir elime alıp avucum içine toplarken sesler geldi kulağıma Fontannaya'dan. Çabucak paraları toplayıp pencereye gittim.

Hava açıktı. Yalnız Doğuda göğün küçük bir parçası ince karaca bulutlarla kirlenmişti. Aklımda hâlâ paralar, pencereden sokağa bakıyor, avlu kapılarını görmeğe çalışıyordum. Olduğum yerden kapı falan görülmüyordu; yalnız, kedi kafaları gibi, yuvarlak taşlarla döşeli sokak ve kaldırımın küçük bir kesimi. Kaldırımda kuru akasya dalı, cam kırıkları; lağıma yanüstü devrilmiş çocuk arabası, kuş tüyleri, maden çember, bir tek eski fotin; sokağın orta yerinde ise yer yer çürüyüp dökülmüş paslı saç boru. Kimseler yok görünürde. Kimseleri görmeyi ar-

zulamıyorum da- zihnimi paralar ve dört tane parnografik fotoğraf tutuyor hâlâ.

Derken bir grup asker belirdi; intizamsız. Üçer iikşer, sırtlarında çamurlu kaputları, ayaklarında partal çizmeler, ve çoğu silâhsız, başları göğüslerine düşük, ayaklarını sürüye sürüye M.O.I. yönüne uzaklaştılar. Başka bir kimseleri görürüm diye bekledim; görünmedi. Başımı kaldırıp M.O.I. yanlarını kolladım: geceleyin bombalanmış binalar yer yer çökük ve buğulu damlarıyle küs ama yaşamdan henüz kopmamış gibi görünüyorlardı. Tekrar Fontannaya'ya baktım. Askerler geçip gidince sokak nevraljik bir sessizliğe gömülmüştü. Ama eskide de öyleydi Fontannaya - kırgın ve bıkkın. Uzun yıllar cenaze arabaları geçmişti üstünden. Ağıt dualarını duya duya, ağıtlı yüzlere tanık ola ola yitirmişti yaşamdan umudunu. Yazık ama; bu hale gelmemeliydi. M.O.I. önündeki meydanda Karasupazarı'na ve Kerç'e gidecek şamatalı yolcuları bekliyen açık-mavi renkte otobüsler, hiç olmazsa, üç - beş yılda bir karaya boyanıp ölüleri mezarlıklara taşımalı, Fontannaya'nın hüznünü paylaşmalıydılar.

Elimde tuttuğum paralar bakıyorum -

«Geçerlikte değiller,» diye düşünüyorum.

«Ama bilinmez. Günün birinde...»

Gülüyorum. Hoş ürpertiler geçiyor içimden -

«Günün birinde resmi para ilân edilir belki... Yürürlükte olurlar. Saklamalıyım. Paraları yeni bir

küpün içerisine doldurup helânın gerisindeki araya götürerek hikâyelerimin yanında saklamalıyım. Bilinmez... Yürürlüğü ilân edildiği gün belediyenin U.K.H dairesine hediye ederim - Fontannaya'ya asfalt döşemek, evlerin pencerelerini camlamak ve tüm avlu kapılarını gök - mavisi rengine boyamak şartıyla. Yitirir hüznünü Fontannaya o zaman. Kapılar, pencereler ve kaldırımlar ikindi güneşinin ışıklarında ışıl ışıl; köşe başlarında ve akasyaların gölgesinde Sosyalist Cumhuriyetimizin Tatar asıllı, Rus asıllı, Kırımcık ve Karaim asıllı gençleri, elleri ceplerinde, sakızlarını çiğneye çiğneye, gümüş başlı kuşaklarını gösterip caka satarlar sokağın karşı yakasında kendilerini gözetliyen güler yüzlü kızlara.»

Pencereden çekiliyorum. İçimde Fontannaya'nın hüznü, gidip kanepeye oturuyorum - elimde hâlâ gevrek paralar, kanepe üstünde gevrek paralar, yer tahtaları üstünde gevrek paralar; ne çok para üstümde, çevremde, ayaklarım dibinde! Galina Şubert'in apartımanını süsleyebilirim baştan başa bunca gevrek parayla. Çar Nikola bakıyor paralardan. Küsmü? Mutlu mu? Bilmiyorum. Benimle ilgilenmek istiyor sanki; belki dışarda olup bitenlerle. Ama bana bakıyor paralardan -

«Herşey senindir bu paralarla,» diyor sanki.

«Herşey mi?» diye soruyorum.

«Herşey» diyor

«Ben çok bir şey istemiyorum» diyorum.

«Ama birşeyler istiyorsundur» diyor.

«Evet» diyorum.

«Ne?» diye soruyor.

«Şimdi mi?» diye soruyorum.

«Şimdi şu anda» diyor.

«Buğusu üstünde bir çanak etli fasulye çorbası. Ya da bir bardak sütsüz çayla bir parça et sucuğu. Olmazsa bir baş soğanla bir dilim bayat ekmek yeter bana» diyorum.

«Başka bir isteğin yok mu?» diye soruyor.

«Var, ama parayla alınmaz» diyorum.

«Ne istiyorsun başka?» diye soruyor.

«Özgürlüğümü» diyorum.

«Ne oldu özgürlüğüne?» diye soruyor.

«En büyük bir dağın kovuğu içerisinde kaldı,» diyorum.

«Anlamıyorum» diyor.

«Anlamazsın» diyorum.

«Ne zaman kaldı özgürlüğün orada?» diye soruyor.

«Canımı koruması için Ulu Tanrı'ya dua etmeğe başladığım gün» diyorum.

Kıvırcık kara saçlı, bıyığı terli oğlanı emziren kadına daldım. Dakikalar mı geçiyor, saatler mi; farkında değilim -

«Oturma öyle! Zeki bir gence benziyorsun! harekete geç!»

«Ne yapayım?»

«Açıl! Londra, Paris, New-York borsalarını gözden geçir!. Üstünde bunca para var! Özgürlük dediğin en yüce dağların kovuklarında uyuyan kartallara yaraşır. Senin için önemli olan paradır, para! Yatırım yap! En iyi yatırımı İngiliz tekstil ve ayakkabı sanayiinde bulabilirsin. Üç - beş yıl içinde paranın beş misli arttığına tanık olacaksın. Kendin bir ayakkabı veya frak fabrikası kurarsın burada. Memleket yüce. Başını pencere pervazından eğip kaldırımlarda taban patlatan insanların ayaklarına bak hele - yalınayak doğup yalınayak ölen kaç insan var bu memlekette biliyor musun? Özgürlük ha!... Sen, kış gününde bol etekleri altına kızgın tuğlalar alıp bir yerlerini ısıtan pazar kadınlarından başka kadın gördün mü hiç ömründe? Şu fotoğraftaki kadın gibi bir kadın çekiyor canın, değil mi? Yatırım yap, yatırım!»

Bakışlarımı fotoğraftan ayırıp, omuz başlarımı kımıldatmaksızın çevremi kolluyorum. Çevrem bana yabancı. Ben de çevreme yabancıyım -

«Halûk sen burada uzun bir süre ikamet edemezsin», diyorum kendi kendime.

Para ve parnograflarla gerçek yaşamı onaylamadığımı; tersine, reddettiğimi anladığını anda ayağa fırlıyorum. Şaşırmış gibiyim. Gene başım dö-

niiyor. Gözlerim önüne gene renk renk gölgeler çöküyor. Burası Galina Şubert'in apartımanından başka bir yer. Pencere boz kayalarla tıkalı. Benim dünyam insansız. Tavan ve duvarlarda sakangurlar... Başımı avuçlayıp kaçmak istiyirum gene. Nereye mi? Sokağa elbet! Ben ıssız bir kıyıda bir tek çakıl değilim!

Dönüyorum. Kanepede Alımira'nın ak fanilası ilişiyor gözüme. Burası Galina Şubert'in apartımanı. Korkmama bir sebep yok ortada. Paralar ve parnografik fotoğraflar yaşama bakışımı değiştiremezler. Yürürlükte olsalar bile, değiştiremezler asla: Bu paralar benim değil ki. Ben getirmedim bu paraları Galina Şubert'in apartımanına!

6.

Yatışıyorum. Paraları kanepe üstünden kaldırıp yere atıyorum. Fotoğrafları da. O kadınlar düzme. Gerçek kadın yaşamdan yumruk yemiş, avurtları çökük Emine Şerife; pazar yerinde kış gününde katık satarken kızgın tuğlaları bol etekleri altına alıp bir yerlerini ısıtan köylü kadınlardır gerçek kadın.

Kanepeye uzanıyorum. Oda soğuk. Hava kararıyor. Havada kar kokusu var. Ekimin sonu; bilinmez, kar yağar belki. Kanepeden kalkıp pencere camlarını örtmiyeceğim ama kara battaniye ile; kar

yağsa da. Kırık camlardan odaya giren rüzgârla sokaktaki insanlara yakın, onlardan biri olduğumu hissediyorum. Onların çıplak enselerini üşüten rüzgâr benim de ensemi üşütecek. Gün değişiminde kar kasırgaya çevirir. Rüzgâr güçlenir ve savruntuyla karları pencerenin kırık camlarından içeriye sürer; ve şehire yağan karlar benim de üstüme yağar.

Soğuk artıyor. Hava daha da kararıyor. Yağdı yağacak. Titriyorum. Bütün vücudumu kapsıyor soğuk. Ama yerimden memnunum. Burası belirli bir yer -

«Adres: Fontannaya, No. 13. Altmış yıl önce kurulmasına rağmen hâlâ sağlam binanın ikinci katında çift pencereli ama camları kırık Galina Şubert'in 3 numaralı apartımanı.

Apartımanın eşya müfredatını - kilitli bölümdeki eşyalar sorumluluk dışında - liste halinde sunuyorum :

Kadife kumaşla örtülü ve ancak ayak yanları güveler tarafından ziyana uğramış bir kanepe.

Çift kanatlı bir dolap.

Bir maltız. Bir maşa.

İki süpürge.

İki saç kova.

Kilitli bölüme açılan kapıya çakılı üç askı; askılarda bir tane bahriyeli pantolonu, bir tane lastik (kızıl renk) çember, bir şemsiye.

Yer yer minesi dökük bir yalak.

Uzunca bir süre kullanılmamış traş fırçası.
Bir cep aynası.
Çiçeksiz bir saksı.
Bir saç tekne.
Bir masa.
Üç iskemle.
Yarım düzine cam kavanoz.

Bu listede sunduğum eşyalar üzerine hak sahibi iddiasında olmadığımı burada resmen, yazılı ve imzalı bir şekilde açıklıyor ve özel mal ve mülkiyete sahip olmanın toplumumuzda kesin olarak yasak edildiğini bütün gücümle değerlendirip destekliyorum.

Doğuranın doğmamı isteyip istemediğimi sorup anlamadan beni doğurmasına rağmen doğduğuma pişman değilim. Buraya nasıl, ne zaman, niçin geldiğimi bilmiyorum ama, uzun bir süre sorguya çekilecek olursam, beni sorguya çeken kişinin niçin ve ne zaman buraya gelip yerleştiğimi anlıyabileceğini tahmin ediyorum.

Bu yeri seviyorum. Buradan çıkmak istemiyorum. Toplumculuktan yanayım, ama kıyıdaki binlerce çakıl arasında sıradan bir çakıl değilim. İnsanım. Canlıyım. Bedenimin işitme, görme, duyma, düşünme gibi yetenekleri yanında ruha da sahip olduğuna inanıyorum. Kusursuz değilim; gene mutluyum. Sokakta okul kızlarının gözleri önünde çiftleşen köpekleri gördüğüm zaman taş atıp köpekleri

ayırmıyorum. Tanrıların en büyüğü Allah'mış - bu, eski bir hastalık; uyur içimde - kilise, cami, havra önünden her geçişimde uyanır içimde: Sicil memurunun kimlik cüzdanıma doğum yılı 1922 yazmasına rağmen, sayısız yıllar öncesi dünyaya geldiğime inanıyorum. Bugün yeni bir yaşama başladım - düşündüklerimi ıssız yerlere götürüp saklamıyacağım; ışıklar ne kadar gözkamaştırıcı olursa olsun, maskelemeye çalışmıyacağım.»

.....

Kanepede dönüyorum; omuzlarım üstünde Almira'nın ak fanilası. Acayip bir kadındı Almira! Tüm sokak kadınları öyle acayip ve merhametli olurlar. Merhametli olmasa getirmezdi beni Galina Şubert'in apartımanına. Ben de acayip bir kişiyim! İkimiz buraya gelirken Almira'nın koynunda yatacağımı düşünmüştüm. Sokakta elimi sıkışı, gözlerimin içine bakışı buraya benimle sevişmek için geldiğini açığa vuruyordu. Ama kapıyı açıp da apartımana girince bambaşka bir kadın oluvermişti. Niçin? Bilmiyorum. Ama memnunum Almira'nın koynunda yatmadığıma. Almira burada olmuş olsaydı kanepede birbirimizin yanında sırtüstü yatar, ikimiz de huzursuz, kopuk kopuk soluyarak tavana bakardık. Ama şimdi ayrı ayrıyız. Kendimizden hiçbir şey yitirmedik. Ne ben, ne o. Ben, benim; Almira, Almira'dır. Ben, kendime göre özgür'üm; Almira, kendine göre, özgür. Kopuk kopuk solumağa yükümlü

değiliz; birbirimizin yanına yatıp tavana bakmağa da. Ben, istediğim zaman yanüstü uzanır, elimi başımın altına sokuşturur, gözlerimi yumar ve okul kızlarını öperim; Almira ise Avrupa konukevinin arka cephesindeki dehlizin girişinde - paralı veya parasız - kendi gönlünce birini bekler -

«Ah, sade dostluk! Oysa yürek ağrısı ve körbağırsak kösnü ve ölüm; kavga ve gebelik - Gök Tanrısı çapraşık bir hayat yarattı yeryüzünde.»

Almira'nın ak fanilasını yanlarıma sıkıştırarak gözlerimi yumuyorum - kirpiklerim arkasında Almira; derin bir uykuya daldım.

Uyandığım zaman üzerimde birinin durup yumuşak ve fısıltılı sesle bana birşey söylediğini duyar gibi oldum; ama kımıldamadım. Biliyorum; odada kimseler yoktu. İnsanlara bağlı, insanlar arasında yaşadığıma kendi kendimi inandırmak için farkında olmadan zihnimi alıştırıyordum sadece.

İçimde tuhaf bir ezilme, bakışlarımı yer tahtalarına dikmiş, bakarken, kapı deliğindeki anahtar esti aklıma. Gerçekten önemli birşeydi anahtar benim için. Şimdi kanepeden kalkar, Galina Şubert'in apartımanını kilitler, anahtarı kapı dibindeki paspasın altına bırakıp sokağa çıkarım.

Belleğimi yokluyorum: ömrümde ilk olarak anahtar kullanacağım. İlk ve belki son defa.

Boğazımı acı bir yumru tıkadı. Ömrümün bu son üç gününü Galina Şubert'in apartımanında ge-

çirdiğimden memnundum gene. Hatta bir çeşit kıvanç duyuyordum. Kapıyı ben açacak, ben kilitleyip anahtarı kapı dibindeki paspasın altına ben saklıyacaktım.

Ama ben yalnız değilim -

«Sağımda Almira, solumda Galina; az arkamda ise Anton Şubert; merdiveni inerek Enstitüye yöneliyoruz. Üçü, şehir parkının demir parmaklıkları dibinde beni bekliyecekler. Sonra ben, askere çağrılma kâğıdımla Enstitüden çıkınca Almira, Galina, ve Anton Şubert, hayırlı sonuç ve mutlu geleceğin şerefine, beni Avrupa konukevinin palmiyeli salonuna davet edecekler. Ve çözülecek bacak, kol, ense, bel, karın kaslarımda bugüne dek tutsak gücüm.»

.....

Ayağa kalkıyorum. Oda kararmış. Yağdı yağacak. Yağıyor belki. Ama dönüp bakmıyorum pencereye. Bakmak istemiyorum. Gözlerim koridor kapısındaki anahtarda. Güçlüyüm. Anahtara baktıkça ayaklarımın daha da güçlendiğini hisediyorum.

Gevrek paralar ve parnografik fotoğraflar üstüne basa basa, yavaş ama güvenli adımlarla, kapıya doğru yürüdüm.

7.

Girişte iki adam duruyordu. Yanlarından geçtim; ses etmediler. Avlu kapısı yarı açıktı. Taşlığın

ortalarına yaklaşınca girişte duranlardan biri arkamdan seslendi :

— Arkadaş!

Durup adamdan yana döndüm.

Adam, olduğu yerden, esrarlı bir bakışla beni tepeden tırnağa süzdü; sonra ağır ağır yürüyerek, üç adım kadar uzağımda durdu. Yorgun bakışları yüzümdeydi hâlâ.

— Beni tanımadınız galiba, dedi. Yavaş bir sesle.

Geçen akşam avluda beni içkiye davet eden adamın kendisiydi.

— Tanıdım, dedim.

Hüzünlü bir gülümsemeyle güldü :

— Korkmayın; bu sefer parayla dostluğunuzu arayacak değilim.

Ben de güldüm.

— Deneyin. Bu seferinde başarılı olursunuz belki.

Adamın yüzündeki silik gülümseme silindi; ikircimli bir tavırla yanıma sokuldu.

— Sokakta Almiraya rasladım bu sabah, dedi.

— Almira'ya mı?

— Evet.

— Ee?

— Sizi merak ediyor.

— Ben Almira'nın dostu değilim.

— Siz Almira'nın dostu olmıyabilirsiniz. Ama Almira sizin hakkınızda başka düşünüyor.

— Öyle mi?

— Rica ederim, apartımanda bekleyiniz kendisini.

— Neden?

— Bilmiyorum neden. Bunu size tekrarlamamı, yalvarırcasına istedi benden.

Adam sustu. İkimiz arasına uzun ve yorucu bir sessizlik çöktü. Adamın bakışları hâlâ yüzümdeydi.

— Ee, nasıl? Bekliyecek misiniz? diye sordu.

Ses çıkarmadım.

— Bekleyiniz, dedi adam.

— Beklemezsem.

Adam omuzlarını silkti.

— Siz bilirsiniz. Ama Almira iyi bir kadın; kalbini kırmağa gelmez. .

Adamın bakışları soğumuştu artık. Birşey daha söyliyecek diye bekledim; konuşmadı. Avlu kapısına doğru yürüdü; çıkmadan önce duralayıp eski muşambasının yakasını ensesine kaldırarak kapının ötesinde gözden kayboldu.

İçim ve kafam boş, olduğum yerde ne zamana dek durduğumu hatırlamıyorum; başımı kaldırıp girişe baktım - öteki adam da yoktu görünürde. Nereye gideceğimi bilmiyorum. Savaşı düşünmüyordum. Almira silinmişti belleğimden. Avluda ben; ve ciseleyen yağmur altında avlu taşları - anlamsız.

Uzun bir süre kendimi toplayamadım. Çevremde hiçbir kimsenin benimle ilgilenmediğine kanaat getirince sokak kapısına doğru yürüdüm. Fakat sokağa çıktığım anda içimden müthiş bir ürperti geçti. Uğursuz, ölesiye bir sessizliğe gömülmüştü Fontannaya. Sokağı geçen yılki haliyle hatırlamağa çalıştım. Mezarlıklara giden cenaze arabalarını bomboş görür gibi oldum ve çarpan kalbimle kendimi tekrar avluya attım.

Merdiveni çıkarken sokaktan geçen kamyonların gırıltılarını duyar gibi oluyordum. Sonra gürültü ve bağrışma. Sanki No. 13'ün kapısı ardına dek açılmış, avluya kamyonlar giriyorlardı. Sonra kesiliyordu gürültü. Ölümsü bir sessizlik çöküyordu. Her yer ve herşey ölü. Ama şimdi değil; çok yıllar önce. Canlılar namına yalnız ben; ve yukarda, Galina Şubert'in apartımanında, hiçsizliğin Salomesi bekliyordu beni.

Yavaş yavaş merdiveni çıkıp apartımana giriyorum. Kanepe'de Almira'nın ak fanilası. Yer tahtaları üstüne gevrek paralar, pornografik fotoğraflar. Bunalımlı bir hava çarpıyor yüzüme. Gidip pencereyi açıyorum. Yağmur çiseliyor dışarda. Sokak hâlâ boş ve derin. Taşlar, duvarlar, kaldırımlar sırılsıklam. Fontannaya suyu boşaltılmış bir yüzme havuzu gibi. Oldum bittim yüzmeyi beceremiyorum kıyıda oturup sulara baksam başım döner. Havuz içinde ölmektense ıssız bir çukurda ölmek daha iyi.

Gerisin geri çekiliyorum. Kanepeye otururken kapı deliğindeki anahtar takılıyor gene gözlerime. Gülüyorum acı acı. «Anahtar senin değil,» diyorum içimden. Delikteki anahtar kötü kötü bakıyor bana, ben anahtara. «Önemi yok,» diyorum içimden -

«Önemi yok... İstersen git, kapıyı kilitle. Sonra aç. Kilitle. Aç. Gene kilitle. Aç ve kilitle, aç ve kilitle. Kapı açıksa ne, kilitliyse ne! Hiç!... Önemi yok. Anahtar senin malın değil ki! Kapı da senin değil. Duvarlar da, tavan da, pencere de; üstünde durduğun yer tahtaları da senin değil; saç tekne, maltız, tıraş fırçası, ak fanila, bahriyeli pantolonu, lâstik çember, şemsiye - hiçbir şey senin değil burada! Senin olan, gerçekten sana ait olan - kimine göre sana Tanrı tarafından verilmiş - bir tek canın var bedenin içinde. Göğsünü kabart; kaslarındaki tüm gücünü bileklerine toplayıp tüm kuşku musluklarını kıs; ve gidip herkese dost ve âşina olan ayın ışıkları üstüne yat - ay ışığı, gece karanlığı ve çiseleyen yağmur Tanrı malı; kimse sana sorumlusun diyemez.»

Bitkinim. Ama bitkinliğim bana yakın; hattâ yatıştırıcı. Ölüme alıştırıyor beni. Ölümü güzel; inançların en güzeli, kurtuluşlara çıkan yolların en yakını ve kestirmesi kılıyor bitkinliğim benim için.

Farkında olmadan iki damla yaş sızdı gözlerimden. Başımı kaldırdım; çevreme göz gezdirdim bir

an. Sonra başımı ellerim arasına aldım; hıçkırıklarımı yuta yuta ağlamağa başladım.

8.

Henüz yatışmamıştım; kapı açıldı. Başımı çevirip arkama baktığım zaman kapı arasında, kolunda bir sepet, başı kara püsküllü bir şalla bağlı, Almira'yı gördüm.

Almira sessizce odaya girdi. Maltızın yanında durarak önce açık pencereye, sonra pencere dibindeki cam kırıklarına, daha sonra yerlerde saçılı paralara ve pornografik fotoğraflara baktı. Uzun bir süre ses soluk çıkarmadı. Neden sonra bakışlarını yer tahtalarından kaldırıp yüzüme baktı; ve güldü. İçimden hoş bir ürperti geçti. Ben de gülmeğe çalıştım; başaramadım. Ama amacımı yüzümde görmüş ve anlamış olacaktı ki, yaklaşarak elinde tuttuğu sepeti kanepeye bıraktı.

Fotoğraflardan biri kanepe üstündeydi. Gördü mü, görmedi mi, bilmiyorum, ama ben sıkılgan, fotoğrafı kaldırdım. Saklamak için bir yer aradım. Almira, mantosunu askıya asarken, gülünç bir yer buldum - fotoğrafı koltuğum altına sakladım.

Almira dilabın üstündeki kavanozları gözden geçirdi. Sonra gözlerini paralara dikti. Dudakları uçlarında belli belirsiz bir gülümseme vardı. Konuş-

mak istiyordu galiba. Dudakları ucundaki gülümseme bütün yüzüne dağıldı. Tekrar yüzüme baktığı zaman sıcak bir esinti çarptı yüzüme.

— Pencereyi kapatalım önce, dedi, olağan sesiyle.

Pencereyi kapatırken yüzüme bakmaksızın konuştu :

— Seni burada bulacağımı tahmin ediyordum.

— Ne zaman?

— Dün... Bugün... her gün. Çıkmadın değil mi?

Ses etmedim.

— İyi. Çıkıp da nereye gidecektin!

Odanın orta yerinde durarak gözlerini duvarlarda gezdirdi.

— Dünya yüceymiş. Ama insanoğlu için önemli olan dünya değil, dört duvar arasında küçük bir yer... Geçen gün sokaktan geçtim - binanın bombardımandan hasar görmediğine sevinmiştim doğrusu. Ama görüyorum ki kavanozlardan biri yere düşüp kırılmış. Büyük bir zarar sayılmaz gene.

Koltuğun altındaki fotoğraf farkında olmadan, ayağım dibine düştü. Almiraya kavanozu helânın gerisindeki dar aralıkda bulup buraya getirdiğimi söyliyecektim; nedense, susmayı tercih ettim.

Almira, yer tahtaları üstünde yatan paraları kaldırmağa koyuldu :

— Durma öyle karşımda elektrik direği gibi!

Paraları topla!... Yeni bir kavanozun içerisine dolduralım.

Artık sesi sağlamdı :

— Yardım et, dedi - sen paraları ve şu çirkin fotoğrafları kaldır, ben de odayı süpüreyim.

Konuştukça coşuyor, sesi daha da güçleniyordu.

— Paraları ne yapacağız?

— Hiçbir şey yapmıyacağız Anton Şubert'in kavanozlarda para biriktirdiğini bilmiyordum. Öngörüsü sağlam değildi ama. Sağlam olmuş olsaydı Kayzer'in veya başka bir Hoh Führer'in resmiyle süslü gevrek paralar saklardı küplerin içerisinde. Bunların işe yarayacağını hiç sanmıyorum; ama gene de eski yerine saklamalıyız.

Susuyorum.

— Yardım edecek misin? diye soruyor Almira, doğrularak.

Gene ses etmiyorum. Yüzüme koruyucu bir ana tavrı takılıyor.

— Şaka söyledim. -diyor Almira- ben odanın temizliğine bakarım. Sen otur. Yemek de getirdim. Şimdi ateşi yakar, birşeyler yeriz.

Çabucak paraları ve fotoğrafları topladı; yeni bir kavanozun içerisine doldurdu. dolaba attı. Sonra odayı süpürdü. Süpürürken pencerenin üst kesimine kısa bir göz attı.

— Bir çaresini bulup şu deliği kapatmalıyız.

Hava öylesine soğudu ki, geceleyin kar yağarsa şaşmıyacağım. Oysa henüz kasım... Ben aşağıya iniyorum. Biraz kömür bulurum belki.

Şalını omuzlarına attı, maltızın dibindeki kovalardan birini aldı. acele odadan çıktı.

Çok geçmeden geri döndü.

— Yok mu? diye sordum.

— Yok mu ne? dedi Almira.

— Kömür.

— Ah, kömür... Semyon Nikolayeviç'e rastladım girişte. Kovayı elimden alıp kömür ambarına gitti: şimdi getirecek.

— Semyon Nikolayeviç kim?

— Lopatov, Semyon Nikolayeviç. 'Bayan' sinemasında itfaiyeciydi. Karşı yakada oturuyor... Beş çocuk sahibi. İyi bir adam. İtfaiyecilikten aldığı parayla çocukların ancak ikisine üçüne ekmek yedirebiliyordu.

— Ötekiler?

— Ötekilere zil takıp oynuyordu. Karaborsacılık yapıyordu elbet; başka ne yapsın?

— Şimdi yapmıyor mu?

Almira maltızın yanında durdu; ;kapağı açtı; doğrularak bir süre sustu; sonra gelip yanıma oturdu.

— Şimdi yapmıyor, dedi.

— Neden?

— Komşuları kara sürdüler.

— Ne oldu?
— Tutuklandı.
— Suçlu muydu?
— Evini arayıp taradılar...
— Buldular mı birşey?
— Bir düzine kadar gandon.
— Gandon ne?
— Tedbir lâstiği.
— Suçsuzdu demek.
— Acıklı bir durum doğrusu. Suçsuzluğu tesbit edilene dek dokuz ay yattı hapishanede. Beraat etmeden iki hafta önce kadını öldü, pnömoni'den.

Alınıra sustu; başını göğsüne eğdi, gözlerini yumdu. Sonra açtı gözlerini. Gene yumdu. Ve ikimiz arasına huzursuz bir hava çöktü -

«... önemsiz bir cenaze. ama fontannaya gene yaslı. örtmez fontannaya'nın hüznünü ne akasya ağaçları, ne elektrik ışığı. önemli, önemsiz, yol alır cenaze arabaları ağır ağır mezarlıklara. her pazar günü ortak hamamlarımıza yumaklarımızı köpürtüp köpürtüp yıkadık en günahlı yerlerimizle en haysiyetli yerlerimizi. kıpkızıl bayraklarımızı asıp saçaklara saygı duruşuna geçtik. silinmedi gene mavi ve kahverengi gözlerimiz içinden günahlarımızın çirkin karartısı. ne çok cenaze alayı geçti fontannaya'dan... binlerce. yüzbinlerce, türetim zamanı - günün birinde bir cenaze usulü keşfedilir ve görünmez gayri sokaklarda cenaze arabaları. yatırıp yarım

milyon insan cesedini kibrit kutusu büyüklüğünce bir sanduka içerisine uzak ve ıssız bir mezarlığa götürürler - ve edilmez bir daha topyekûn katliamların sözü...»

Ne Almira konuşuyor, ne ben. Oda hâlâ sessiz. Almira bir sepet dolusu hüzün getirdi sokaktan.

10.

Neden sonra bakışlarını yer tahtalarından kaldırıp yüzüme baktı Almira. İçimden geçenleri yüzümde görmüştü sanki.

— Sen hüzünlüsün, dedi.

Ses etmedim.

Elini kaldırdı, işaret parmağını yarı açık dudakları arasına yerleştirdi. Bakışları hâlâ yüzümde, bir süre öyle kaldı; sonra elini dudaklarından ayırdı, parmağını gözlerim önüne dikti.

— Getir, sen de, dedi.

— Ne? diye sordum.

— Parmağını.

— Ne olacak?

— Hiç. Parmağını gözlerim önünde tut şöyle, dedi Almira gülerek.

Parmağımı Almira'nın gözleri önünde tutuyorum.

— Haydi, birşeyler söyle, diyor Almira.

— Ne söyliyeyim?

— Sen değil; parmağın birşeyler söylesin.

— Parmağım mı?

— Evet.

— Ne bilirsin, benim parmağım dilsiz belki.

— Yaklaştır, birbirlerini tanısınlar hele. Tanışınca seninki dil ebesi kesilecek.

— Öyle mi?

— Evet. Haydi gel, tanıştıralım.

— Tanıştıralım.

İkimizin ağzından parmaklarımız konuşuyor:

«— Gün aydın, parmak!»

«— Gün aydın, parmacık!»

«— Kimin parmağısın sen?»

«— Beni besliyenin, kış gününde eldiven veya manto cebi içine sokup beni soğuktan koruyanın parmağıyım.»

«— Başka yerlere uzanmaz mısın hiç?»

«— Uzanmam.»

«— Ustana sadıksın demek.»

«— Çok.»

«— Zincire bağlı köpek gibi desene!»

«— Evet.»

«— Lâfı uzatmıyalım; kendine bir eş parmak bulmak istiyor musun parmak?»

«— İstiyorum ama...»

«— Ama ne?»

«— Benim ustam aç ve bitkin. Ve herşeyden yoksun... Önemsiz bir parmağım ben.»

«— Aman parmak, öyle deme, ağlatacaksın beni.»

«— Ağlama sakın, parmacık. Sen ağlarsan ben de ağlıyacağım.»

«— Ya gülersem?»

«— Sen gülersen ben de gülerim.»

«— Sana birşey söyliyeyim mi?»

«— Söyle, parmacık.»

«— Ben, bende var olan herşeyi sana vereyim; sen de, sende var olan herşeyi bana ver, parmak.»

«— Ben de çok birşey yok parmacık.»

«— Yeter bana. Razı mısın?»

«— Razıyım, parmacık.»

«— Gel öyleyse, sarmaş dolaş, birbirimizi öpelim.»

Parmaklarımız birbirine eklendi. Almira, yüzüme bakan gözleri alabildiğine açık, kalıp kesilmişti, ben ise, yüzümde kızılımsı utanç lekeleri, kendime küs ve dargın, Almira'nın gözleri içindeki sisler arasından dört yanı ateş dilleriyle kuşalı belediye kulesinde can çekişen güvercinlere bakıyorum -

'... bu son ateşler sönük. cenaze arabaları bekliyor fontannaya'nın boyasız avlu kapıları önünde. sütçü emine şerife. aron hofman. sofu babalar. öldüler ya - canlı gibi. tümü güzel. oldukları gibi gömülmediler...'

Parmağımı Almira'nın küçük parmağı dolamış; bırakmıyor. Çıt yok. Ama ben yaşıyorum -

'... geçti zaman. unutuldu herşey: ak fanila. söğüt dalı. ölü kurbağa bacağı. ak lekeli kara köpeklerin tasması benim parmağım uzun ve yorcu bir ömür yaşadı. ama ölçü dışı hiçbir yere uzanmadı...'

Almira, gözleri alabildiğine açık, parmağımı çekerek yarı açık dudakları arasına yerleştirdi.

11.

Derken kapı vuruldu. Almira kendini benden ayırarak :

«Lopatov,» dedi yavaş, az tedirgin bir sesle ve ayağa kalkarak kapıya doğru yürüdü. Yürürken iki elini arkadan kalın kalçaları üzerinden geçirdi. Sonra kapıyı açtı. Kapı arasında, elinde kova, Lopatov duruyordu.

— Rahatsız ediyorum galiba, dedi Lopatov.

— Yok etmiyorsun, Semyon Nikolayeviç! Gir. Ateşi yakacağız. Az sonra çay demleriz.

Lopatov odaya girdi.

— Hava hayli soğudu, dedi Almira.

— Kuzey doğudan esiyor yel. Daha da soğuyacak.

Lopatov kömür dolu kovayı maltızın yanında yere koyarken bakışları altından süzdü beni.

— Kış birden bastıracak galiba. Salgır yandaki süpürge otları çiçeklerle yüklüydü bu yaz.

— Ne yazık alınyazımızı da önceden haber vermiyor süpürge otları, dedi Almira, gülerek.

— Verseler ne olacak sanki?

— Daha tedbirli davranırdık.

Sesi boğuk, yüzündeki gülümseme hüzünle gölgeliydi. Bana baktı.

— Bu, Haluk... Fontannaya'nın yukarlarında oturuyordu.

— Tanıyorum, dedi Lopatov, yüzüme bakmaksızın; ve kapıya doğru yürüdü.

Çıkacaktı, Almira kolunu tuttu.

— Ateşi yakalım. Çay demliyeceğiz dedik ya!

— Özürüm var, Almira.

— Çocuklar mı?

Almira'nın sorusunu duymamış gibiydi Lopatov. Yüzüme kaçamak bir bakış attı.

— Sizi sıkmak istemiyorum doğrusu. Arkadaşın genç... Sen de maşallah; katana gibisin ya, ihtiyaç duyan bir kimse için gene melhem yerine geçersin. Benimle oturup çene yarıştırmaktansa dostuna bak.

— Hoho!

— Hohosu bu işte. Geçen akşam kendisiyle dostça konuşmak istemiştik, yüzümüze ateş püskürdü.

— Abuk sabuk konuşmuşsundur.

— Belki. Biz cahil insanlarız. Abuk sabuk da konuşuruz arada. Ama... Tatarın huyu bilinmez.

— Sizinkinden kötü olduğunu sanmıyorum.

— Kızma, Almira. Dostun attığı taş kafa yarmaz. Seninle bunca yıl...

— Sen gerçekten gücenmiş gibi konuşuyorsun, Semyon Nikolayeviç.

— Biraz.

— Yallah, öyleyse!

Almira yanıma sokuldu, elini belime doladı, yüzüme baktı; ve güldü :

— Aldırma, dedi; ve hâlâ gülerek, başını kapı dibinde duran Lopatov'dan yana attı.

Ses etmedim.

— Boşuna Lopatov (1) dememişler ona!

Semyon Nikolayeviç, yüzünde hüzünlü bir gülümseme, sessizce odadan çıktı.

Şimdi üç gün önce bana verdiği parayı almadığıma gerçekten pişmandım.

— İyice gücenmiş adam bana, dedim, kırgın bir sesle.

— Ah! dedi Almira - şimdi sen de ha! Oturup karşılıklı ağlayın için için. İkiniz arasında olup bitenleri bilmek istemiyorum bile! Lopatov her zaman öyledir. Biri kendisini kırmışsa, aradan kırk yıl geçse, bile, mutlaka beni arayıp bulur; içini bana

(1) Lopata — Kürek (Rusça).

dökmeden rahat edemez. Yarın gene bu kapıya damladığında bugün söylediklerinden hiçbir şey hatırlamıyacağına emin olabilirsin.

Sesinden Almira'nın Lopatov üzerine fazla konuşmak niyetinde olmadığını anlayınca söze başka bir yön verdim.

— Üç gündür sokağa çıkmadım, dedim.

Almira az şaşkın ve sorulu bir bakışla süzdü beni.

— İyi ya; sokakta yapacağın bir iş vardı sanki.

— Enstitüye uğrayacaktım.

— Ben uğradım senin yerine.

— Öyle mi?

— Evet.

— Ne zaman?

— Bugün. Buraya gelmeden önce.

— Kapatıldı mı?

— Kapatıldı elbet.

— Hiç mi kimse kalmadı?

— Kuzum, sen rüya görüyorsun hâlâ!

Almira susarak maltızın yanına gitti. İçi kömür dolu kovanın üstündeki birkaç parça kuru çıraya eğilmişti; sakıngan, hattâ az ürkek gözlerini yüzüme dikti ve öyle kımıldamadan uzunca bir süre baktı. Sonra doğrularak :

— Buraya gel! dedi.

Gittim.

İkimiz pencere dibinde durduk.

— Sokağa bak; görebiliyor musun kimseleri? Sokak bomboştu.

— Geceleyin boşaltıldı. Hortlaklar şehiri âdeta. Senin Enstitü de öyle. Binanın önünden geçtim bu sabah... Tatar Dili ve Edebiyat fakültesi dehlizinden içeriye baktım - giriş kapısı üstüne asılı 'Din halk için afyondur' levhası kötü kötü baktı yüzüme.

Geri çekildi Almira. Ben olduğum yerde taş kesilmiştim. Arkamdan Almira'nın mırıltılı sesi girdi kulağıma :

— Ama korkma, uzun sürmez Fontannaya'nın sessizliği. Manstein'in tank birlikleri Canköy'e girmişler; bugün yarın buradalar...

Fontannaya alaca karanlığa büründü -

'... hiç kimse hiç kimseye başsağlığı dilemesin. fontannaya'nın cenazesinden tanrı sorumlu, kapatıldı enfarmasyon bürosu. hoparlörler susmuş. unutuldu şehir parkında fıstık çamların dallarına asılı al mavi karpuz fenerlerinin ışıkları altında geçmiş akşamlar, açık denizlerde murmansk'a yol alan gemilerde bahriyeliler başka dilde şarkı söylüyorlar. sonsuzmuş. anladık. önemli önemsiz nice cenazelere tanık oldu fontannaya - takdis edelim. alaca karanlıkta evlenip henüz ortak yataklara yatmamış kızları fontannaya'nın kapılarına sıkıştırmak nankörlük olur...'

Titriyorum. Dönüp Almira'ya bakmak istemiyorum. Bakacak olursam boğula boğula ağlıyacağım.

— Görüyor musun kimseleri? diye soruyor Almira.

— Görmez olur muyum? Görüyorum elbet -

'... hasta şuurumun gölgesinde beni doğuran kadın. bana aşık kız. bana yakın dost. ve tüm duacılarım. kimi yarı ölü, kimi tekmil ölü. beni bekliyorlar...'

12.

Görünü güzeldi. Doğu göğü kocaman, ağır ve hareketsiz karaca bulutlarla yüklüydü; Batı göğü ise açık - koyu mavisini ufkun kızıl yansıları örtmüştü. Sokak sessizdi. Ama sessizlik yabancı değildi- anahtarsız kilitlenmiş kapılar ve kandillerin solgun ışığında melodisi yitik Şopen'di yabancı olan.

Almira maltızı yakıyor. Bakmıyor bana. Baksın isterse - sökemez kimse beni olduğum yerden. Ellerim pencere pervazında, kararan sokağa bakıyorum.

— Görüyor musun kimseleri? diye soruyor Almira.

Görmez olur muyum? Görüyorum elbet -

Aron Hofman. Elinde küçük arabacığının oku, sokak ortasında duruyor. Belli; uzak bir yola çıktı.

Arabacığı ayakkabılarla yüklü, rengi uçuk ayakkabılar; dikişi patlak ayakkabılar; nalçalı ayakkabılar; bağlı bağsız, ökçeli ökçesiz ayakkabılar - fiyatı beş kapikten elli kapiğe dek; ömründe bütün kazancını yüklemiş arabacığına. Çevresini kolluyor. Görünürde kimseler yok. Dağıtıldı Devlet Demir Yolları sendikasına ait bando takımı. Geçit yasak. Sıkı Yönetim. Koşmuyor çocuklar Fontannaya'da. Aron Hofman ömrünün en sakin bir akşamında yola çıktı. Ağır ağır yol alırken arada durup evlerin kapılarına bakıyor.

Başını kaldırarak gerisinde durduğum pencereye baktığı anda içimden garip bir ürperti geçti. Birden sokağa atılasım, Aron Hofman'ın sırtındaki bol cübbesinin yakasını kavrayıp Fontannaya'yı böyle yüzüstü bırakıp gitmemesi için yalvarıp yakarasım geldi. Ama Aron Hofman kararlıydı. Bana baktığı halde görmüyordu beni. Sokakta da ilgilenmiyordu -

«Hayâsız Aron Hofman! Kırk yıl Fontannaya'nın boyasız avlu kapıları gerisinde gizlenip kalleşçe kendisini azarlayan huysuz çocukları gözetledi; şimdi ise çocuklara bir elveda demeksizin gidiyor. Arkada bıraktığı Fontannaya onsuz neye benzeyeceğini düşünmedi hiç. Vefasız Aron Hofman! Git!. Soyum değilsin, akrabam değilsin! Durma orda! Sokak ortasında durup evlerin pencerelerine daha önce baktın mı ki, şimdi bakıyorsun? Defol!.. De-

fol, gözlerim görmesin seni! Gitmezsen pencereyi açar, pürçekli genetig'in üstüne işerim!.»

Aron Hofman hareket etti. Uzun cübbesinin etekleriyle Fontannaya'nın taşlarında kalmış eski anıları süpüre süpüre uzaklaştı, gözden kayboldu.

Almira, arkamda durarak, ellerini koltuklarının altına sokuşturduğu zaman kendime geldim.

— Üşüdün, diye fısıldadı kulağıma.

Titriyordum hafif hafif. Almira'ya Aron Hofman'dan söz açmak, Fontannaya'da ondan başka kunduracı olup olmadığını sormak istedim. Gerçekten önemli bir sorundu bu. Kasım çıkmıştı. Önümüzde kış. Bugün yarın bir kar tuttururdu. Ayağımdaki ayakkabılarımın dikişi sökük, tabanları aşınıktı.

Ellerini üstümden çekip ayırdı Almira. Fakat ben dalgın, sokağa bakıyordum hâlâ. Döndüğüm zaman ikinci odanın kapısı dibinde gördüm Almira'yı. Kederliydi. Başı göğsüne düşük, kendi ayaklarının uçlarına bakıyordu. Oysa demincek maltızı yakınıştı; kapak aralarından sızan alaca ışıklar odanın duvarlarına titreşiyordu şen şen.

— Fontannaya'nın yukarlarında kunduracı bir Aron Hofman oturuyordu, dedim.

Ses etmedi.

— Tanıyor musun? diye sordum.

Başını kaldırdı; biraz şaşkın, bönce bakışlarını yüzüme dikti; ama gene ses çıkarmadı. Yüzüme bak-

tıkça acımaya benzer, ama sorduğum soruyla ilgili olup olmadığını kestiremediğim, bir anlam beliriyordu gözlerinde. Duygularını açığa vurmamak için zorluyordu kendini. Gidip yanında durdum. Almira elini yüzüme kaldırdı, yumruğunu gözlerim önünde tuttu bir süre; sonra açtı. Avucu içindeki anahtarı gördüğüm anda gözlerindeki anlamı kavradığımı sandım :

— Kapıyı mı açacaksın? diye sordum. .

Evet yerine başını salladı. Ama kirpikleri nemlenmişti ve gözleri içindeki anlam gitgide derinleşiyordu.

— Kötüyüm, dedi.

— Neden? diye sordum.

— Bilmiyorum neden. Ama kötüyüm.

— Galina Şubert'in yatak odasını açmak istiyorsun değil mi?

Almira omuzlarını silkti.

— Açma öyleyse.

— Kötüyüm, diye mırıldandı gene.

— Ben seni anlamıyorum, diye kestim.

Gözleri alev alevdi şimdi.

— Anlamazsın! Kötü bir kadınım! Ciğeri beş para etmez bir kadınım ben!

Boğuluyor; yüzü korkunçlaşıyordu. Gerisin geri çekildim. Kendini tutamıyarak deliler gibi bağırdı :

— Kaçıyor musun?

— Kaçmıyorum.

— Kaç, istiyorsan! Kaç!

Şaşırmıştım. Duralayıp kapıya baktım.

— Git!... Yolun açık olsun!... Seni burada zorla tutacak değilim! Git! Gereğin yok bana! İstemiyorum seni!

Ben hâlâ, şaşkın ve donuk, ne diyeceğimi, Almira'ya neler söylemem gerektiğini kestiremiyordum.

— Konuş! Dilini mi yuttun? Cevap ver! Seni buraya niçin getirdiğimi bilmiyorsun, değil mi?

Almira'ya birşeyler oluyordu. Yoksa ben düş mü görüyordum?

Titriyen eliyle anahtarı kapı deliğine sokuşturup çevirdi; kapıyı az aralayıp içeriye baktı; sonra kapıyı tekmeyle ardına dek açarak odanın içerisinde gözden kayboldu.

Ne yapmıştım? Suçum neydi?

Odadan çıkıp birşeyler daha söyliyecek diye bekledim; çıkmadı. Dakikalar geçtikçe hafakanım kabarıyor, kanım başıma yükseliyordu. Havasızlıktan boğulacak gibi oluyordum. Yumruklarımı sıktıkça göğsüm içinde çarpan yüreğim parça parça ağzımdan dökülecek sanıyordum. Dayanacak durumda değildim. Suçum neydi?

Birden koridor kapısına atıldım. Bağırmamak için dudaklarımı ısırıyor, sıkılı yumruklarımı kendi kafama vuruyor, buradan dönmesiyece çıkıp gitme-

den önce herşeyi kırıp geçirmek, bütün apartımanı allak bullak etmek istiyordum.

Çıkıyordum ki, dönerek ikinci odaya açılan kapıya baktım, gene. Yoktu Almira. Oda karanlık; çıt çıkmıyordu içerden. Sessizlik içinde hıncım daha da kabardı.

Derken Almira belirdi. Ama duruşu ve yüzüme bakışından benimle konuşmağa, hatta beni azarlamağa istekli olmadığını anladım. Odadan çıkıp çıkmadığımı bilmek için durmuştu belki kapı arasında. Tekrar ikinci odaya girmek için döndüğü zaman kendimi tutamıyarak arkasından haykırdım :

— Sürtük!... Buraya beni ne maksatla getirdiğini bilmiyorum ha!... Sapı silik, seni!... Bilmiyorum işte! Sen söyle! ...Niçin getirdin beni buraya? Söylesene!... Konuş! Niçin?... Cevap ver!

Almira sessizce odaya girdi. Ağır bir sessizlik çöktü apartımana. Zayıflıyordum. Başım ağırlaşıyordu. Omuzlarım üstünde güçlükle tutabilirdim kafamı. Bayılacak gibi oluyordum gene. Sendeleyerek pencereye gittim.

Ay çıkmıştı bulutlar arasından. .Ama sokak boş ve sessizdi. Başımı iki elim arasına alıp pencere pervazına dayadım ve hıçkırıklarımı yuta yuta ağlamağa başladım,

13.

Uzun bir süre ağladıktan sonra yatıştım.

Ama pencereden çekilmedim. Olduğum yerde duruyor, içim ve kafam boş, boş gözlerle sokağa bakıyorum. Sokak da tıpkı benim gibiydi - kederli günlerini yaşadı. Sonra üşüdü; daha sonra ağladı. Şimdi herşeyden kopuk, sessizliğe ve soğuğa lakayt, bırakıverdi kendini önemi yitik zamana.

Hayır, önemini yitirmedi zaman. Zaman âniden durdu; durunca da herşey sonsuzlaşıverdi. Sokak, kapı, kaldırım, akasya ağacı, telgraf direği bu sonsuzluk içinde asıl şekilleri ve eksiksiz bir armoniyle birbirlerine bağlandılar. İnsansız daha bir mükemmel bu sokak. Gökçe değil ama. Burası yeryüzünün küçük bir noktasında bir şehir. Şehir içinde sokak. Duygularım aldatmıyor beni. Bu dekor içinde insanlar şimdi tuhaf. Bağışlanacak hiçbir kusur kalmadı; günahlar eskidi; sevgiler pörsüdü; yakarışlar tıkanık. Bu sokakta oturan insanlar ya mantıki ve bedii bakımdan esaslı bir değişikliği göze almalı, ya da ölmeliler.

Ama ölmemeliler -

'... uzun yılların sonunda bir bahar var. hiç kimse görmedi o baharı. ama ben ve sokak çok uzun yıllar yaşadık. bekle. gece sona ersin. sabahleyin

penceyi aç. kış güneşine karşı elini siper edip uzun yılların sonunda bekliyen bahara bak. bu sokak üşümeyecek. bu sokakta bir değil bin tane akasya ağacı çiçek açacak. bu sokakta bir değil bin çilli kızın masum ve çocuksu alnı şeffaf lâlelerle süslenecek...'

Bütün vücudum hoş bir sıcaklığa bürünüyor. Sokağa baktıkça içimde hafiflik, eklemlerimde gevşeme duyuyorum. Oysa sokak hâlâ boş; hava soğuk. Apartımanda olduğumu, benden başka apartımanda Almira'nın da bulunduğunu biliyorum. Bir an ikinci odaya girip duygularımı Almira ile paylaşasım geliyor. Ama arkamdaki sessizlik aşılmaz bir duvar gibi. Unutuyorum Almira'yı gene. Sessizliği de, sokağı da unutuyorum. Boş olsun. Sokağın boşluğundan bana ne! Evlerde insanlar yaşıyorlar ya! Bak!... M.O.I. ile Fontannaya arasında orda damları kızıl kiremitli, tek katlı evlerin bacaları tütüyor. Odalarda kız çocuklar, oğlan çocuklar; analar ve babalar. Ne yapıyorlar şimdi acaba? O sokaklardan geçmeyi arzuluyorum. Daha önce geçmedimdi sanki! Ama şimdi başka. Nesi başka? Şehir aynı şehir, sokaklar aynı sokak, evler aynı ev. İnsanlar da! Ama ben başkayım -

«Yok yok, hayalperest değilim; mevsimin ilk maçında Lokomotiv'in Karadeniz Filosuna 0 - 2 yenileceğini söyledim - güldü dostlar. Beş sıfır yenecek Lokomotif Filoyu dediler. Sonunda suratlar bir karış çıktılar stad'dan. Smirnov'un kalede oynama-

sını anlarım ama Gorşkov gibi otuzunu aşkın bir kartı santrfor mevkiine getirmelerini hoş görmem. Sol açıkta oynayan bizim küçük Bekir bile Filo oyuncularının gölgeleri peşinden koşa koşa hayalifener oldu maçın son dakikalarında. Ah, ne maçtı, ne maçtı! Böyle bir maça canım kurban! Hele seksen dokuzuncu dakikada atılan gol!... Kaleci el atışıyla topu bek'e; bek, iç açığa, iç açık sol açığa, tam otuz metre uzunluğunda şahane bir pas; sol açık civa gibi kale çizgisine; ve stop; kale yönüne hafif bir süzülüş - karşıda bek; top, sağ ayaktan sol ayağa; şahane bir beden kıvrılışı ve bek kıçüstü; yıldırım hızıyle koşan santrforun ayağına gevrek bir pas... ve vuhhhh! Gol!»

Bacası tüten eve bakıyorum.

«İçinde oturan kim acaba? Bir kunduracı belki. Ama Aron Hofman değil; başka bir kunduracı. Ben ömrümde bir tek kunduracı tanıdım - başka bir kunduracıyı gözönüne getiremiyorum. Ama Aron Hofman tek kunduracı değil bu şehirde. Sokağa çıkarım şimdi. Fontannaya boyunca M.O.I. yönüne giderken arka sokaklara dalarım. Tek katlı, damı kiremitli, bacası tüten evin önünden geçerken sokak kapısını çalarım. Genç bir kadın açar kapıyı - sırtında, omuzları üstüne atılı gevşek bir manto, yuvarlak yüzü kızılca ve kaygısız; yarı açık kalın dudakları vişne kızılına boyalı; sol yanağı üstünde dövme ben. Kahverengi gözleri içinde du-

ragan ve ılık bakışlariyle yüzüme bakar. Sonra yarı ciddi, yarı eğlenceli :

«Sen mi çaldın benim kapıyı? diye sorar.

«Ben,» derim.

Şaşmaz hiç.

«Maç'tan mı dönüyorsun?» diye sorar.

«Evet,» derim.

Az kuşkulu ama gene hoş ve sıcak bakışlariyle süzer beni.

«Tramvaylar tıklım tıklımdı. Yaya yürüdüm», diye eklerim.

Ve işte o zaman gülen gözleri içinde benden birşey umduğunu kavrarım. Elimi tutup beni dar ve karanlık koridora çekerken mantosunun yakası altından çıplak memesini görürüm.

«İçeriye girsene... Yorulmuşsun», der kadın.

Duralarım, kuşkulu.

«Gir», der gene, «Korkma, içerde benden başka kimse yok... Ben yalnızım.»

«Ben sadece bir maşraba su istedim...» derim.

«Çekinme, canım», der kadın. «Burada geceleyebilirsin. Kimse yok...»

«Ama ben... Sizi rahatsız etmek istemiyorum. Ben sadece bir maşraba su...» diye kekelerim.

Güler kadın.

«Bekle,» der.

Ve omuzları üstüne atılı gevşek mantosunun

yakasını çenesi altına toplayıp eve girerek bana bir bardak süt getirir»

Gülüyorum.

Benzeri olmıyan bir kunduracıydı Aron Hofman.

14.

Pencereden döndüğüm zaman Almira'yı kanapenin ucuna ilişmiş bir halde buldum. Sigara içiyordu. Başı göğsüne düşüktü. Sigarasını içerken yer tahtalarında bir noktaya bakıyordu. Yürüyerek odanın orta yerinde durdum. Kımıldanmadı. Varlığımdan habersizdi. Göğüs geçirdim. Başını kaldırmadı gene. İçime bir eziklik çöktü. Daha çok kendime kızıyordum artık. Aylağın biriydim. Kaç gündür. Galina Şubert'in apartımanında herşeyi düşünmüş, heryere ve herkese bakmış, yalnız Almira'yı aklımın kenarından geçirmemiştim. Şimdi bile, Almira kanape üstünde oturmuş için için ağlarken ben hayalen arka sokaklarda dolanıyor, kapıları çalıp yabancı ve kötü niyetli kadınların ellerinden süt alıp içiyordum.

Karmakarışıktı düşüncelerim. Arada sessizce oturan Almira'ya kaçamak bakışlar atıyor, kendisiyle konuşmağa başlamak istediğim anlarda kafama tekrar dağınık ve birbirini tutmayan düşünceler hücüm ediyordu.

Gerçekten bencil bir kişiydim! Üç gün üç gece pencere dibinde durup boş sokağa baktım; kanape üstüne oturup havyar kestim bütün bu zaman içinde. Kunduracı Aron Hofman biçareymiş; yok yoksulmuş; yok bilmem neymiş! Aslında Yahudi piçi! O hüzünlüyse benim de mutlaka hüzünlenmem mi gerekir? Ne yazık Fontannaya'nın kaldırımlarında insanlar yerine tavuklar gıdaklayıp yürümüyorlar! Ben de Galina Şubert'in apartımanında gece gündüz gıdaklayıp gezelerdim.

Almira'nın başı daha da sarktı göğsüne. Daha da perişan ve ezik bir hali vardı. Ben ise Aron Hofman'ın ve tüm biçare insanların içimi kurcalamasından kurtulmuş gibiydim ve kendimi çevremdekilerden, hattâ Almira'dan, güçlü ve üstün tutabilirsem, çevremdekilerle de Almira ile daha yakından ilgilenebileceğimi hissediyordum. Ve bu hisle yaklaşarak Almira'nın yanına oturdum.

Ateş sönmek üzeriydi. Oda soğumuştu. Ay ışığında odanın içerisindeki eşyalar şekillerini değiştirmiş, Galina Şubert'in apartımanı rutubetli, içerisinde geyikdilleri biten, her yanı sarmaşıklarla örülü ısız bir ormanı andırıyordu gene. Ama Almira yanıbaşımdaydı. Omuzum omuzuna - belki onun omuzu benim omuzuma - değdi. Başımı kaldırıp yüzüne baktığım zaman ayın ışığında soluk yanağı üzerinden sızmış gözyaşı çizgisini gördüm. Kendi gevşekliğimden mi, Almira'nın halinden mi,

bilmiyorum, ben de ağlamaklı oldum. Almira, başını kaldırmaksızın, yüzüme baktı. Dudakları hafif titriyordu. Konuşmak istiyordu galiba. Ama konuşmadı. Titriyen dudakları ucunda silik bir gülümseme belirdi. Niçin bilmem, korkmuş gibiydim. Almira'yı, dudakları ucundaki gülümsemeyle, ilktir görüyordum. Daha önce gördüğüm Almira gerçek değildi; gerçek Almira, dudakları ucundaki belli - belirsiz gülümsemeyle gerçekti. Tanrı takmıştı sanki gülümsemeyi Almira'nın dudaklarına. Kutsaldı. Yaşamın kendisiydi. Gülümseme Almira'nın dudaklarını terkedecek olursa, uzun, ama çok uzun, yılların sonunda bekliyen bahar gelip Fontannaya'da bir değil bin akasya ağacı çiçek açsa, bile Fontannaya'nın kaldırımlarında bir değil bin çilli kızın mâsum ve çocuksu alnı şeffaf lâlelerle süslense bile yitirirdi gene yaşam anlamını.

Dudakları ucundaki gülümseme yavaş yavaş yüzüne dağıldı; gözleri içine girdi; ve elini kaldırıp işaret parmağını gözlerim önüne tuttuğu zaman kulaklarına çıktı, saçlarına çöktü, bütün vücudunu kapladı.

Güneşin yakıcı ışıkları altında yaprakları kuru ve kavruk ağaçlara hafif bir yağmur yağıyordu sanki. Ben de güldüm. Ben de elimi kaldırıp işaret parmağımı Almira'nın gözleri önüne diktim; ve parmaklarımız aramızda birbirini bulup eklen-

dikleri anda Tanrı'nın Gökte değil de - varsa eğer - insanın içinde yaşadığına inanır gibi oldum.

Birden gök gürledi.

Yağmur yağıyordu dışarda. Fontannaya uzun bir uykudan uyanmıştı âniden. Baştan başa yem-yeşil otlarla döşenmişti. Fontannaya'nın evlerinde oturan insanlar birdenbire değişmiş - huysuz çocuklar kuzulara, sütçü kadınlar ineklere, kunduracı Yahudiler keçilere, yeşil gözlü esmer elektrikçiler ise yağız atlara dönmüşlerdi. Meleme ve kişnemeler birbirine karışıyor; keçiler buradan şuraya koşuyor; civa ışıklar boy atmış yeşil otlar arasında bir görünüp bir kayboluyorlardı.

Derken korkunç bir gürültüyle açıldı pencere. Almira kanapeden fırladı:

— Yardım et!

Pencerenin iki kanadını, saldırgan rüzgâra karşı olanca gücüyle iterken, başını benden yana çevirdi:

— Battaniyeyi getir! Çabuk!...

— Battaniye nerde?

— Dolabın içerisinde!

Battaniyeyi alıp Almira'ya koştum. Almira, ayak uclarına yükselerek pencereyi mandalladı.

— Hu! Dışarısı cehennem... Hitler'i darağacına çekiyorlar sanki. Duydun mu? Köpekler bile ağıtçılar gibi uludular. Getir battaniyeyi, asalım;

şu delikten odaya giren rüzgârın hızını keser, az da olsa.

Kara battaniyeyi pencereye astık. Odayı kaplamış karanlıkta içimden garip bir ürperti geçti. Ama uzun sürmedi korkum. Karanlıkta elimi buldu Almira; ince entarisi altında saklı sıcacık karnının etleri üstüne bastırdı, ve ensemde sıcak soluğu, fısıltılı bir sesle:

— Lâmba var ikinci odada. Yakalım, dedi.

Yanımdan ayrıldığından az sonra yatak odasına açılan kapı arasından bulanık bir ışık sızdı. Kapıya doğru yürüdüm yavaş yavaş. Yürürken içeride olağanüstü bir şeyle - belki Galina Şubert'in kendisiyle - karşılaşacağım gibi bir duygu uyandı içinmde. Fakat asılsızdı bu duygum. Kapı arasında durduğum zaman kendimi umduğumdan çok daha rahat hissettim.

Odada dikkatimi çekecek hiçbir şey yoktu. Üstü yeşil bir örtüyle örtülü bayağı bir kerevet; kerevetin ucunda, çoğu park kahvelerinde kullanılan, maden bir kürsü, ve gene, bir park iskemlesi. Düşüncelerim sinema kapıları önünde, gişelerin açılmasını beklerken, günebakan çekirdeklerini dişleri arasında kırıp kırıp kabuklarını kaldırıma tüküren fabrika kızlarına sürüklendi. Almira'ya birşeyler sormak istedim ilkin; ama ne soracağımı bilmiyordum. Almira'ya baktıkça Galina Şubert'in kim ve benimle ne gibi bir ilişkisi olduğunu kestiremi-

yordum. Sonra bu apartımana benden ve Almira'dan önce hiç kimsenin girmediğine, Galina Şubert adında kadının gerçekten Almira olduğuna ve Almira'nın hastahane koğuşunda bütün gün boyunca göğüs, boyun, kafa, bacak ve kolları ak sargılarla sarılı hastalara baktığına, şimdi de ben burada birdenbire hastalanıp şu karyola üstüne yatacak olursam, elinde tuttuğu gaz lambasının bulanık ışığında benimle meşgul olacağına inanır gibi oluyordum.

Dalmış, Almira'ya bakarken, farkında olmadan:

— Ne yapacağız? diye sordum.

Almira duymadı sorumu. Belki duymazlıktan geldi. İkinci odaya geçerek lâmbayı masa üstüne yerleştirdi; maltıza yeniden kuru çıralar ve kömür parçaları attı, sonra odanın orta yerine giderek, bakışlarını duvarlarda gezdirdi, uzunca bir süre kara battaniye ile örtülü pencereye baktı.

15.

Çaylarımızı akşamın ilerlemiş saatinde içtik. Almira olağanüstü canlı; yüzünde evli bir kadının mutluluğu vardı. İkinci odada temiz pencere örtü-

leri buldu; dantelalı. Örtüleri kara battaniye üzerinden pencereye asarken helâya indim.

Rüzgâr dinmişti. Gökyüzünde yarıbuçuk ve ışıltısız yıldız belirmişti. Bir otomobil geçiyordu zaman zaman Fontannaya'dan, süratla. Otomobil uzaklaşınca etrafa tedirgin, hattâ korkutucu bir sessizlik çöküyordu.

Helâdayken dar aralıkta saklı kavanozun içerisindeki hikâyeler geldi aklıma. Ama dar aralığa girip hikâyeleri aramamağa, hikâyeleri bulup apartımana götürmemeğe kararlıydım. Yalnız uygun gördüğüm bir sırada hikâyelerden Alınira'ya söz açacaktım. Almira anlardı beni. Benim ömrüm uzun sürmeyecekti - bundan emindim. Savaş bitene dek hikâyelerin helânın gerisindeki dar aralıkta kalmasını, gerekirse kavanozu olduğu yerden alıp daha güvenilir bir yere saklamasını isteyecektim. Sonra savaş sona erecekti. Yeni baştan - bu sefer gerçek - Sosyalizm kurulacaktı. Okullarda, bulvarlarda, kültür saraylarında boy boy levhalar; ve sürgün trenlerinin resimleri. Katledilen şairlerin, doktorların, öğretmenlerin isimleri. Benim küçük ve gösterişsiz mezarlığın en kuytu bir yerinde. Baştaşımda silik yazılar: doğum yılı, 1922. Ölüm tarihi, belirsiz. «Badem Dalına Asılı Bebekler» adını taşıyan idiopatik hikâyeler yazdı barış içinde uyusun.

Kendi hesabıma mutluyum.

Helâdan çıkıyorum. Apartıman girişine doğru yürürken mezar taşıma yazılı yazılar daha derin ve ağır anlamlarla yükleniyor. Külrengi gökyüzü altında şehir hâlâ sessiz; ölü. Taşlıkta idiopatik bir çocuk; apartıman girişinde idiopatik bir çocuk; apartımanın içerisinde idiopatik bir çocuk. Mutluluğumu binbir parçaya bölüp avlu kapıları dibine, çirkef lâğımları tıkanık pis sokaklara, havra ve cami avlularına atıyorum.

Apartımanın girişine tam girecekken, farkında olmadan, sokak kapısına yöneldim.

Gerçekten mutluyum. Kapı açık. Sokağa çıkıyorum. Burası Fontannaya. Bu şehir ölü değil. Hey, çocuklar!.. Hey, Kırımçak ve Tatar çocukları! Gazı tükenik lâmbaların fitil dumanıyle örülü evlerinizden çıkınız! Haydi, bakayım! Kunduracı Aron Hofman köşebaşını geçti; yetişiniz!

Hey Kırımçak Kırımçak
Kırkınıza bir bıçak
Kendisi kunduracı
Ayakları çır-çıplak!..

Aron Hofman nerde?
Yok mu?
Yok!

Olmadıysa Molla efendi küçük abdestini bozuyor cami avlusunda; koşunuz, koşunuz!

Koşunuz, çocuklar, koşunuz!
Haydin, bir ağızdan!
Molla Molla Mollâzi
Molla...ti horozi
Cüğrıp çıktı direğe
Tığrıp düştü böreğe!..
Heeeyy! susunuz bacaksızlar !
.....

İki elimle kapı kanadını kavramış, sokağa bakıyorum. Tıs yok. Biri gerçekten susunuz! diye bağırdı sanki. Ve sokak sustu. Ama sokağın sessizliği yapmacık ve sıkıntılı. Kaabil değil, bu sessizlik uzun süremez. Aron Hofman'ı ve çocukları, beni ve Almira'yı bu sokağa bağlayan gizli bir bağ var biryerlerde. Yarın, belki öbürsü gün, bizler bu bağla gene birbirimize bağlanıp Fontannaya'ya dökülece ğiz; kendi şivemizde şarkılar söyleyeceğiz.

Kendi ürpertiler geçiyor içimden. Bakışlarımı gene sokağa dikiyorum. Boş. M.O.I yönüne bakıyorum. Heryer boş. Tiksiniyorum bu boşluktan. Ama uysal bir kişiyim ben; tiksintim saldırgan kılmaz beni. Uyurken bile yeşil bademlerin gölgesinde otlayan kuzulara kaval çalar bir durumda görürüm kendimi. Bekleyeceğim. Uzun bir süre bekleyeceğim. Ortalıkta insan namına hiç kimse kalmayınca Fontannaya'nın tam ortasında bir mihrab kuracağım; ve mihrabın önüne geçip kaybolmuş dostla-

rım ve soydaşlarım için kavalımla dertli şarkılar çalacağım.

Dönerek avluya giriyorum. Merdiveni ağır ağır çıkarken yukarda yarı açık kapıdan sızan silik ışığa bakıyorum. Arada durup sessizliği dinliyorum gene. Duvarların sessizliği can acısı - duvarlar için. Ama ben kendi hesabıma mutluyum.

Derken Almira'nın sesi geldi kulağıma yukardan:

— Halûk! Sen misin?

— Ben.

— Nerdeydin?

— Sokakta.

— Sokakta mı?

— Evet.

— Ne işin vardı sokakta?

Tuhaf bir kadın şu Almira! Ne işim varmış sokakta! Bu kadarı fazla doğrusu. Herşeyin aslını bilmek istiyor.

— Söylesene! Ne işin vardı sokakta?

— Hiç... Şöyle bir baktım.

— Gel haydi, suyun hazır. Banyo yapacaksın.

Almira, benim için o akşam kendisiyle birlikte getirdiği temiz çamaşırları hazırlamış, saç tekneye sıcak su doldurmuş, beni bekliyordu kapıda.

Odaya girdik. Almira, odanın orta yerinde durarak, bakışlarını yüzümden pencereye götürdü. Kara battaniye üzerinden sarkan dantelâlı örtü,

acı-tuhaf ve tılsımlarla dolu geceyi odanın içerisinden toplayıp pencerenin arkasına atmıştı. Yaklaşarak Almira'nın yanıbaşında durdum.

— Hazır mısın? diye sordu.

Hazır mıydım?

— Niye?

— Banyo yapacaksın, yavrum! Soyunup şu teknenin içine gireceksin. Ne bekliyorsun daha? Haydi, bakayım! Soymamı istiyorsundur belki. Kaç yaşındasın?

Eğilerek Almira'nın kulağına fısıldadım. Almira güldü.

— Emin misin? diye sordu, hâlâ gülerek.

— Kimlik cüzdanımda yazılı.

Almira başını yüzüme uzatıyor. Dudaklarımı öpeceğini sanıyorum. Öpmüyor. Gözlerimin içine bakıyor yalnız. Benim görmediğim, hiçbir zaman göremeyeceğim birşey görüyor Almira gözlerimin içinde.

Üçüncü Bölüm

1.

«Ömrümde bambaşka bir geceydi o gece. Gece bile denmezdi o geceye. Bir yanı aydınlıktı, öbür yanı karanlık. Karanlık yanında yosunlu mezar taşlariyle rutubetli mezarlık; aydınlık yanında ise yeşil badem ağaçları ve badem ağaçlarının gölgesinde çocuksu alınları çilli kızlar. Ne çok kız vardı ağaçların gölgesinde! Tümü çilli. Tümünün elleri ileriye uzalı. İleriye uzalı elleri öyle uzun, öyle uzun; gecenin karanlık kenarına değiyordu. Ama donuktu tümü. Bademler de donuktu, mezarlık da. Bir ben canlıydım. Ve kol geziyordum mezarlıkla badem ağaçları arasında. Arada durup tırnaklarımı kızların çıplak etlerine batırıyordum; çillerini etlerinden ayırmak istiyordum; ayıramayınca da kızlardan uzaklaşıp karanlıkla aydınlığı birbirine bağlıyan taş duvarın gerisinde duruyordum. Daha bir çekiciydi mezarlık. Ne bir kuş uçuyordu, ne bir baykuş ötüyordu mezarlıkta. Mezarlık bile denmezdi bu mezarlığa. Ama benden daha iyi kim bilsindi! Her mezar toprağı üstünde bir kafatası. Gözlerimi kafatasından kafatasına yöneltiyordum. Kafataslarda kendi ağzımı, ken-

di burnumu, kendi dişlerimi arıyordum. Hangisi benimkiydi? Ayıredemiyordum. Ama baktıkça kafataslara ağzım daralıyor; yanaklarım, burnum, alnım küçüle küçüle gözyuvarlarıma, kulaklarım ise büzüle büzüle kulak deliklerimin içine giriyordu. Yumruklarımı sıkıyordum. Bu ne biçim mezarlıktı? Ben de burada bırakmadım mı kendi kafamı? Benimki nerdeydi?

Sessizdi her yer -

Gaaaak!

Mezarlığın kargasız kalacağını mı sandındı? İşte karga! Küstah bir üniformalı gibi duruyordu mezar üstünde. Yerden bir taş kaldırıp kargaya atıyordum. Uçmuyordu. Başını kaldırmış, bana bakıyordu hep küstahça. Sonra başını eğip mezar toprağını dürtüyordu gagasıyla; ve gagasında bir solucan, başı gene dik ve mağrur, gerisinde durduğum duvara bakıyordu.

'Hey, karga! O solucan kimin?'

Ne bilsindi karga solucan kimindi!

Ama bilir.

'Hey karga! Kimin kafası içinden çıkardın şu solucanı?'

Gaaaaak! -

Uçuyordu karga.

Bir ben kalıyordum donuk dünya içinde. Bir ben bile değildim ben. Ellerim kuru ve kaskatıydı; gidip kızların çilli alınlarını okşayamıyor; badem

dalına asılı bebeklere uzanamıyor; mezarlara bakarken solucanlar girip çıkıyordu, kafama açık ağzım ve kulaklarım, gözçukurlarım ve burun deliklerimin içinden.»

Uyanıyorum. Öldü aşklar. Ama ben yaşıyorum; ve sınıfta gizlice sıranın altında tuttuğum Yesenin'i okuyorum -

'... karanlık uzun sürmez, şair'in ruhu tok. şafak sökerken pencereyi aç. şeffaf lâleler üstüne işe istersen. başını ellerin arasına alıp düşünme uzun uzun. tüm cevaplar marksizm - leninizm öğretisinde. herşey değişecek. fontannaya da yeni fontannaya olacak...'

Oda karanlık. Ama gözlerim alabildiğine açık, uzak bir yere bakıyorum. Uzak yer yakın; öylesine yakın ki, elimi yorgan altından çıkarıp uzatsam tutabileceğimi, çekip göğsümün üstüne bastırabileceğimi sanıyorum. Ama kımıldamıyorum. Yalnız bakıyorum -

«Badem ağaçları her zamankinden yeşil. Mezarlık çiçekleri her zamankinden güzel. Üzüm bağları her zamankinden ışıltılı.»

Bir ara nerde bulunduğumu bilmiyor gibiyim. Burası Galina Şubert'in apartımanı elbet. Geceleyin koynumda yattı. Seviştik. Ama şimdi yok -

«Şafak söküyor; mezarlığa gitmiştir. Gün ışırken mezarlık duvarı dibinde Hıdrellez çiçeklerini koparacak. Gözlerimi yummalıyım. Gözlerim yumu-

luyken sonsuz bir uykuya gömülürüm. Galina Şubert girer odaya. Mezarlıkta kopardığı çiçekleri göğsüm üstüne bırakır. Bin yıl sürer uykum. Çiçekler kök salar göğsüm üstünde. Masallaşırım. Burun deliklerimden, gözçukurlarımdan, kulaklarımdan çiçekler fışkırır. Ve odaya Almira girince...»

Birden Almira'yı hatırladım. İçimden garip bir ürperti geçti. Hayretle Almira'yı aradım. Yoktu. Ayağa fırladım. Korkum çoğalıyordu. Kapı yarı açıktı. Silik bir ışık sızıyordu odaya.

— Almira!

İkinci odadan Almira'nın boğuk sesi geldi kulağıma.

— Buradayım... Rahatsız olma.

2.

Oda yarı aydınlıktı. Pencere dibinde Almira. Sırtı dönük. İskemleye oturmuştu. Battaniyenin ucunu kaldırmış, sokağa bakıyordu.

Gidip yanında duruyorum.

— Almira...

Duymuyor.

— Almira, diyorum gene.

Kımıldamıyor. Az daha yanına sokularak yüzüne bakıyorum. Ay ışığında yüzü soğuk; amaçsız ve düşünmeksizin sokağa bakıyor hep. Ölü belki. Ölüy-

se ömrünü uygun bir anda ve kendine yaraşır bir yerde tamamladı. Tuhaf ama; mutsuz görünmüyor. Tanrı kendisini diriltecek olursa şimdiye dek yaşadığı ömrü yeni baştan yaşamak istiyecek. Gene sokaklara çıkacak; sırtını Avrupa konukevinin arka cephesindeki dehliz duvarına dayayacak; dehlizin önünden gelip geçen erkekleri mutlandıracak.

Bakmıyor bana. Ama küskün değil -

Biz insanız; severiz birbirimizi. Göz, parmak, saç, göğüs, dudak, yürek - bedenlerimiz içten ve dıştan insanlara özgü bir sevgiyle örülü.

Elini tutuyorum. Gözlerini, ay ışığıyla aydınlanmış Fontannaya'dan ayırmaksızın :

— Korkunç düşler gördün, diyor, adeta fısıltılı bir sesle.

— Evet, diyorum aynı fısıltıyla.

— Ter içindeydin. Göğsünü kuruladım; duymadın.

Susuyor. Konuşsun istiyorum.

— Sen düş görmüyor musun?

— Hayır.

— Neden?

— Bilmiyorum neden. Benim ömrüm düşten başka birşey değil belki.

— İnanmıyorum. Yaşam başka, düş başka.

— Başka mı?

— Başka elbet. Fontannaya'ya bak, hele!

— Ne varmış Fontannaya'da?

— Hiçbir şey yok Fontannaya da! Dümdüz, dosdoğru bir sokak.

— Evet.

— Ama düşüde ben Fontannaya'yı bazen sarp, bazen de içinden çıkılmaz bir labirent şeklinde görüyorum.

— Korkuyor musun?

— Korkuyorum. Ama uzun sürmüyor korkum. Uyanınca düz ve dosdoğru oluyor gene. Ve unutuyorum karanlık labirentli Fontanaya'yı.

— Sen çok yaşamış, çok görmüş bir adam gibi konuşuyorsun. Oysa yaşın henüz...

— Sicil memurunun eliyle yazılı kimlik cüzdanımda.

Almira hâlâ elimi sıkıyor; sonra yüzüme bakarak garip bir gülümsemeyle gülüyor.

— Gördün mü kimseleri sokakta? diye soruyorum.

— Yok, diyor Almira.

— Birini mi bekliyorsun?

Almiranın yüzündeki gülümseme üstüne sıkıntılı bir gölge çöküyor.

— Evet.

— Kimi?

— Aron Hofman'ı.

— Aron Hofman'ı mı?

— Şaşılacak ne var bunda? Aron Hofman'ı görürüm diye baktım sokağa.

— Ama Aron Hofman...

— Sen Aron Hofman'ın sözünü etmiştin de.

— Geçen akşam geçmişti Aron Hofman sokaktan.

— Gerçekten Aron Hofman mıydı?

— Aron Hofman'dı tabiî..

— Emin misin? Aron Hofman'a benziyen başka bir adam olabilir.

— Herkes tanır Aron Hofman'ı bu sokakta. Kırk yıl arasan Aron Hofman'a benzer bir kişiyi bulamazsın bu şehirde.

— İnsanlar benzerler birbirlerine.

— Aron Hofman müstesna. Fontannaya'nın çocuklarına sor, Aron Hofman'ın neye benzediğini.

Almira başını kaldırdı; yüzüme şaşkın, biraz da hüzünlü bir bakışla baktı, ama ses etmedi:

— Fontannaya'yı Aron Hofman'sız tasavvur edemiyorum ama, dedim.

Almira gene de ses soluk çıkarmadı. Oysa konuşmasını, Aron Hofman üzerine sorular sormasını ve Almira'ya çocukların Aron Hofman'ı nasıl kovaladıklarını, yakaladıkları bir kirpiyi eski bir çizme koncu içine takıp onarması için çizmeyi nasıl evine götürdüklerini anlatmak istiyordum.

Almiradan uzun bir süre ses çıkmayınca :

— Uzağa mı gitti acaba? diye sordum.

— Kim? dedi, Almira az şaşkın.

— Aron Hofman.

— Hiçbir yere gitmemiştir belki.

— Ama gördüm. Eski ayakkabılarla yüklü arabacığıyla geçti sokaktan.

— Ben hâlâ Aron Hofman'a benziyen başka bir ayakkabıcıyı gördüğünü sanıyorum.

— Aron Hofman'dı sokaktan geçen adam! Şurada, sokağın tam ortasında durup çarpılmış gibi baktı bu pencereye. Sonra uzun cüphesinin eteğiyle sokak taşlarını süpüre süpüre M.O.I. yönüne uzaklaştı. Kendi gözlerimle gördüm!

Almira'nın kara battaniyenin kenarını sımsıkı kavramış eli pencere pervazına sarktı. Oda karardı. Karanlıkta Aron Hofman, hatta sokak ve şehir, eski anlamlarını yitirdiler. Almira da, hâlâ iskemlede oturduğu halde, yok gibiydi. Ama el yordamıyle omuzunu tuttuğum anda ayağa atıldı ve kollarım arasından sıyrılarak karanlıkta kayboldu.

Aradan, iki, belki üç, dakika geçti; beni kendine çağıracak diye bekledim - çağırmadı. Sonra unuttum Almira'yı.

Ama bekliyordum. Neyi mi? Dışarda tanyerinin ağarmasını belki; tanyerinden doğacak günün karanlıkları ite ite karakol bordumlarına, dehlizlere, kuyular içine, hapishane hücrelerine sıkıştırıp içerisinde suçsuz insanların oturdukları evlere ve apartımanlara ışığı ve aydınlığı getirmesini bekliyordum belki.

Döndüm. Ellerim hafif titriyordu. Korkuyla ka-

ra battaniyenin ucunu kaldırarak sokağa baktım. Karanlıktı daha. Aron Hofman - nerde olursa olsun- gün ışığına kavuşmamıştı henüz. Nerde acaba? Avrupa konukevinde belki. Eski ayakkabılarla yüklü arabacığını Avrupa konukevinin arka cephesindeki dehlizde bırakmıştır; ve kendisi, kayıd defterine adını ve soyadını yazdırmış, yüksek pencereleri kıvrım kıvrım ipek perdelerle örtülü Avrupa konukevi odalarının birinde uyuyordur. Duymaz gayrı huysuz çocukların bağrışmalarını. Yeni bir yaşam başlayacak bundan böyle Aron Hofman için. Değişecek herşey. Avrupa konukevi de Yeni Avrupa konukevi olacak.

3.

İkinci odada lâmba yanıyordu. Kapı arasında Almira. Yanına gittim. Soluk yüzü, lâmbanın zayıf ışığında çok daha kederli göründü. İkimiz odaya girdik.

— Sen birkaç gün sonra teyzenin yanına gitmek isteyeceksin muhakkak, dedi Almira - kerevetin ucuna ilişerek.

Tanışalı beri ilk defa teyzemin sözünü ediyordu; ama sorusunu teyzem hakkında birşey bilmek veya gerçekten teyzemin yanına taşınmak niyetinde olup olmadığımı anlamak için sormadığını sesinden anlıyordum. Galina Şubert kendi apartımanına dö-

nünce benim buradan çıkıp nereye yerleşeceğimi öğrenmek için sorduğunu düşündüm. Zihnimi çalıştırdığı ve beni, yarınımı düşünmeğe zorladığı için memnundum doğrusu; ama Almira'ya ne demem gerektiğini bilmiyordum. Deminki sorusuna pek önem vermiyen bir tavırla, ama gözleri az buğulu, yüzüme bakıyordu.

— Gitmemi istiyorsun, değil mi? diye sordum.

Saflıkla güldü.

— Gitmesen de olur, dedi - gözlerini indirerek.

Gülümsemesine rağmen yüreğine bir eziklik çöktüğünün farkına vardım.

— Ama gitmemi istiyorsun.

Almira başını kaldırdı.

— Kim? diye sordu, az şaşkın.

— Sen. Benim buradan çıkmamı istiyorsun.

— Neden?

— Bilmiyorum neden. Ama istiyorsun. Gereksizim... Senin için de Galina Şubert için de gereksiz bir adamım burada.

Almira ses çıkarmadı. Sessizlik uzadıkça içimde, kime karşı olduğunu pek kestiremediğim, bir öfke kabarıyordu.

Birden ayağa fırladım.

— Peki. Giderim. Yarın... Ne zaman git dersen giderim. Yalnız, rica ederim, nereye gideceksin, diye sorma.

Almira susuyordu. Ama gözleri alabildiğine açık-

tı ve sustukça Almira'nın gözlerinde uzak bir şeyin, belki Aron Hofman'ın imgelendiğini görür gibi oluyordum.

Bakışlarını ayırmıyordu yüzümden. Kısa kesilmiş saçları ışıl ışıldı. Alnı geniş ve ak. Dudaklarının rengi uçuk. Küçük ama dik burnunun delikleri fazlaca gerili. Gözleri ıri, yuvarlak, ve buğulu; Almira büyülü ve esrikti. Günahsız olduğuna, ruhunun da bedeni kadar apak olduğuna inanmağa hazırdım.

Kerevete yaklaşarak elimi saçlarına değdiriyorum usulca. Almira elimi tutuyor; hafifçe şakağı üzerinden geçirerek dudaklarına indiriyor; avucumun içini öpüyor.

— Gitmeğe mecbur değilsin, diyor. yavaş yavaş bir sesle.

Galina Şubert geri döndüğü zaman ne yapacağım diye sormak geçiyor içimden. Ama sormuyorum. Galina Şubert kim? Bilmiyorum. Böyle bir isimle birini hatırlamıyorum. Galina Şubert ismi hiçbir şey söylemiyor bana.

— Gitmeğe mecbur değilsin, diyor gene Almira.

Sonra kolumu tutup çekiyor. Yanına oturuyorum.

— Mutluyum burada seninle, diye fısıldıyor kulağıma.

— Gerçeği mi söylüyorsun? diye soruyorum.

Bakışlarını benden saklıyarak konuşuyor :

— Evet.

— İnanayım mı?

—İnan.

Ve bir yere bakıyor; karanlıklar içinden birşey görüyor galiba. Gözlerini gördüğü şeylerden ayırmaksızın devam ediyor.

Anlamıyorum dediklerini. Ama can kulağıyla dinliyorum -

Çocuklar yalınayak...
Enselerini kararttı yaz güneşi.
Tabanlarını yaktı yaz güneşi.
Koştular
Salgır'ın suyunu emen bozkıra,
Ve bozkırda kıskıvrak
yakaladı onları kış -
Yakaladı onları kış.
Ve şimdi bozkırda
Çocuklar yalınayak...

Almira'nın dudakları boyuna kıpırdıyor; bana mı kendine mi, bilmediğim birşeyler tekrarlıyordu. Elimi kaldırarak usulle omuzbaşı üstüne koydum. Kımıldamadı. Yüzüme baktığı halde benim varlığımdan habersizdi. Aniden aramızdan birşeyler çekilmiş, ikimizi bağlıyan bağlar kopmuş; üzerine konuşulacak birşey kalmamıştı aramızda. Sessizlik uza-

dıkça ikimiz de ıssız, birbirinden ayrı ve uzak âlemlerimiz içinde çırpınıyorduk.

Derken, başını arkaya atarak, isterik bir kahkahayla güldü. Yüzü ihtilâçlar içindeydi. Kör bir bakışla yüzüme bakarken, eliyle gömleğimin yakasını kavrayıp beni kendine çekti.

— Aron Hofman'ın sokaktan geçtiğinden emin misin? diye sordu.

Sesi karanlık içinde gizlenen büyük bir tehlikenin ikimize yaklaştığını yansıtıyordu. Şaşkın ve korkak :

— Evet, dedim.

Daha sonra korkunç birşey söyliyeceğini sandım; ses etmedi. Yakamı kavramış elinin parmakları yavaş yavaş gevşedi, gözleri canlandı, yüzünün ihtilâçları dağıldı, dudakları ucuna kederli bir gülümseme takıldı. Değişen Almira'yla apartımanın bunalımlı havası da değişiyordu. Üşüyordum. Çıplak ayaklarımı kaldırıyor, kerevetten yer tahtaları üstüne sarkan battaniyenin kenarıyla ısıtmağa çalışıyordum. Arada bozkırın karları üstünde donakalmış çocukların gövermiş ayakları beliriyordu gözlerim önünde ve düşüncelerim gene Aron Hofman'a sürükleniyordu. Almira haklıydı. Geçen gün sokaktan geçen adam Aron Hofman olmıyabilirdi. Neden olmasındı? Az mı Yahudi yaşıyordu Fontannaya'nın yukarlarında?

Hâfızamı yoklarken Almira odadan çıktı. Odaya

silik bir aydınlık çöktü. Az sonra geri döndüğü zaman dudakları ucundaki kederli gülümseme silinmişti.

— Battaniyeyi indirdim pencereden. Gün başlamış çoktan, dedi ciddi bir sesle.

— Akşama asarız gene, dedim - yerimden kalkarak.

— Gerekecek mi, bilmem. Yazdan kalma bir gün var dışarda. Gün boyunca karanlıkta oturmana gönlüm razı olmuyor doğrusu.

Çabucak sobayı yaktı.

Çaylarımızı sessizce içtik. Sessizlik uzadıkça Almira gene tedirgin olmağa başlamıştı. Bir ara ayağa kalkarak pencere dibine gitti, uzunca bir süre sokağa baktı; ve dönerek koridor kapısını kolladı. Sonra yürüyerek, garip bir çırpıntıyla kapıyı açtı, hemen kapattı. Fazla telâşlandığının kendisi de farkına varmış olacaktı ki, iskemleye oturarak yatışmağa çalıştı. Ama elleri hafif titriyordu.

— Sen burada kal, dedi - gözlerini benden saklıyarak.

— Ya sen? diye sordum.

— Ben mi?

— Evet, sen.

— Hiç...

— Ne demek hiç?

— Hiç işte. Başka ne işim var burada?

— Yani gidecek misin?

Almira cevap vermedi soruma. Fakat geceleyin aldığı kararın katılığı yüzünde belliydi.

— İşim yok burada. Sen kal... Akşamleyin tekrar uğrarım belki.

— Niçin belki?

Birden ayağa atıldı :

— Ah, kuzum! Durmadan soru soruyorsun. Niçin? Niçin? Niçin? Şunun için işte! Ne bileyim niçin! Biliyorsam bile herşeyin aslını açıklamağa yükümlü değilim ya! Fontannaya'nın M.O.I. yönündeki ucu cehennemin dibi belki. Öyle bir dünyada yaşıyoruz. Herşeyi anlatamam sana. Sokakta buldun beni.... Kaldırımda! Ne sen borçlusun bana, ne de ben sana. Daha ne istiyorsun? Şehir sokaklarına gidiyorum işte gene. Sen de git. Avrupa konukevinin arka cephesindeki dehliz önünde bekleşen başka kadın yok mu? Çık, çevreyi kolla. Benden daha iyi birini bulursun belki. Gönül avcısı gibi başımın ucunda duracak değilsin ya! Dostluğumuz bu kadardı. Bitti işte. Geldi geçti. Artık ne sen beni tanıyorsun, ne ben seni!

Sırtını çevirdi. Omuzları sarktı. Başı göğsüne düştü. Omuzbaşları hafif titriyordu. Yaklaşarak elimi omuzu üstüne koymak istedim; birden kaçtı. Sendeleyerek pencereye gitti. Dayanılmaz bir baskı altındaydı. Omuzları daha da çöktü. Titriyen ellerini uzatarak pencere pervazını tuttu; ve başı kolları arasında, hıçkırıklarını yuta yuta ağlamağa başladı.

Ben sinmiştim. Sessizlik uzadıkça Almira'nın hali korkutuyordu beni. Kendisine sezdirmeksizin odadan sıvışmak geçti içimden. Dönerek kapıyı kolladım. Öyle ya; ne o bana borçluydu, ne ben ona. Onun soyundan az mı kadın vardı şehirde? Çıkıp gidersem... Tanrı bilirdi artık Almira'ya ne zaman raslıyacağımı. Avrupa konukevinin arka cephesindeki dehlizi önünden geçmezdim gayri. Tramvay rayları da sökülüp taşınmıştı üstelik; yıllar geçerdi aradan tramvayların caddelerde yeniden görünmeğe başladığı güne dek. Yıllar değiştirirdi beni. Almira da ihtiyarlardı. Aldırmazdı sokakta bana raslarsa. Erkeklerden nefret ederdi belki.

İki adım kapıya atmıştım; birden titredim. Duraksayıp Almira'ya döndüm. Elleri pencere pervazında, başı sarkık, olduğu yerde duruyordu hâlâ. Arkadan köylü kadınlarını andırıyordu. Ve çirkindi. Çıplak ayakları kalın kalındı; topukları şiş; az gövermişlerdi. Çok yürümüştü ömründe; belli. Hastaydı belki. Kopuk kopuk soluyordu. Arada soluğu tıkanıyordu. Hiç hoşuma gitmiyordu ayakları. Hele mor damarlı topuklarındaki şişkinlik!... Hastaydı muhakkak. Yürek belki... Niçin buraya gelmiştim onunla? Evlenmek için mi? Delilik değil miydi bu? Aklı başında bir insan nasıl yapabilirdi bunu? Şimdi olduğu yerde yere düşüp ölürse... Durup dururken kendi elimle kendi başıma felâket getirmiş olacağım. Pes! Kötü bir yaşantının sonucuydu bu. Ne

yapmalıyım şimdi? Nereye gitmeliyim? Kime baş vurmalıyım? Anlamsız, saçma bir yaşantının sonucuydu bu elbet. İnsan ruhunu katleden insanlar arasında geçen bir yaşamdan başka ne beklenirdi? Kalamıyorum burada. Hemen çıkmalıyım. Kalıp da ne yapacağım? Yaklaşıp iki lâf söyliyecek durumda değilim. Kendisine bakamıyorum bile. Kolum kanadım kırık. Gözlerim önünde düşüp ölürse ...Güçsüzüm. Niçin önceden düşünmedim bunu? Gelmemeliydim buraya. Bencilim - biliyorum ama suç bende değil. Ben sadece yaşamak istedim. Yaşamak özlemi beni bencil kıldı. Bakamıyorum onun ayaklarına... Çıkmalıyım.

Almira, odada olduğumun farkında değildi galiba. Dönüp baksa bile görmiyecekti beni; görse bile anımsamıyacaktı beni. Benim gibi kimbilir kaç bencil genç, kimbilir kaç aylak adam gördü ömründe! Umurunda değildi çıkıp gitsem de, gitmesem de!

Dalmış, Almira'nın ayaklarına bakarken, yavaş yavaş doğruldu; başını benden yana çevirdi. Gözlerinin çevresi şiş ve kırmızıydı. Konuşmak istedi. Konuşacağı anda yüreğini gene acı bir şey sıktı ve çırpındı. Odada benden başka birini arıyordu sanki.

— Sen burada kal, dedi güçlükle - ve yüzüme bakmaksızın devam etti - Bu akşam geleceğim. Çıkma buradan...

— Ya gelmezsen?

Kuru dudaklarını ısırdı.

— Bekle. Gelmeğe çalışacağım.

— Seninle gitmek istiyorum.

— Yok, dedi, yok! Hem nereye geleceksin benimle?

— Senin gittiğin yere. Sokağa...

Şimdi gözleri ikinci odaya açılan kapıdaydı. Az önceki durumundan kurtuldu yavaş yavaş. Kapıda asılı bahriyeli pantolonuna bakarken dudakları uçlarında olağanüstü bir gülümseme belirdi.

— Yok, dedi gene, kararlı bir sesle.

Gözleri pantalonda, yürüyerek kapının önünde durdu, pantalonun paçasını iki eliyle tuttu, bir süre evirip çevirdi; sonra dönerek çevresine bakındı.

— Sokağa gitmiyeceğim, dedi.

Sesi sağlam ve inandırıcıydı. Daha fazla. Bu kelimelerin arkasında, Galina Şubert'in apartımanına sığınıyacak kadar yüce ve büyücü bir şeyin gizlendiğini hisseder gibi oldum. Gözlerini yüzüme kaldırdığı anda müthiş bir ürperti geçti içimden. Almira'nın yüzü, saçları ışıl ışıldı. Apartımana - suyu şaraba çeviren, ekmekleri çoğaltan, karanlıkta etrafa ışık saçan - hazreti İsa girmiş, Almira'nın omuzları gerisinde duruyordu sanki.

Gerisin geri çekildim -

'... hiç kimse suçlu değil- burada. sokaklar isimsiz, avlu kapıları numarasız, mezarlık çiçeklerine herkes hak sahibi. yeşil üniformalılar mı? eski tapınağın alaca karanlığında başları göğüslerine düşük.

yeniden doğmaları için dua okuyorlar. işte orda. badem ağacının gölgesinde ışın - mavi kitâbe. ışın - mavi kitâbeye lâtin harfleriyle yazılı kırmızı yazılar. iyice bakınca bu mezarın sade bir mezar, mezarların en süssüzü, mezar toprağı üstünde yatan şeffaf lâlelerin ise balmumundan olduğunu her kişi güçlüksüz anlar...'

Halûk!

4.

Kendime geldiğim zaman Almira'yı odanın orta yerinde buldum. Özenle katlanmış bahriyeli pantalonu göğsü üstüne bastırmıştı. M.O.I. yöndeki binaların gerisinden gökyüzüne çıkmış olan güneş soğuk bir ışıltıyla aydınlatmıştı odayı. Almira sessizdi; ama az önceki düşkünlüğünden büsbütün silkinmiş, gözleri içinde sevinçli, hatta haylaz ışıklar belirmişti.

— Yok, yok, yok! dedi, bana doğru yürüyerek - Çıkmıyacaksın! Burada bekliyeceksin beni. Mutlaka geleceğim. Bu akşam gelmezsem, yarın...

Karşımda durdu. Gülen gözleri yüzümdeydi.

— Bekliyeceksin değil mi?

Görünüşünde göze çarpan bu âni değişikliğin nedenini anlamağa çalışırken ağır bir uğultu girdi kulağıma. Uğultuyu Almira da duymuştu; kolumu tutarak ;

— Uçaklar, diye fısıldadı.

İkimiz gidip pencere dibinde durduk. Uçakların sürekli uğultuları Fontannaya'ya yaklaşmaktaydı. Fakat gökyüzü boş, yüksek ve maviydi.

Derken müthiş cıyırtılar koparark iki avcı uçağı geçti Fontannaya'nın evleri üzerinden. Almira'nın kolumu sımsıkı kavramış eli gevşedi; aşağıya inerek bileğimi buldu. Sonra uğultular uzaklaşarak işitilmez oldular. Sessizlik içinden Fontannaya'nın kaldırımları boyunca gelip geçen insanların ayak patırtıları, aradabir boğuk ve sinirli sesler duyuluyordu. Yarı koşuyla geçiyorlardı kaldırımdan. Almira, soluğunu tutmuş, ayak seslerini dinliyordu. Ben de. Sesler uyumsuzdu. Ama anlamak zor değildi -

Gatranom mağazasında şeker kuyruğuna girmek için koşmuyorlardı. Ne cenaze alayı geçiyordu sokaktan, ne devrim bayramı merasimi. Ne Devlet Tiyatrosunda Komsomol korosuna gidiyorlardı, ne parti meclisine; ne Kabarda - Balkar Muhtar Cumhuriyetinin dans ve şarkı müsamere grubunu seyretmeye, ne de Bayan sinemasında Çapayev filmine...

Neden sonra bütün sesler Fontannaya'dan uzaklaşıp işitilmez oldular. Almira usulca yanımdan ayrılarak ikinci odaya girdi. Aradan kaç dakika geçtiğini hatırlamıyorum; dönerek karşımda durduğu zaman kendime geldim. Yüzünde önemli denecek bir değişiklik yoktu: vekarlıydı daha çok.

— Dönelim deminki konumuza, dedi.

Az önceki konumuzu unutmuştum. Sesindeki ciddiyet korkutuyordu beni.

— Nasıl? dedi Almira.

— Nasıl ne? diye sordum.

— Bekliyecek misin?

— Burada mı?

— Burada elbet. Başka nerde?

— Burası Galina Şubert'in apartımanı.

Almira'nın gözlerinde şaşkınlık, şuurunda ise bir çeşit nefret toplanıyordu. Fakat, aynı zamanda, sakin olmağa çalışıyordu. Güldü bile.

— Buraya bak! Beni beklemeni istiyorum. Anladın mı? İşin içine Galina Şubert'i karıştırmana bir gereksinme yok!

— Ama apartıman Galina Şubert'in. Seni burada...

Elini kaldırıp avucuyla ağzımı kapadı.

— Yeter. Farzet ki, benim oğlumsun.

Gülmekten alamadım kendimi.

— Oğlun mu? Ben senin oğlun ha?

— Peki, kocam. Doğum yılın 1922 mi?

— Evet.

— Üç yıllık kocam olduğunu farzet.

Bakışlarımı ikinci odaya açılan kapıya yönelttim. Yoktu bahriyeli pantalonu. Pantalonla birlikte apartımanda fazla birşeyin yittiğini hisseder gibi

oldum. Almira'ya pantolonu kapıdan almasının nedenini soracaktım; nedense, susmayı tercih ettim.

Almira'nın gözleri hâlâ yüzümde :

— Kocam mısın? diye soruyor.

— Evet, diyorum.

— Kaç yıllık?

— Kaç yıllık diyelim?

— Üç... Hayır, beş... On yıllık, diyelim istiyosan.

— Küçük bir çocuktum, evlendiğimiz yıl öyle mi?

— Evet.

— Şimdi değil miyim?

Almira cevap vermiyor soruma. Ama gözlerinin içi ışıl ışıl.

— Değil miyim? Çocuk değil miyim? diye soruyorum.

— Bazen, diyor Almira.

— Neden bazen?

— Bilmiyorum neden. Bazen seni küçük bir çocuk gibi görüyorum. Soyundurasım, çırıl çıplak yatağın içine yatırıp etlerini okşayasım geliyor. Oysa duygularının yoğunluğuyla benden çok daha yaşlı olduğunu hissediyorum.

Bakışlarını yüzümden pencereye, pencereden koridor kapısına yöneltiyor.

— Ya sen? diye soruyor - bakışlarını kapıdan

ayırmaksızın - Çocuk musun, yoka kocam olacak kadar yaşını almış bir adam...

Gözlerini yüzüme çeviriyor birden :

— Yok. Cevap verme... İstemiyorum. Yani şimdi değil. Ben burada yokken düşün. Dönünce kesin bir cevap vermeni istiyeceğim. Gel, şimdi; karşımda dur...

İki elini kaldırıp bana doğru uzatıyor. İki adım atıyorum. Almira, elleri göğüslerinde, çırpıntıyla kara saten blûzünün düğmelerini çözüyor. Oda âniden karanlıklaşmış gibi. Oysa pencere camları ışıl ışıl; ve terli. Gökyüzü yüksek. Öncesinden üç kat, beş kat, on kat yüksek. Göğün böylesine yükselebileceğini bilmiyordum. Hoş; yüksek olsun. Ben yaşıyorum ya! Üstelik terliyorum da! Varlığımın en iyi belirtisi kimlik cüzdanımda değil, pencere camlarında.

Birbirimize sarıldık. Almira'nın kaz akı memelerini öpüyorum. Almira, kopuk kopuk soluyarak dudaklarını ensemde, şakaklarım üstünde gezdirirken: «Gitmiyeceksin... Gitmiyeceksin... Beni burada bekliyeceksin», diye mırıldanıyor durmadan.

Başımı avuçlayıp göğüsleri üstüne bastırdı; ve sustu uzun bir süre. Ağlıyordu galiba. Neden sonra döndü, blûzünü düğmeleye düğmeleye ikinci odaya gitti. Almira'nın apartımanı terkedeceğinden kuşkum kalmamıştı artık. Kendisini beklemeğe kararlıydım. Bu kararımı Almira da sezinlemiş olacaktı

ki, bahriyeli pantolonu ve çamaşırlarını küçük bir valize sokuşturup kapı arasında durduğu zaman tamamen yatışmış görünüyordu.

Güvenli bir sesle konuştu :

— Aşağıya inip birkaç kova kömür getir. Ben Lopatov'la konuşurum, sokağa çıkmadan önce. Görüldüğü kadar kötü bir adam değil o; emin olabilirsin. Yiyecek de temin eder senin için. Sen rahatsız olma. Onüç numaranın kapıcısı iki hafta öncesi tahliye edilmişti ailesiyle - onun yerine girmek istiyor Lopatov. Bu işi oldu bil, demişti bana geçen gün. Buranın kurdu o. Alışverişe de çıkayım deme; Lopatov'a söyle ne derdin varsa, yeniden buluşacağımız güne dek.

— Bu akşam uğrayacağım dedin.

— Evet. Emin değilim ama. Yapılması gereken önemli bir iş çıktı. Daha önce bilmiyordum. Uzun sürmez, umalım.

Ağzından çıkmış son kelimelerle beni küçümsediğini hisseder gibi oldum. İçime eziklik çöktü gene. Ama duygularımın açığa vurmasını istemiyordum.

— Peki, bekliyeceğim.

— İyi, dedi Almira.

— Ancak, sen dönmeden önce Galina Şubert'in dönmesi muhtemel. Dönerse...

Almira lâfımı kesti :

— Cehennemin dibine Galina Şubert'le! Galina Şubert'ten sana ne?

— Apartıman onun.

— Galina Şubert'in ismini duymak istemiyorum! Anladın mı?

— İyi ama dönerse ne diyeceğim?

— Galina Şubert gelmiyecek buraya; sen de hiçbir şey demiyeceksin Galina Şubert'e. Galina Şubert'in hikâyesi bu kadardı. Bitti. Beni bekle!

Sustu ve kararlı adımlarla koridor kapısına doğru yürüdü.

Sonsözünü söylemişti. Kapıyı açtı. Dönüp bana bakmasını bekliyordum. Baktığı anda birkaç gündür ikimizi bağlıyan karanlık bağların çözüleceğini, ben Almira'yı Almira da beni, daha iyi tanıyarak birbirimizden ayrılacağımızı düşündüm. Ama Almira dönüp bakmadı bana. Başı göğsüne düşük, uzun bir süre durdu. Sonra sessizce odadan çıktı.

Kapı usulca kapanırken içimde garip bir boşluk duydum. Çevreme bakındım. Eşyalar yerli yerindeydi. Yalnız bahriyeli pantolonu yoktu. Eksilen pantalonla bütün apartıman, ve Galina Şubert, eski anlamlarını yitirmiş; bir an önce odadan çıkmış olan Almira bile hayale dönmüştü. Apartımanda yalnız kaldığıma inanamıyordum bir türlü. Sarsıntıyla ikinci odaya girdim. Odanın sessizliğinde yalnızlığımı daha ezici bir güçle hissettim içimde. Dünyam

aniden daralmış, içerisine sığamıyacağım kadar küçük bir yer olmuştu.

Çarpan kalbimle kendimi koridora attım.

Yarı karanlıkta rutubetli ve pis bir koku yükseliyordu merdivenlerden. Üşüyordum. Almira henüz çıkmamıştı sokağa. Taşlıkta beni anımsamıştır. Şimdi döner. Girişte ak fanilasını sırtından çıkarıp yanıma gelir. «Taşlıkta seni düşündüm», der; ve koluna girerek beni Galina Şubert'in apartımanına götürür; kerevete yatırır; üstümü örter; yün fanilasını yanlarıma sıkıştırır; sonra üzerime eğilerek saçlarımı okşarken kulağıma fısıldar -

«Karanlık meşeleri arasında rüzgâr uğulduyor mezarlıkta. Ama sen korkma, uyu. Uyuyunca bu oda gün ışığıyla dolacak.»

Sonra alnını öper ve ayrılır yanımdan -

'... benim annem öyleydi...'

Bekledim. Çıt çıkmıyordu merdivenlerden. İki basamak indim. Sinsi bir hava akımı vardı merdiven dibindeki giriş aydınlığında. Biri bekliyordu sanki beni orda. Kulağıma fısıltı halinde bir ses girdi. Sırtımı duvara dayayarak kulak kabarttım. Almira galiba. Duvarlara tutunarak iki basamak daha indim. Aşağıda, girişi dolduran Lonatov'un geniş omuzlarını görünce dönerek Galina Şubert'in apartımanına girdim.

5.

Aralık güneşi olağanüstü bir ışıltıyla aydınlatmıştı pencereyi. Sessizlik sürüp gidiyordu apartımanda. Kapıyı kilitledim. Sessizlik daha da yoğunlaştı elimin altında. Sarsıntıyla anahtarı kapı deliğinden çıkarıp cebime attım. Düşünmeksizin uzun bir süre durdum. Sonra, cebimde saklı anahtarla Galina Şubert'in apartımanını değil de, kendi hayat kapımı kilitlediğimi hisseder gibi oldum; ve çabucak kapıyı açarak pencereye gittim.

Güneş, Fontannaya üzerindeydi. Sokak boş. Kaldırımda fazla lüzumsuz eşya göze çarpıyordu: lâğımda iki kızıl asker kasketi; bisiklet tekerleği ve kuş tüyleri.

Niçin kuş tüyleri ve asker kasketi? Ve niçin lüzumsuz?

Hava soğuk. Ama gün ışıl ışıl. Takvime önemli bir gün ilâve edildi sanki :

Noel sabahı -

'... belediye yönetiminden sağlık başkanı buzlu cam kapılı mutfağında parmaklarını temizliyor süngertaşında. köşede hizmetçi kadın. dün akşam tüylerini yolduğu kazın etli göğsüne tuz karabiber ve sarımsak sürtüyor, arada göz ucuyle bay başkanı

süzüyor, dönüp kendisine bakacak olursa mutlu ve mübarek bayramlar dileyecek efendisine...'

Ya bisiklet ve iki kasket?

'yatıyor yüce ve bölünmez kutsal rusya boylu boyunca fontannaya'nın çepel kaldırımında...'

Bu son mu?

Değil -

'... temizleyedursun parmaklarını bay başkan süngertaşında, alexander nevski ve kutuzov yeni ve başka boyutlarda belircecek bundan böyle marksizim leninizm öğretisi ışığında...'

İki kamyon geçti süratle M.O.I. yönüne - kuş tüyleri havaya yükseldi ve havada yalpa vura vura tekrar lâğıma ve kaldırıma düştüler. Kamyonlar geçince sokak gene sessizliğe büründü. Ama sıkıcı değildi artık bu sessizlik. Karasupazar'ı yandaki damları kızıl kiremitli evlerin bacalarından çıkan dumanları Doğu rüzgârı çullandırarak Fontannaya'ya sürüyordu. Sessizliğin yüzüne silleler atar gibi, zaman zaman tüfek patlamaları; arada bir boğuk bir feryat ve madeni gıcırtılar duyuluyordu.

Derken bir karaltı ilişti gözüme; kara. Sokağın ışıltılı taşları üstünde Aron Hofman'ın eski cübbesinin yattığını sandım. Olanaksızdı. Aron Hofman iki gün önce geçmişti sokaktan; bu kış gününde cübbesini sırtından çıkarıp sokağa atacak bir kişi de sayılmazdı üstelik.

Dalmış, karaltıya bakarken, kımıldanır gibi ol-

du bir an. Sonra bir kadın sesi girdi kulağıma. Pencereyi açtım. Eğilerek aşağıya bakınca kaldırımda Almira'yı gördüm.

Almira, başını kaldırmış, penpcereye bakıyordu. Ama öyle sessiz; donup kaskatı kesilmişti dersin. Az daha eğilerek «Almira!» diye seslendim. Kımıldanmadı gene.

— Almiraaa!

Duruşu ve sesizliği korkuyordu beni. Sesimi işitmediği gibi kendisine baktığımın da farkında değildi.

Gözlerimi yumdum. Almira değildi o kadın; Almira'nın kılığına girmiş cehennem zebanisiydi! Farkında olmadan saksıyı iki elim arasına alıp kaldırdım. Ve o anda gerisin geri giderek sokak ortasında durdu.

Almira'ydı - şimdi iyice görüyordum. Ama pek de benzemiyordu kendisine. Ne kadar da değişmişti! İhtiyarlamıştı âdeta. Umutsuzluk okunuyordu yüzünde. Şalı altından şakakları üstüne taşan saçlarındaki güneş ışığı bile dağıtamıyordu yüzündeki hüznü. Ben pencerede, Almira sokak ortasında; konuşmadan durduk bir zaman. Öylesine dalmıştım ki, iki elim arasında tuttuğum saksıyı bile unutmuştum. Hatırladığım zaman buruk bir sıkıntı çöktü yüreğime. Bir yumru sokuluyordu boğazım içine. Bağırmak istiyor, bağıramıyordum. Halimi Almira da görmüştü galiba; deminki garip görünüşü değişiyor-

du yavaş yavaş. Neden sonra sokak ortasından kaldırıma yürüdü. «çeriye al!», diye bağırdı yürürken.

— Neyi? diye sordum

Elini kaldırdı.

— Saksıyı mı? diye sordum ,

Başını salladı.

— Neye gerek?

— Çiçek...

— Çiçek mi?

Gene başını salladı.

— Kime?

Duymadı.

— Kim ekecek?

Şimdi gülüyordu. Ve elinin hâlâ saksıyı - belki beni - işaret ediyordu.

— Kim? Ben mi?

— Sakla... Baharda... Gelecek...

— Kim gelecek?... Galina Şubert mi?...

— Çiçek!...

Aniden bozmuştu hava. Akasyaların dalları arasında uğuldayan rüzgâr sokağa iniyor, Almira'nın ağzından çıkan kelimeleri kaparak Fontannaya üzerinden uçan bulutlarla birlikte belirsiz bir yere götürüyordu.

Elini cebine soktu. Cebinden ak mendilini çıkarıp başı üzerine salladı. Sonra hıçkırıklarla birşey-

ler daha söyledi; ama hıçkırıkları da, söylemek istedikleri de bana değil, göğe aitti.

Ne zaman ve nasıl gittiğini iyice hatırlamıyorum. Gözlerim önünde durup dururken yokoluvermişti. Tekrar kaldırımda belirir diye bekledim; görünmedi. Gözlerimi sokakta gezdirdim; gözlerini görürüm umuduyla - yoktu. Uçuşan bulutlar arasından bir görünüp bir kaybolan güneş ışıklarında Fontannaya irileşip daralıyor; umutsuz pencerelere saldıran rüzgârsa garip bir uğultuyla - eskide geçmiş cenaze arabaları ardından söylenen ağıtlara yeni ve iç acısı anlamlar veriyordu.

Pencereden ağır ve bulanık bir kafayla döndüm Gidip kanepenin ucuna iliştim. Uzun bir süre yer tahtalarına bakarak Almira'yı son gördüğüm tavrıyle gözlerim önünde canlandırmağa çalıştım. Silikti tavrı. Odaya üşütücü bir hava dolmuştu. Başımı kaldırdım. Kalkıp pencereyi kapatmam gerekiyordu. Ama yerimden kımıldanmağa üşeniyordum. Büzüldüm. Gene Almira'nın yüzünü, gözlerinin rengini hatırlamağa zorladım kendimi. Boşunaydı. Ama pencere açık kalamazdı. Kalkıp pencereye gittim. Kapatırken Almira'yı görebileceğimi düşündüm gene. Yoktu. Sokaktaki gölgeler de silinmiş; yağmur bulutları birikiyordu şehir üzerine. Pencere desteği üstünde tuttuğum ellerime bakarken Almira'yı türlü boyutlarda görüyor, gözlerimde değişen Almira'yle

kendi kişiliğimi de yitirdiğimi, hatta Fontannaya'nın yüzlerce kilometre uzağında ve insanlardan başka yaratıkların ikametgâhı olan bir yerde bulunduğumu hisseder gibi oluyordum. Burası Galina Şubert'in apartımanı değil miydi? Ne zaman gelmiştim buraya? Ve niçin?

Pencereyi kapatıyordum - tek at koşulu bir araba gördüm sokakta. Arabada üstü açık, sade tahtadan yapılmış perdahsız bir sunduka. Arabanın ardından bir adam ve karalar giymiş genç bir kadın gidiyordu -

'... öpü ve doğum. kar ve rakı şişesi. gün ışığı ve berber parası. düğün ve cenaze arabası...'

Pencereden çekildim. Ne tuhaftı şu hayat! -

'... devrim bayramı da geldi ve geçti. kimse donatmadı fontannaya'yı kızıl bayraklarla...'

Gidip kanepeye oturdum.

Rüzgâr dinmiş, hava kararmıştı. Pencere camlarına üç - beş yağmur damlası düştü. Sonra sıklaştı. Ama uzun yağmadı yağmur; yavaş yavaş çisintiye çevirdi ve sokak, yorgun günün kucağına sokularak derin bir uykuya daldı.

6.

Çisinti devam ediyor dışarda. Oda soğuk. Almi-

ra da üşümüştür gayri. Elleri, yüzü mosmor dönecek apartımana bu akşam. «Düşünmedin beni.» diyecek. «Hiç mi hiç düşünmedin. Umrunda değilim. Oysa gün boyunca seni anımsadım. Sırtım Avrupa konukevinin arka cephesindeki dehliz duvarına dayalı durdum saatlerce; önümden geçip giden erkeklerin yüzlerine bir kerecik olsun bakmadım. Sen ise şu sobaya birkaç parça çıra atmayı bile aklının kenarından geçirmedin»; sitem edecek dönünce.

Ayağa kalkıyorum.

Almira şu anda odaya giriverirse... Usulca kapıyı açarak karanlık merdivenlere bakıyorum. Tıs yok. Gelmiyecek mi?

Gelecek elbet. Akşama dönerim demişti - henüz akşam başı. Çok sürmez. Yarım saat. Çok çok bir saat. Kapıyı aralayıp başını içeriye sokar; gülen gözleriyle odada beni arar. Sonra usulle içeriye sızarak yanıma sokulur ve yavaşça: «Döneceğim demedim mi? Döndüm işte», der.

«Döner elbet», diyorum içimden. «Döner... henüz akşam başı».

Ellerimi kaldırıp avuçlarım içine bırakıyorum. Avuçlarımda Almira - ışıl ışıl, mutlu mutlu; öyle yakın, öyle ılık; öyle canlı. Ben de mutluyum. Bırakıp gitmedi beni hiç. Şimdi, şu anda istersem Almira'nın elini tutup avluya iner, öteki çocuklara katılır, pusuya yatarak sokakta Aron Hofman'ın belirmesini bekleriz.

Döner Almira!

Çabucak sobayı yaktım. Sonra çay demledim. Koridor kapısını yarı açık bırakarak kanepe üstüne uzandım.

Ellerim başımın altında, kapıya bakıyorum. Ne gülünç bir adamım ben! Az önce Almira'nın maneviyatımı kırdığını sanmıştım. Almira bu, Almira! Bekle, Almira geri dönsün hele! Soyunup çırılçıplak banyoya girsin; çantasından, Avrupa konukevinin arka cephesindeki dehlizde yaşlı subayın kendisine hediye ettiği Doğu Polonya çapulundan Palmolive sabununu köpürtüp köpürtüp sıcak suyla kaz akı memelerini, kalçalarını yuvsun; sonra uzun ve yumuşak havluyla etlerini kurulayıp önüme geçsin; ellerini apak, tertemiz dizleri üstüne koyup gülen gözleriyle yüzüme baksın hele; İnsanoğlunun ahlâkını bozar mı hiç Almira! Ben kötüysem, kötülük kendimde. Hayır, Almira benim mâneviyatımı bozmadı. Almira suçsuz ve zararsız. Zararın da sözü mü olur! Aron Hofman'ın sümbülvari zülfü başkaları için ne kadar zararlıysa Almira da o kadar zararlı. Ellerini başım üstüne koyup usullacık saçlarımı okşamıştı geçen akşam - elleri altında saçlarımın çoğaldığını duydum. Şu anda, Avrupa konukevinin arka cephesindeki dehliz duvarına sırtını dayamış bir halde durarak ıslak kaldırıma baktığını sanıyorum. Elleri karnı üstüne kavuşuk; tombul parmakları soğukta su yosunları gibi - düşünüyordur. Ya da kol-

tuğu altında kıstırdığı çantasında saklı yaşlı subayın hediyesi Palmolive sabunu.

Başımı pencereye kaldırıyorum. Ortalık kararmak üzere -

'... salgır'ın kıyısındaki dizi selvilerde kargalar. uzakta savaş. şehir parkının demir parmaklıklı kapısı. kilitli. ama fıstık çamların kuytuluğunda ölümsüz aşk.»

Bekliyorum. Döneceğim demişti. Döner.

Başımı çevirip kapıyı yokluyorum. Çıt yok. Fontannaya, perdahsız bir tabut içinde - ölü. Ben de ölüyüm. Ya Almira?

Gidip kanepeye uzanıyorum.

«Almira ölmedi», diye düşünüyorum. «Nerde acaba?»

Şehir parkının demir parmaklı kapısıyla Salgır arasında bir yerde -

'... irtibat taburundan olan yaşlı subay teknik müşaviri ve saflık düşkünü. alnına baktı önce. alnını bir yavru alnı kadar ak ve sâf gördü. ama yeryüzünde hiçbir şeyin - yeni doğmuş yavruların alınları bile - sâf ve mükemmel olmadığının farkına vardığı anda ayağa atılarak alnına zorlu bir tekme salladı. yatıyor şimdi fıstık çamların kuytuluğunda sırt - üstü...'

Ama ölü değil Almira. Dönerim demişti; döner. Bu akşam dönmezse yarın. Ya ölürse. Kanlana kanlana soğuyan vücudundan cancağızı çıkıp bir kuş gibi uçuverirse.

Kimin? Almira'nın mı?

Almira'nın canı cancağız değil ki! Koca bir can, Almira'nın canı! Bunca yanık yüzlü bahriyeliyi mutlu kıldı - bir değil, bin tekmeye karşı koyar!

Üşüyorum. Ateş sönük. Kımıldanmaksızın elimle kanepede ak fanilayı yokluyorum. Yok. Alıp götürdü kendisiyle ak fanilayı da. Yazık ama. Olsa üşümezdim. Ak fanilalar ne güzel!

Gerçekten güzel olur ak fanilalar. Ne kızıl, ne kara; yalnız ak fanilalar güzel olur. Tüm insanlar ak fanila giymeli. Lekesiz ve apak. Kızıl ve kara fanilalara veda! Kızılın eli - kolu kızıl, karanın yüzü - gözü kara. Gelin bizim Fontannaya'ya! Dizilin bizim çepel kaldırıma - kar yağacak bu akşam; ak ve sâf. Karlar altında önce ak fanilalar daha bir ak; sonra yüzler ve eller; sonra da ruhlar ve gülümsemeler apak olup insanlar birbirlerine benziyecekler - müterizleri ise İblisler karanlık dehlizlere götürüp dişleriyle kızıl ve kara ellerini koparıp yiyecekler...

Kanepede dönüyorum. Fontannaya sessiz, karanlık. Kar yağıyor belki. Çepel kaldırım apak belki. Çıksam benim de üstüme yağar kar. Başımı kar dolu göğe kaldırsam kirpiklerim üstüne yağar, elle-

rimi göğe uzatsam, ellerim üstüne yağar kar. Çıt çıkmıyor ama. Bahçesaray'ın han sarayındaki bahçenin kuytuluğunda hanlar mezarlığı gibi bir yer Fontannaya -

«Şimdi mi ölmek iyi? Eski zamana gidip ölmek mi iyi?»

«Şimdi belki.»

«Şimdi mi? Gerçekten şimdi mi ölmek iyi?»

«Bilmiyorum.»

«Düşün.»

«Bilmiyorum.»

«Ama düşün.»

«Bilmiyorum dedim ya!»

«Ama düşün be adam! Kafa, beyin yok mu sende!»

«Peki, şimdi.»

«Ölü müsün?»

«Can can canay...»

«Ölü müsün? Birşeyler söyle.»

«Biz biz idik biz idik
Otuz iki kız idik
Bir sıraya dizildik
Tan atarken silindik...»

«Bilmece mi?»

«Bilmiyorum.»

«Sen hiç mi birşey bilmiyorsun?»

«Bilmiyorum.»

«Ölüsün demek.»

«Can can canay...»

«Ne demek?»

«Akar gider...»

«Ne? nereye?»

«Candan cana.»

«Ama ne?»

«Candan cana, can akar. Candan cana ışık akar. Candan cana özlem akar. Candan cana aşk akar. Canlar tüm. Onun canı şimdi orda.»

«Nerde?»

«Orda.»

«Orda mı?»

«Orda elbet.»

«Emin misin?»

«Adam, yakamı bırak! Aptalca soru sorup durma öyle! Onun canı buğumu ki buğulanıp erisin!»

«Peki. Sormıyacağım. Uyu.»

«Teşekkür.»

Uyuyorum -

«Bu gece ömürümün en uzun gecesi. Gelecek ömrümün tüm geceleri bu gece içinde. Uyanınca fazla uyumayacağım. Yitecek geceler benim için. Sırtımda apak fanilam! dehliz önünde durarak gecesiz yaz, kış, bahar ve güz günlerimi Alınira'yı bekleyip tüketeceğim.»

7.

Sabahın erken saatlerinde kapı vuruldu. Kanepeden fırlayıp çarpan kalbimle kapıyı açtım.

İki elinde içi kömür dolu iki kova, Lopatov duruyordu koridorda. Sessizce, gidip kovaları maltızın dibine bıraktı; başı öne düşük, bir süre durdu. Duruşundan, Almira üzerine kötü birşey bildiğini ama bana açıklamaktan çekindiğini sandım.

Hayli durdu. Sonra ellerini uğuştura uğuştura pencereye gitti. Mat ve soğuk bir sabah bakıyordu odaya pencere camlarından. Lopatov susuyordu hâlâ. Ama benden gizlediği birşey yoktu. Onun safça yüzüne bakarken Lopatov Almira'yı benim kadar tanımadığını, Almira üzerine bildiklerimden başka hiç bir şey bilmediğini anlıyordum.

Elini kaldırıp şakağını uğuşturmağa başladı. Sonra konuştu. Ama sürekli masaj yapan eli altında ağzı biçimsizleşmişti - dediklerinden bir anlam çıkaramadığım halde, Almira'dan söz açar umuduyla :

— Kim? diye sordum.

— Şehir, dedi Lopatov, elini yüzünden ayırarak.

— Ne olmuş şehire?

— Gebe.

— Gebe mi?

Benden yana döndü :

— Evet. Tuhaf ama; sokaklar bomboş. İnsan namına kimse yok ortalıkta. At, araba, kamyon... kedi köpek; hiçbir şey! Ama gene de doğuracak sancılı bir kadın gibi soluduğunu hissediyorum.

Pencere camlarına baktı gene.

Lopatov'un ağzından başka birşey dinlemek istiyordum.

— Çekiliyorlar mı? diye sordum.

— Kim? dedi Lopatov.

— Bizimkiler.

— Evet, dedi Lopatov, kesinlikle.

— Uzağa mı çekilecekler?

Cevabı kehanet kabilindendi :

— Şansa bağlı. Şanssızların çoğu Sibirya'ya kadar çekilecek.

— Sonra?

Başını çevirip dik bir bakışla baktı yüzüme.

— Bilmiyor musun? Sibirya'ya çekilen kimse dönmez kolay kolay.

Lopatov'un dudakları arasından çıkmış olan bu son kelimelerin içimde merak uyandırması gayet tabiiydi.

— Sen, Anton Şubert isminde birini tanıyor musun? diye sordum.

— Anton Şubert mi?

— Ticaret filosundan. Eşi Galina Şubert has-

ta bakıcısıydı. Savaş başlamadan önce tutuklandı... Kısa boylu sarışın.

Lopatov ses etmedi. Anton Şubert kendisini ilgilendirmediğinin farkına varınca ben de sustum. Neden sonra, yeniden Anton Şubert üzerine konuşmağa başlıyacağımı sanmıştı belki, koridor kapısına doğru yürüdü. Çıkıyordu ki, duraksayıp başını maltız dibinde duran kovalardan yana attı :

— Sobayı yak. Oda soğumuş. Almira, arada sırada buraya çıkıp sana bakmamı rica etti. İstediğin birşey varsa, çekinme... Hoş bir kadındı Almira. Anton Şubert'in hikâyesini o mu söyledi sana?

— Evet.

— Galina hastabakıcısıydı ve Anton Şubert'in eşiydi dedi ha!

— Evli değil miydiler yani?

— Almira evliydiler dediyse, evliydiler muhakkak. Ben Galina Şubert'i tanımıyorum.

8.

Lopatov soğuk bir tavırla çıktı apartımandan o sabah. Bir süre kımıldamaksızın durup kapıya baktım. Sonra bakışlarım kovalar üstüne kaydı. Ne diye getirmişti kömürü? Anton Şubert üzerine sorduğum soruları baştan savma kelimelerle cevaplandırmasına alındım daha fazla.

«Peynir kurdu! Olur olmaz bir anda delikten çıkıp insanın midesini bulandırıyor. Kendim getiremezdim sanki kömürü!»

Ama hemen Almira'yı anımsadım. Pencere camlarında ışıyan gün ışığı değil, Almira'nın yosun renginden parmakları yatıştırdı içimi. Lopatov'a kızmıyordum artık. Hemen sobayı yaktım. Odayı düzene koyarken tekrar kapı tıkırdadı. Açmama vakit kalmadan, elinde büyükçe bir paket, Lopatov girdi içeriye.

Deminki tavrından eser kalmamıştı. Paketi masa üstüne bıraktı; gülen gözleri yüzümde?:

— Senin bu paket, dedi.

— Benim mi? diye sordum şaşkın.

— Evet, dedi Lopatov, hâlâ gülümseyerek . Almiradan.

— Kendisi nerde?

Omuz silkti.

— Bilmiyorum.

— Paketi kim getirdi?

— Bir yahudi.

— Almira'nın nerde olduğunu sormadın mı?

— Sordum; bilmiyor. Malo - Fontannaya'nın ucundaki havra kapısı önünde raslamış Almira'ya. Adamın Fontannaya'dan geçeceğini anlayınca kendisinden paketi buraya girip bırakmasını rica etmiş.

Mektup bulurum diye çabucak bakkal kâğıdına

sarılı paketi açtım. Paketin içinden Almira'nın ak fanilâsı çıktı; mektup falan yoktu. Kanepeye oturdum. Apartıman boş. Ben, boşluk içinde, Almira'nın izlerine takılarak, Avrupa konukevinin arka cephesindeki dehlize dalıyorum. Dehlizde birini bulacağım sanki; Aldattı beni Almira. Beni kucağına aldı, başımı okşadı, sonra dizi üstüne oturtup iyimser bir zamana ait bir masal söyledi -

' ...ama sen uyu yavrum, uyu. lâmbalar söndü. kuşlar yuvalarından döndüler. patikada ay ışığı. sustu eski kuyunun çevreye taşkın duru sularında kurbağalar. yedi başlı devler yedi dağların ötesinde. korkma. gelip yutmazlar beni. ne beni ne seni ne de pufla gibi ak kedimizi...'

Yanıbaşımda Lopatov; dizim üstünde tuttuğum ak fanilaya bakıyor. Bir zaman öyle sessizce baktı. Sonra bakışlarını faniladan yüzüme kaldırdı. Halimden, Almira benim için büyük bir muamma teşkil ettiğini anlamıştı belki; kaşları çatık, ciddi bir sesle sordu :

— Mektup falan yok mu?

Oysa paketten mektup falan çıkmadığını pek iyi biliyordu. Cevap vermedim sorusuna. Yanıma sokuldu.

— Biliyor musun ne? dedi - elini omuzum üstüne koyarak - sen Almira'yı iyi tanımıyorsun galiba.

Lopatov'un beni yatıştırmak istediğini sandım.

— Sen tanıyor musun?

— Evet, dedi Lopatov.

— Nasıl?

— Düşük.

Ses etmedim.

— Biliyordun değil mi?

Düşündüm. Almira'nın gerçekten düşük bir kadın olduğunu bilmiyor muydum? Lopatov'un sorusuna kolay kolay cevap veremiyecektim. Lopatov, gözlerini kırpmadan yüzüme bakıyor, sorusuna cevap vermemi bekliyordu. Neden sonra ısrar etti :

— Bilmiyordun değil mi?

Omuz silktim. O, hâlâ beni süzüyordu. Yüzümü kendisinden saklamak istemiştim belki; başımı ikinci odaya açılan kapıya çevirdim. Huzursuzluğumu 'aldanmış' diye yorumlamış olacaktı ki, birden ayağa atıldı.

— Basbayağı bir sokak kadını!... Kendisini sana başka türlü takdim etti diye söylüyorum bunu sana. Maksat dalga geçirmekse, bir diyeceğim yok elbet. Ama gençsin; dikkatli davranmanı istiyorum.

Ben gene ses soluk çıkarmadım.

Karanlık basıyordu pencere camlarına. Oysa henüz sabahtı. Kar yağacaktı galiba. Dizlerim üstünde tuttuğum fanilayı göğsüme kaldırdım. Lopatov yok gibiydi.

Ayağa kalktım. Pencereye gidiyordum; gözlerim

Lopatov'un gözleriyle buluştu ve hemen geri dönerek kanepeye oturdum.

Artık Lopatov'un yüzüne sıkılmadan bakabiliyordum. Hatta Almira üzerine söylediklerini dinliyebileceğimi, gerekirse bu konuda kendisiyle tartışabileceğimi hissediyordum. Ama Lopatov başkaydı şimdi. Yüzünde şaşkın bir ifade donup kalmıştı. Benden önemli birşey; belki ölüm ve yaşam üzerine kesin bir açıklama bekler gibiydi. Uzun bir süre ne o konuştu, ne ben. Yüzündeki şaşkınlık yavaş yavaş dağıldı.

— Bağışla, dedi, kanepede yanıbaşıma otururak - Almira üzerine söylediklerimi geri alıyorum. Haksızlık ettim. Ben kimim ki insan üzerine değer kesip biçeyim?

Susarak garip bir bakışla süzdü beni.

— Bağışladın değil mi?

Sorusu duru suyun dibine batan bir taş idi sanki; yankısız kaldı.

Sessizlik hayli uzun sürdü. Dizim üstünde tuttuğum fanila hâlâ apak; ama sesizlik uzadıkça, yitiriyordu anlamını. Almira'nın değildi bu fanila! Bir ölünün sırtından çıkarılmıştı. Cansız eller onu bakkal kâğıdına sarıp buraya göndermişti - Lopatov bilmiyor bunu; ama ben görüyorum; dizlerim üzerinde tuttuğum fanila ölümü yansıtıyor bana.

Fanilayı iki elimle kavrayıp birdenbire ayağa fırladım. Şaşırmıştım. Ama Lopatov'un hiçbir şey-

den haberi yoktu. Ne yapacağımı bilmiyordum. Yalnız başıma kalamazdım apartımanda bu fanila ile. Çıkmalıydım buradan. Ama nereye? Avrupa konukevinin arka cephesindeki dehlize elbet! Almira orda. Başka bir yerde olamaz. Havra önünde ne işi var onun? Tanımıyordu Lopatov Almira'yı! Hiçbir zaman tanımamıştı. Almira adında başka bir kadının lâfını etmişti demincek. Benim tanıdığım Almira başkaydı. Benim tanıdığım Almira ilkbaharda badem çiçeği! bir salkım üzüm; taze çimenler üstünde ışıltılı kırağı -

Lopatov kör! Kırk yıl yaşadı bu şehirde; Avrupa konukevinin arka cephesindeki dehliz önünden geçti defalarca - yakaları tavşan derili mantoları içinde mosmor yanaklı kadınları görmedi hiç; devrim savaşı kahramanın tunç heykeli dibinden geçti kaç kez- karşı yakada küçük kulübesi içinde 'Yeni Dünya' satan şişman kadını da görmedi hiç. Fontannaya'da Aron Hofman'ın arkasından koşuşan çocukları da görmedi, cenaze arabalarını da görmedi hiç -

Lopatov kör! Lopatov sağır, dilsiz! 'Bağışla' diyor ama - suçlu sanki; Değil elbet. Hiç kimse suçlu değil Fontannaya'da, sadece kör, sağır ve dilsiz - dur hele, bahar gelsin Fontannaya'ya. Sen ve ben, teknik subayı ve kunduracı Aron Hofman Fontannaya'nın kaldırımlarında karşılıklı durarak göz ve dillerimizin çözülmesi için dua edeceğiz Tanrı'ya...

Lopatov, Alnira üzerine konuşmağa isteğim olmadığını anlamıştı o sabah; ama kırgın değildi.

— Neyse, dedi, bekliyelim; akşama döner belki.

Çıkıyordu ki, kapı arasında durarak bana mı Almira'ya mı - belki kendine - bilmediğim acımsı bir sesle konuştu :

— Oluyor böyle şeyler ...Her insanın bir alınyazısı var. Çoğu kez de benzemez birbirine.

Hâlâ kapı arasında durmuş, bana bakıyordu; ama görmüyordu beni - bakışları kıpırtısız ve dalgındı.

Sonra çıktı.

9.

Galina Şubert'in apartımanı kimsesiz. Galina Şubert'in, hele kocası Anton Şubert'in, kesin bir zaman içinde bu apartımana dönmeleri olanaksız. Almira belirsiz bir yerde. Ama ben Galina Şubert'in apartımanındayım. İçim ezik. Kulaklarımda kir. Gözlerim çapaklı. Tıraşım bir karış. Almira'dan bana ne? Unut! Kimsenin gereği yok bana. Yat, ve uyu. Herşeyi oluruna bırak - acı patlıcanı kırağı çalınaz.

Kanepeye uzandım; göğsümün üstünde Almira'nın ak fanilası derin bir uykuya daldım.

Uyandığım zaman oda göz kamaştırıcı ışıklarla doluydu. Bir an nerde bulunduğumu bilmiyor gibiy-

dim. Gözlerimi yumdum. Uyumadan önce ne yaptığımı, kiminle konuştuğumu hatırlamağa çalıştım. Hatırlamıyordum. Zihnim işlemez bir hale gelmişti. Yalnız çevreme çökmüş sisler arasından geçen cenaze arabalarını görüyordum; ve cenaze arabaları ardından biçimsizleşmiş insanlar; kimi dazlak ve yassı kafalı; kiminin bacakları eğri; kimi döş bağır açık, kimi fraklı - ama tümü yalınayak ve her birinin içinde bir çift eski kaloş, bir çift eski kundura arada sırada bir çift vernikli çizme.

Hatırlamak zor değil -

Biçimsiz görünmelerine rağmen benim insanlarım bunlar. Çünkü ritmik bir yürüyüşle geçiyorlar. Biçimsizlikleri de göze batmıyor üstelik. Ve önlerinde bir adam azmanı - gerekirse dur! diye bağırıp durdurur; durdurur da kafa, kol, bacak, gövdelerini orantılı bir biçime sokarak bir anda vaftiz eder tümünü -

Gözlerimi açtım.

Göğsüm üstünde tuttuğum ak faniladan sisler yükselip yükselip inceliyor ve incelen sisler arasından uzakta bir badem ağacı görüyorum. Kup kuruydu badem ağacı güneş ışığında; ve yapraksız; ve gövdesinde kalın bir ur - ne bir serçe konuyordu dalına, ne bir karga; ama tepesinde kuru bir dal, dalın ucunda çatlak bir badem.

Gözlerimi kırpmadan çatlak kabuk arasından belli belirsiz görülen bademe bakıyorum -

'... çocuk musun? çok uzun bakma çatlak kabuk arasından görülen kuru bademe. çok uzun bakarsan çatlak kabuk arasından görülen bademe, dalın ucunda bademi değil kendini görürsün. unuttun mu? çilli kızları gördüğün günün akşamı önünü çözüp sünnetli yerine bakardın gizlice. sonra büyüdün, adam oldun - zihninde soyut hikâye konuları, uysal ve efendi kılığında adamların uğradıkları helâlara girip kafa şişirdin saatlerce. bakma. bakarsan bademe uzun uzun kendin kuru bir bademe dönersin...'

Gözlerimi yumdum. Gözlerimi açıp güneş ışığıyla aydınlanmış tavana bakmama bir gereksinme yoktu. İyisi ayağa kalkıp bütün çekmeceleri açmak; çekmecelerde bulabildiğim kâğıtları toplayıp aşk mektupları yazmaktı.

Kime mi?

Almira'ya elbet -

«Seni çok seviyorum... Gün boyunca pencere dibinde durdum; sokağa bakıp seni bekledim. İnan bana, seni özlüyorum. Rüyamda seni görüyorum. Saçlarını okşuyorum. Göğüslerini, kalçalarını, omuzbaşlarını okşuyorum. Üzerine eğilip usulca kara kirpiklerini, üst dudağın ucundaki ak tüyleri, kulak memeni öpüyorum; ve avucum içinde soluğun - yom tutuyorum; bir kez daha sevişirsek bir oğlan - belki

bir kız - çocuk doğuracaksın.»

İçimden hoş ürpertiler geçiyor. Eklemlerimde gevşeme. Yüreğimde hafiflik. Gözlerimi açıyorum. Mutluyum.

10.

Kanepeden kalktığım zaman pencere dibinde duran Lopatov'u gördüm. Sırtı dönük, sokağa bakıyordu.

— Uyandın, ha! dedi, gözlerini baktığı yerden ayırmaksızın.

—Uyuyor muydum? diye sordum.

Cevap vermedi.

Âniden müthiş cıyırtılar koparark bir avcı uçağı uçtu Fontannaya üzerinden. Uzaklaşan uçağın gürültüsü kesilmemişti henüz, başka bir uçak; sonra üçüncü, dördüncü - apartımanı, Fontannaya'yı ve göğü uçak uğultuları doldurdu. Ben ve Lopatov, güneş ışığıyla aydınlanmış odada, soyut varlıklar gibi duruyor, dışarda neler olduğunu, uçakların Fontannaya üzerinden nasıl bir amaçla uçtuklarını bilmiyorduk.

Neden sonra uçak uğultuları işitilmez oldular. Ama Lopatov'un duruşunda da, sesinde de tahrik edici birşey sezilmedi :

— Güneşli bir hava var dışarda, dedi dönerek - Allah vere kış böyle güneşli geçer.

Ve baş işaretiyle masayı gösterdi.

— Gel, oturalım.

İkimiz masanın gerisine geçip oturduk. Lopatov beni kaşları altından süzdü - yüzümde yüreğim içimdekileri görmek istemişti. Göremedi. Ben, Lopatov'un demincek Fontannaya üzerinden cıyırtılar koparark geçmiş olan uçaklardan ve sokağa bakarken kaldırımda gördüğü şeylerden bahsetmesini arzuladım. Ama Lopatov konuşmadı. İkimiz arasındaki sessizlik uzadıkça, bilmem neden, ağlamaklı oluyordum. Lopatov ceketinin iç cebinden küçük 'Zubrovka' şişesini çıkarıp iki yudum içti, dudaklarını elinin tersiyle silerken şişeyi tutan elini bana doğru uzattı :

— İçecek misin? diye sordu.

Almadım.

— Seni bilmiyorum ama benim kafamı temizliyor bu, dedi.

Ve şişeyi cebine sokuşturdu.

Elleri masa üstünde. Başı göğsüne düşük. Lopatov düşünceli -

«Düşünceli rus ne tuhaf! Beyninden kimbilir neler geçiyordur şimdi. Sorma, daha iyi! Sorsan alınır. Çapraşık hiçbir şey yok yeryüzünde. Gökyüzü mavi; bulutlu; veya kurşun. Mezarlıkta mezar baş taşları ve gelincik çiçekleri. Rutubetli toprakta çürük kokular; tavanı basık odasında ölümsüz şair -

Ölürsün, herşey yeniden başlar.
Arkada kalanlar gelirler gene.
Gece. Kanalda buzlu sular.
Sokak. Fener. Ve eczane. (1)

Gözlerim elleri üstüne kayıyor. Elleri boş. Amaçsız. Cansız âdeta. Ama takdirle bakıyorum yeni kapıcının ellerine -

«Elindeki anahtarla apartıman kapılarını açar ve kilitler, açar ve kilitler; tıpkı bir mezarlık kapısını açıp kilitlediği gibi»

— Hiç mi içmiyorsun? diye soruyor Lopatov.

— Yok, diyorum.

— Hiç de iyi yapmıyorsun, diyor Lopatov.

— Neden?

— Bilmiyorum neden. Ama içki içmiyen bir kimseye kuşkuyla bakmaktan kendimi alamıyorum

— Öyle mi?

— Haksızlık değil mi?

— Değil belki.

Ve gözleri yüzümde :

— Ne düşünüyorsun? diye soruyor.

Ses etmiyorum.

— Sen düşünmüyorsun; hayal kuruyorsun sadece, diyor Lopatov.

(1) A. Blok'tan.

— Sen hayal kurmaz mısın? diye soruyorum.

— Kurmaz olur muyum? Kuruyorum tabii.

— Ne gibi?

Lopatov'un dudakları ucundan hafif bir gülümseme uçuyor. Sonra ayağa kalkıyor ve, elleri arkasında bağlı, odanın bir ucundan öbür ucuna gidip gelirken pencere dibinde duruyor. Sırtı dönük, omuzları düşük, ama başı dik, pencere camından dışarıya bakıyor; bakarken yavaş, boğuk bir sesle konuşuyor :

— Ben bu evde doğdum. Dün, taşınıp içerisine yerleştiğim bodrum katında...

Başını çevirerek, yukarda söylediği kelimelerin etkisini arıyor yüzümde.

— Tuhaf değil mi?

İçerisinde doğduğum evi hatırlamağa çalışıyorum - birtakım bulanık hayaller beliriyor gözlerim önünde; hemen kayboluyorlar. Lopatov gene sırtını çevirmiş; sokağa bakarken deminki konuya dönüyor :

— Tuhaf elbet! Geceleyin yatakta yatarken yeniden dünyaya geldiğimi hisseder gibi oldum. Kırk yıl sonra adamın içerisinde doğduğu yere dönüşü... Şaka değil dostum!

Susarak yavaş yavaş gelip yanıma oturdu.

Kaçamak bir bakışla yüzüne baktım. Yüzü, sevinç ve hüzün kırıntıları içindeydi. Şimdiye dek söylediklerinden başka birşey söyliyeceğini sandım.

Koridor kapısı aralıktı. Kalkıp usulla kapıyı kapattı. Yanıma döndüğü zaman içinin güçlendiğini, hüznün dağıldığını ve gözleri içinde ışıltılar belirdiğini gördüm.

— Kapıcıydı babam, dedi Lopatov, tam karşımda durarak.

— Yani bu binanın kapıcısı mı?

— Evet.

Ve güldü.

— Eski bir hikâye.

— Ama hoş. Zaten hoş ve tatlı olur çoğun eski hikâyeler. Bina inşa edildiğinden az sonra girmişti buraya. Çalışkan ve ihtimamlıydı. Ve, tabii, koyu kırallık taraftarı. Şehirin ana caddesinde büyük bir iş yeri kuracağını söylerdi sık sık çocukluğumda. Kulak vermiyordum. Kulağımı âşıkane çekip önüne oturturdu. Çift kapılı, geniş vitrinli bir dükkân. Üstünde uçtan uca bir tabelâ. Tabelâda iri harflerle 'LOPATOV VE OĞLU' yazısı. Ve duvarlarda mal fiyatlarını gösteren ışıl ışıl yaftalar. Öyle bir dükkân ki, önünden geçen her kişi Lopatov'a ve oğluna karşı bir saygı duyacak yüreği içinde, derdi. Yıllar geçti. Japon savaşı, devrimler. Yılları yıllar kovaladı. Gene devrim. Sonunda kardeş savaşı ve anarşi... Ekmeğin kilosu bin rubleye alınamadığı zamanlarda bile Çar Nikola'nın resmiyle süslü gevrek kâğıtları şiltenin altına seriyordu özenle; fazla birikince cam küplerin içine sokuşturup kimsenin bulamı-

yacağı bir yere götürüp saklıyordu. Hastalanıp ölüm yatağına yattığı güne dek hayal ettiği dükkân için para biriktirdi. Büyüyünce de ciddiye almadım. Ölmeden az önce arzuladığı iş yerinin çift cepheli bir dükkân olacağını bir kez daha anlattı bana güçlükle.

Sustu Lopatov. Bir süre kımıldamaksızın durdu. Sonra, başı göğsüne düşük, kendi ayak uclarına bakarken yavaş bir sesle :

— Evet, dedi, çift cepheli bir dükkân. Bir yanında çocuk eşyaları: süslü beşikler, oyuncaklar, gebe kadınlar için giysiler... Öbür yanında ise cenaze servisi: içi kadife kumaşlarla döşeli, bakır veya nikel kolu sandukalar, mezar baş taşları, mermerden yontulmuş melekler, haçlar...

Konuştukça sesi alçalıyordu Lopatov'un. Sokakta ölümsü bir sessizlik sürüp gitmesine rağmen babasının hikâyesinden çok sokakla ilgilendiğimin farkına varıyordum...

Bir ara :

— Onu şimdi daha iyi anlıyorum, dedi.

Hüzünlüydü gene; belki az ödlek; ama yüzünde çift cepyeli dükkândan başka bir anlam okunuyordu. Dudakları sinirli bir gülümsemeyle kıvrılmıştı. Konuşmak istiyor, konuşamıyordu.

Kanepede yanıma oturdu :

— Ya sen? diye sordu.

Ne dememin gerektiğini bilmiyordum; doğrusu,

soru sorduğunun farkında değildim.

— Sen hayal bile kurmuyorsun, dedi Lopatov - sen sadece bekliyorsun. Ama neyi beklediğini de bilmiyorsun. Ve günlerce bu kanepe üstünde otururak, bu dört duvar arasında hayattan neyi beklediğini bilmemenin azabını çekiyorsun,

Ayağa kalkıp pencereye yürümüştü, aniden döndü.

— Almira'nın gelmesini; seni, kendi etinden doğurduğu yavrusu gibi, çeyrekleyip kucağına yatırmasını istiyorsun - tasasız ve düşünmeksizin ömrünü Almira'nın kucağında geçireceğini sanıyorsun. Bunları bu sabah sana söylediğime pişmandım... Öyle bir duygu uyanmıştı içimde. Almira eski bir dost.. Birbirimizin kusurunu açığa vurmaktan kaçındık yıllarca. Ama zaman değiştiriyor insanı. Şimdi pişman değilim bunları sana söylediğime. Gene tekrarlıyorum: Almira basbayağı bir sokak kadını, dostum; basbayağı! Anladın mı? Orospu!... Sen ise.

Gözlerim önünde kara gölgeler uçuştu :

— Kes! diye bağırdım.

— Ben senin iyiliğin için...

— Kes, diyorum, kes!

Lopatov sustu. Ben titriyordum. Odanın aydınlığı donuk, sessizlik anlamsızdı. Uzun bir süre ne ben konuştum, ne o. Sessizlik uzadıkça içime çöküp yerleşen ezikliği daha büyük bir güçle duyuyordum.

Ama Lopatov yatışmıştı. Yaklaşarak yatıştırıcı bir sesle konuştu :

— Darılma. Ben Almira'yı senden çok daha iyi tanırım. Ve bildiklerimi sana söylemek istedim.

Ayağa atıldım :

— Bildiklerini git de gölün kıyısındaki kamışlara söyle. Ben kamış değilim, sen de Kıral Midas'ın berberi değilsin.

— Ne demek istiyorsun?

— Bildiklerini kendin için sakla demek istiyorum. Beni ilgilendirmez.

— Peki öyleyse. Bekle. İstediğin kadar bekle onu burada.

— Kimi?

— Almira'yı elbet. Başka kim olacak?

— Burası Galina Şubert'in apartımanı.

Lopatov'un dudakları ucuna esrarengiz bir gülümseme takıldı.

— Bilmiyorum kimin apartımanı burası. Ama kimin olursa, olsun, önemi yok!

Elini uzattı. Dudakları ucundaki gülümseme silinmişti :

— Bu sefer kusurumu bağışlayacağını umarım.

Birbirimizin elini sıktık. Lopatov koridor kapısına yürüdü; ama öyle yavaş - odada beni yalnız başıma bırakıp gitmeye gönlü razı olmuyor gibiydi. Kapıyı açtı. Başı göğsüne düşük, sessizce durdu bir ara; sonra içimdeki katılığı eritmek ister gibi, yu-

muşak bir sesle konuştu :

— Haydi ütüledim kafanı; ama dost olmamız için kaçınılmaz bir zorunluktu bu. Birkaç gün burada oyalanmam gerekecek. Uygun bir zamanda uğrarım gene.

Konuşmasındaki sadelik hoşuma gidiyordu. Güldüm.

Fakat yüzü de sesi kadar açık ve hırssız değildi. Kapı arasında durmuş, ısrarla pencereye bakıyordu.

Gökyüzünde bulutlar birikmişti ve güneş, arada bir ışığını kısıyor; sonra iki ince bulut arasından kızıl ve mavimsi ışıkları birbirine bağlıyarak, odanın soyutlaşmış boşluğunu dağıtmak istermişcesine, camın yüzünde garip bir renk oyunu yapıyordu. Bunu Lopatov da görüyordu galiba ki, kımıldamaksızın pencere camlarına bakıyordu.

Derken ayak sesleri geldi kulağıma sokaktan. Sert ama ritmik bir gürültüyle uzaklaştılar. Sorulu bakışlarımı Lopatov'un yüzüne çevirdim. Lopatov'un yüzü soğuk ve ifadesizdi.

— Değişecek bu hava, dedi, yavaşça.

Benden birşey gizlendiğini sezinler gibi oldum. Ama ne? Sorumun cevabını sokakta bulabileceğim gibi bir düşünce esti aklıma ve gidip pencere dibinde durarak sokağa baktım: M.O.I. yönüne hareket eden Alman askerlerini görünce döndüm. Lopatov yoktu odada. Koridor kapısı ardına kadar açıktı.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

1.

Gün güneşli geçti. Akşama yakın bir zamanda sokak boşaldı. Sonra gökyüzü karardı. Sokağa sessizlik çöktü. Ama asıl sokak değişmedi. Kışı bekliyen akasya ağaçları, boyasız avlu kapıları, ve kaldırımlar hiçbir şey yitirmediler kendilerinden. Sessizlik de öncesi gibiydi; belki az daha tedirgin. Arada bir köpek havlayıp hemen susuyor; bir yerlerde kazaen atılan tüfeğin kurşunu müphem bir objeye uçuyordu alaca karanlık içinden.

Uzun bir süre pencere dibinde durarak sokağa baktım. İkindiyin sokaktan geçmiş olan Alman askerlerini kafamda canlandırmağa çalışıyorum; gerçekten Alman askerleri miydi onlar- Almandılar sanırım. Ama üniformaları, silâhları niceydi?

Asker falan geçmemişti sokaktan. Ben sadece rüya görmüştüm. Geceleyin gördüğüm rüyaların yansıları belirmişti gözlerim önünde pencere camından sokağa bakarken.

Ya Lopatov?

Usulca kapıyı açıyorum. Parmak uçlarıma basa

basa koridora çıkıyor, karanlık merdivenin ucunda durarak kulak kabartıyorum. Çıt çıkmıyor merdivenlerden. Dünya boşalmış, heryer ve herşey donup kaskatı kesilmiş; boş dünya içinde canlılar namına bir ben kalmışım.

Korkuyla odaya girip kapıyı kilitliyorum. Fakat karanlık yoğunlaştıkça yatışıyorum. Sabahleyin gözlerimi açar, pencere camından sızan gün ışığını görünce arkada bıraktığım günün sadece bir rüya olduğunu anlayıveririm. Ortalık iyice ışıyınca Almira da döner apartımana.

Belki.

İçim güçleniyor yavaş yavaş. Ne gülünç bir adamım ben! Yabancı bir çevrede, yabancı insanlar arasındayım sanki! Bu şehir benim şehrim değil mi? Sokaklarında bunca insan, bunca tanıdık; dost ve arkadaş - günahlı merdut değilim! Çocukluğumda arkalarından kovaladığım lüle saçlı Yahudiler bile benim gibi çaresiz bir insana acıntı duyarlar yüreklerinde!

Sonra Lopatov geliyor gene aklıma. Bodruma inip kendisiyle konuşsam... Görmüş mü acaba? M.O.I. yönüne giden Almanları? Kalkmak istiyorum. Ama sessizlik bütün ağırlığıyla çökmüş üstüme. Kımıldanmadan yatıyorum kanepede. Yanıbaşımda Almira'nın ak fanilası. Elimi kaldırıp usulca fanilanın üstüne koyuyorum. Beklemeliyim. Almira yeryüzünden kaybolup gidemez durup dururken. Yarın döner.

Ya dönmezse? Dönmezse apartımandan çıkıp sokaklarda ararım kendisini.

Şimdi böyle düşünüyorum - yarın elim ayağım bağlı, gene bu kanepe üstünde yatacağım. Ama niçin? Niçin böyleyim ben? Alınyazım mı?

Gözlerim doluyor. Boğazım içinde acı bir yumru. Ama ağlamamalıyım. Kendi düşen ağlamaz! Zorla getirilmedim buraya. Kendi isteğimle geldim. Ve şimdi kendim kesin bir karara varmalıyım. Ne yapacağım? -

Tüm çile, kuşku, alçalma ve düşüklüklere veda! Yarın sokağa çıkacağım; şerefli bir Prusya askeri gibi, göğsümü kabartıp ölümün, pusuda yatarak beni beklediği yere gideceğim!

2.

Saatler geçiyor. Apartıman hâlâ ölümsü bir sessizliğe gömülü; yaşamdan kopuk -

Burası Fontannaya değil, gökyüzü sığınağı. Özlediğim, ömrüm boyunca bilerek veya bilmiyerek aradığım bir yerdeyim. Buradan geride bıraktığım ömrümü daha iyi görebiliyorum. O ömür gerçekten bana göre değildi. Yıllar öncesi kurtulmam gerekiyordu. Filizler solmuştu, sular çekilmişti, söğütler kurumuşlardı; mezarlıkları yeşil yosunlar örtmüştü; tükenmişti üzüm bağlarında tüm tavşanlar, sa-

çak oluklarında serçeler, karatavuklar; mevsimlerin sona erişi haberini vermez olmuştu alakargalar ama ben gene de umutla ağaran ufka bakmıştım-

«Sonra güneş doğdu, ve ben kalktım yürüdüm. Güneş gökyüzünde; ama öyle uzak, öyle uzak; ve yeryüzüne lâkayt; gölgesiz badem ağacı dibinden geçerken ince bir dal kopardım - ne bir serçe uçtu, ne bir yaprak yalpa vurdu boşlukta; ama ben, omuzumda badem dalı, dalın ucunda torbam, yalın ayaklarımla yalçın bayırları tırmandım, kuru dereleri geçtim; gölgesiz çöllerde kıskıvrak yakalandığım anlarda torbamı ayağım dibine indirip badem dalının ucuyle sıcak kumların yüzüne usumda biçimlendirdiğim yaşamın resmini çizmeğe çalıştım - bir kez, beş kez, yüz kez çizdim - ama kumların yüzüne çizdiğim resimlerin hiç birisi kafam içindekine benzemedi ve atıp torbamı gene omuzuma yürüdüm yürüdüm yürüdüm; ve bir gün takatten kesilip yürüyemez olunca varlığımı görmek özlemiyle yere çökerek kumlara baktım ve kumlarda varlığımı göremeyince güç belâ torbamı açtım; torbamın içinde bir dilim ekmek ve bir sıkım tuz, bir de düğün fotoğrafı bulunca badem dalını bir yana fırlattım - kumlar üstüne özlediğim yaşamın resmini çizmemek için; sonra ekmeğimi ve tuzumu yedim ve, gerçek varlığımı bulmuşçasına, bastırıp düğün fotoğrafını göğsümün ortasına gene yürüdüm; ama artık güçlü adımlarla ve ilerde beni bekliyen yeni yaşama güvenle bakarak-

yoz topraklar üstünde ayaklarım yara bere, gözlerim kana bürülü ve soluk soluğa, ama göğsümün üstünde bana gerçek varlığımı yansıtan düğün fotoğrafı yıllar sonrası bir kente ulaştım. Kalabalık ve gürültülü bir kentti bu; benzemiyordu ne karam içinde biçimlendirdiğim yaşama, ne de kumlar üstüne şeklini çizdiğim yaşama - sokak, bina, direk, tel; her köşe başında bir yeşil üniformalı ve geceleyin karanlıklar içinde bin gözlü korku. Kaçtım. Dehlizler içinde yüzümü ellerimle örtüp ağladım; ağladım; ve çaresiz, vur abalıya diye ünleyip gene yürüdüm sokak sokak, ve elimde düğün fotoğrafı. kentin tam ortasında fıstık çamları ve servilerle, çınar ağaçları ve salkım söğütlerle, açıklıklarla ise her çeşit çiçek döşekleri ve çiçekler arasında yeşil renkli peykeler atılı ama içerisine kolay giirlmez bir parkın parmaklığı gidip yattım tam üç gün, üç gece, ve dördüncü günün sabayı gün ışırken gözlerimi açtım; ve açınca gözlerimi yanıbaşımda dizüstü durarak yüzüme bakan bir adamı gördüm. Saçı sakalına karışmış ihtiyar bir adamdı, ama kızıl çerçeveli gözlerinin içi ışıl ışıldı ve elleri göğsümde, gömleğimin düğmelerini ilmikliyordu ve ilmiklerken göğsümde düğmelerimi yavaş, adeta dualı bir sesle konuşuyordu. Ben ise onun yüzüne bakıyordum: yüzü, kulakları, alnı kir kirdi ama iğrenç değildi; gözleri içindeki bakışları öylesine büyücü anlamlarla yüklüydü ki - onun gözleri içindeki bu bakışlarla ölüp diriliyordum, ö-

lüp diriliyordum; her ölüşümde kendimi; parkın çiçek döşekleri üstünde upuzun uzalı, dirildiğimde ise ıssız bir çöl ortasında, elimde badem dalı, kızgın kumların yüzüne varlığın resmini çizmekle uğraşır bir durumda buluyordum kendimi; adamsa üzerime eğilmiş, düğmelerimi ilmiklerken kulağıma fısıldıyordu boyuna -

'... adamsın be! ihvan toplumundansın be! adını bile sormadım. pedro pandikarlos mu adın? osman mı, yoksa nikola? ahmet belki. ya da kurt manheimer. ama istemem, söyleme - bizdensin be! biliyor musun ne kadar yürüdün? nice yollar geçtin? niçin neden diye sormadın - bastırıp düğün fotoğrafını göğsüne, geçtiğin yollar üstünde badem dallarına asılı bebeklere baktın yeisle. nice heyheyler geçirdin. geçerken mezarlıklar içinden mezartaşları arasında yaşamı okşadın. ve göğsünde düğün fotoğrafı - yaşamdan sana minnet - körpe vücudunda çiçek açtı eski ve unutulmuş aşklar. biliyorum - burada toprak boz rutubetli bitkisiz. ama. demirparmaklar arasından rengâ renk çiçek yataklarına bakıp sessizce körpe vücudunda saklı ruhunu kutsal. özlem ve dua. günün birinde gözlerini büyücü bir güçle açar ve tüm badem dallarına asılı bebeklerini çift çift ve düğün giysili görürsün. ölürsen de korkma - sen burada uyurken ben senin çıplak göğsüne dövme resim çizdim; kadın ve erkek; ihramsız ve tüm iffetlerinden soyunuk; ve resmin dibine gene dövme harflerle iki

kelime yazdım: *Spirutus Sancti.* ben gidiyorum. sen kal. istiyorsan kalk ve gene yürü. dinleme kimseyi. yaşamın ne olduğunu, herkesten daha iyi sen bilirsin...'

Sonra ayağa kalktı. Gidiyordu - sağdan soldan koşarak iki üniformalı geldi, ihtiyar adamın kollarını kavrayıp burdular ve bileklerine kelepçe geçirip parkın demir parmaklıklarına zincirlediler. Ve kaldı orda öyle zincirli, başı göğsüne düşük ama gözleri açık ve hüzünlü, rutubetli boş toprağa bakarak dualı sesiyle homurdandı -

'... hay canım. bu kötü muamele neye? düşündüklerimizi söyledik sadece. kusur değil elbet! siz gene kusur sayın ama zincire ne lüzum var?

Gözlerini yüzüme kaldırdı. Bakışlarından birşeyler daha söylemek istediğini anladım; nedense konuşmadı.»

3

Geceleyin uykum kaçtı. Gözlerim alabildiğine açık, tavana baktım. Bakarken ihtiyar adamın dudakları arasından çıkmış olan 'zincire ne lüzum var' kelimeler fazla anlamlarla yüklendi -

«Parkın demir parmaklıklı kapısına asılı kilit zincirli... Ucuna salağı bağlı Çubar'ın kelimesi de zincirliydi. Yük arabalarında inşaat yerlerine taşınan kalasları çoğun zincirle bağlarlar. Bozuk kam-

yonlar zincirsiz yedeğe alınmaz... Zincir, memleketimizde Büyük Petro zamanında imal edilmeğe başladı ise de, verimliliğin en yüksek noktasına Sovyet Sosyalist sistemi içinde ulaştı. En iyi cins zincir Ural bölgesinde. Zincir, her alanda önemli I.V. Stalin'in devrim öncesi hapishane hücresinin demir parmaklı penceresinden ayakları zincirli ve silâh altında sürülen mahkûmlara hitaben - zincirlerinizi saklayın; günün birinde o zincirler gerekecek - sözlerini de akıldan çıkarmamak gerek üstelik.»

.....

Geceleyin hava bozdu. Kalkıp usulca kapıyı kilitledim. Rüzgâr acı acı uluyordu. Arada pencerenin kırık camından içeriye girerek masa üstünde kalmış gevşek sayfaları uçurtuyor; ısrarla, burası gökyüzü sığınağı, değil, gerçekten Galina Şubert'in apartımanı olduğuna beni inandırmak istiyordu.

Belleğimi yokluyorum: Galina Şubert kim? Hasta bakıcısı. Ya Almira? O da. Ya Dr. Z? Ya Zöhre hanım? Ya Gülşen? Onlar da.

Rüzgâr daha çılgın. Her an kapı ve pencereler gürültüyle açılacak ve apartımana iki üniformalı adam girecek; ellerinde tuttukları zincirin ucundaki kelepçeleri bileklerime geçirip yaka paça götürerek beni şehir parkını çeviren demir parmaklıklara zincirliyecekler.

Ah anam -

«Gökyüzü kararıp şimşekler çaktığında, dua et

oğlum, derdi anam. Evimiz yanında yeşil ünifirmalılar durdukları zaman, dua et oğlum, derdi anam»-

Geçti zaman. Unutuldu yaz akşamları eski kuyunun çevreye taşkın yosunlu sularında viyaklaşan kurbağalar. Unutuldu mezarlık. Unutuldu ahşap köprüye yağan kar. Ve unutuldu mevsimlerin sona erişini bildiren alakarga.»

.....

Burası Galina Şubert'in apartımanı. Ben kimim?-

«Ben Halûk'um ya - mucizeler mucizesi - üç parçaya bölünmüşüm:

Kafam (ha), Avrupa konukevinin arka cephesindeki dehlizde; gövdem (L), şehir parkının demir parmaklığı dibinde; bacaklarımsa (uk), Fontannaya'nın kaldırımında -

ama,

Ha'm - hafazanallah, diyemiyor.

L'm - çilli kızlara lâkayt.

Uk'um - ölüp sessiz sakin mezarlığa gömülmeyi özleyişimin ukubetini çekiyor.»

.....

Kalk, birşeyler yap -

Gevrek paralardan bakan Çar Nikola: «Yatırım yap, yatırım!» diyor -

«Çift cepheli dükkân mı?»

«Evet.»

«Ölüme pes, doğuma alâ.»

«Plânlı ekonomi sona erdi - iş bulma bürosu

belki. Ya da kadifeli rafları baştan başa cevher dolu bir kuyumcu dükkânı...»

.....

Gece. Karanlık. Üşüyorum. Ama rüzgâr dindi çoktan. Pazar kulesinin çanlı saati onikiyi çaldı; duymadım. Belki çalmadı. Çalmaz belki. Hem niçin ve kimin için çalacak? Sokaklar boş. Bir zamanlar çalardı - sokaklar boş olsa da. Dinle dinle; çalar gene. Pencere camları buz tuttu. Pazar kulesinde saat hâlâ sessiz. Ama dinle. Perdeler indi. Alkışlar kesildi. Kapandı Devlet Tiyatrosunun kapıları. Gürültülü seyirciler dağıldı sokaklardan. Onikiye bez var. Dört var. Üç var. Her an, uzunca bir *allegro*'dan sonra, saçaklara düşen hafif kar lâpalarına Puşkin caddesinden geçen son tramvayın tembel ve gıcırtılı *adagio*'u refakat edecek.

Dinliyorum. Kule saati sessiz. Ben terazi gözünde - tüm ağırlığımdan yitik; Galina Şubert'in apartımanında pencere camlarının ağarmasını bekliyorum.

Sonra uyudum.

4.

Gözlerimi açtığım zaman oda gün ışığıyla doluydu. Gecenin geçtiğine memnundum. Daha fazla; mutluydum. Kalkıp pencereye gittim. Pencere dibinde durunca Fontannaya'yı başka - belki gene insan-

sız ama bildiğimden bambaşka - göreceğim gibi bir his uyandı içimde.

Ve başkaydı Fontannaya. Kar yağmıştı geceleyin. İnce ve hafif kar tabakası örtmüştü kaldırımı - ama yalnız kaldırımı. Hava soğuk ve bulutsuzdu. Kaldırımdan kimseler geçmemişti henüz. Gerçekten mutluydum. Durmuş orda, kaldırıma bakıyordum. Şimdi bir kişi geçerdi kaldırımdan; geçer ve kaybolurdu gözden. Ama kaldırımı örten karın üstüne ayak izleri kalırdı.

Görünürde kimse yok. Ama uzun sürmez. Hiç ummadığın bir anda bir kişi çıkıverir. Kim acaba? Sütçü Emine Şerife belki. Ya da Aron Hofman. Aron Hofman'ın partal ayakkabıları ağır ve nalçalı. Emine Şerife kış girmeden önce bit pazarında edindiği eski kaloşlarını geçirmiştir bu sabah ayaklarına.

Aron Hofman, ne de sütçü Emine Şerife, geçmesin daha iyi sokaktan - zarif düzlüğü bozulur karın.

Derken bir köpek belirdi sokakta - başı öne eğik, sağa ve sola bakmaksızın, acele M.O.I yönüne uzaklaştı. Ama çok geçmeden, aynı koşuyla ve gene sokak ortasınca geri döndü. Gözden kaybolmadan önce bir an durdu, başını kaldırdı, birini kolluyormuş gibi, çevresine bakındı; sonra kaldırıma atladı ve kaldırım boyunca koşarak gözden kayboldu. Kaldırımı örten karlar üstünde küçük küçük izler

kalmıştı. Köpek izleriydi. Ama gene de yaşamı yansıtıyordu.

Uzun bir süre daha baktım pencere camından Fontannaya'ya. Sonra sokaktan yavaş yavaş terkedilmişlik duygusu yükselip içime girdi, mutluluğumu bürüdü ve bedenimi incitmeksizin mutluluğumu benden ayırdı, derin bir boşluğun dibine bıraktı.

Gidip maltızı yaktım. Sonra çay demledim. Bayat ekmek, ve, geçen gün Lopatov'un getirdiği, iki tuzlu ringadan biriyle kahvaltımı yaptım. İçim az ısınınca su ısıtarak saç teknenin içine girip yıkanmayı düşündümse de traş fırçasını elime alınca bu düşüncelerimden vazgeçtim.

Ama Almira'yı beklememeğe kararlıydım. Üstelik içimi kurcalamıyordu Almira o sabah. Lopatov tarafından Almira üzerine söylenmiş olan kelimelerin olumlu sonucuydu bu sanırım; ya da şehirde hüküm süren şüpheli durum. Masa başına geçerek bir gün önce kâğıtlara yazdıklarımı gözden geçirmeğe koyuldum.

Yazılar karmakarışıktı. Bölümler bağsız; bazı sayfaları güçlükle okuyabiliyordum. Arada özenle yazılmış bir sayfanın cümleleri arasında, «Önce tüm ışıkları yakmalıyız. Proletarya herşeyden önce imal araçlarını ele geçirir», gibi hikâyenin genel havasından kopuk cümleler çarpıyordu göze. Sonra kısa, bazı hallerde anlamsız, deyimler:

«Kafasına bir tek kurşun sıkmakla ölmez şair.»

«Sayısız kelimesinin gerçek anlamını kimse bilmez.»

«Bu sokak karanlık, şu sokak aydınlık.»

«Pazar yerindeki helânın gerçek durumunu yansıtan yazar Sosyalist Realizm'ini temsil etmez...»

Daha sonra :

«Bunlar boş ve saçma - sen badem dalına asılı bebeklerine dön, Halûk!»

Ve bebeklerimi yeniden görmek özlemiyle badem ağacına dönüyorum -

«Ben ve bozkaya üstünde güneşlenen kertenkele, uzun bir süre badem dalına baktık. Sonra, kertenkele bozkaya üstünde kaldı, ben ise ayaklarımı sürüye sürüye, üzüm bağı ortasındaki eve dönerek çubuklarının ucu altın topuzlu kerevete uzandım - ve öldüm. İkindiyin Zöhre hanım girdi odaya, elini alnıma koydu. Sonra Gülşen kadın geldi odaya, elini alnıma değdirdi. Zöhre hanım, 'Halûk öldü' dedi. Sonra Çömez geldi, Aydamaklar geldiler; daha sonra Dr. Z. geldi, Müsö MacMorton geldi; ve her gelene Zöhre hanım, 'Halûk öldü', dedi. Desindi. Cılızdım ağlamağa değmezdi ölü bedenim üstüne. Ama ruhum sağlamdı - bedenim mezarlığa gömülmeden kaçtı ruhum; öbür dünyada Tomak amcamı ve Kazanski'yi arayıp buldu. Önce Tomak amcam geçti ruhum önüne, ve sordu :

«Eski dünyadan ne haber?»

Ruhum cevap verdi :

«Evimiz müsadere edildi.»

«Ben evinizi değil, eski bademağacının halini soruyorum,»

«Kesildi bademağacı.»

«Kesildi mi? Kim kesti?»

«Bilmiyorum kim kesti, ama kesildi. Eski bademin olduğu yerde topraktan tazecik bademfilizleri fışkırırdı.»

«Yaa, öyle desene. Yazık ama. Ben ordayken kesilmiş olsaydı bu hallere düşmezdim.»

Sonra Kazanski'nin ruhu dikildi karşıma :

«Dünyadan ne haber?» diye sordu.

Ruhum cevap verdi :

«Senin evin arkasındaki kalas yığını hâlâ olduğu yerde. Pilibaşı müsadere edildi.»

«Halûk! Pilibaşından bana ne? Bana gül - bahçeli şehirlerden birşeyler söyle sen!»

«Gül - bahçeli şehir ne?»

«Komünizm be, Halûk, komünizm! Resimlerini çizmiştik gül - bahçeli şehirlerin levhalarımıza. Evlerin önü pembe gül; kaldırımlarda portakal, taze ekmek, et sucuğu, soğanlı kıymalı karabiberli börek yığınları; ve levhalarımızın üst yarımında yaldızlı yazılar: İleri, Yoldaşlar! Komünizm'e!...»

«Yok öyle bir şey.»

«Ne demek yok öyle birşey?»

«Ben yedimdi bir gün börek - içi kıyma, soğan ve karabiber. Fırında kızarır, pişer. Sofrada bölü-

nünce ortadan bir koku yükselir buram buram. Ama kapat, demişti anam, kapıyı pencereyi; örtüyü çekiver, koku sızmasın dışarıya.»

«Yaa, öyle desene. Değişmemiş demek. Ben ordayken bunu bilmiş olsaydım bu hallere düşmezdim», der Kazanski.

.....

O gün Almira'nın ardından çıkıp kendisini takip etmem gerekiyordu. Bunu yapmış olsaydım şimdi Almira'yla bir arada olurdum muhakkak. Nerde mi? Dehlizde elbet. Ya da Aron Hofman'ın oturduğu evde. Aron Hofman'ın evi boş şimdi. Söylemiştim Almira'ya o akşam el arabacığıyle Fontannaya'yı terk ettiğini. İnanmadı. Doğum yılım 1922 olduğuna da inamamıştı. Tuhaf bir kadındı Almira. İnanmıyordu kolay kolay hiçbir şeye. Kimbilir, beni macera-perestin biri sanmıştır. Ya kadın düşkünü. Dalga geçirmek için takılmıştım sanki arkasına. Oysa kendisi, kendi isteğiyle getirmişti beni Galina Şubert'in apartımanına. Askere çağrılma kâğıdımı beklerken bir - iki gün daha sokaklarda dolaşmağa razıydım. Sonluydu durumum o gün. Şimdi ise sonsuz. Bugün Almira bu apartımana dönse bile bu durumumda kesin bir değişiklik olacağına şüphe ediyorum. Değişikliğin de lâfı mı olur? Gelir; şalını omuzlarından sıyırır; sönmez üzere ateşe birkaç parça çıra atar; donuk ellerini maltızın demiri üzerine uzatıp ısıtır; sonra ılık elleriyle kendi yanaklarını avuçlar; yüzü-

me bakar; «döneceğim demedim mi? döndüm işte» der; ve gülümser; «ayaz vardı», der; rüzgâr da can kıyıcı - kesti bıçak gibi», der; sonra çıralar iyice tutuşur ve yanar ateş çıtır çıtır; ısınır su, hava; ısınır yer tahtaları; ısınır kanepe, tavan, duvar, iskemle; «gel tontonum, otur şöyle; kaç gündür seni görmedim - otur, tüysüz delikanlım,» der.

Ve ben - bir de soğuktan kaçıp saçak arasına saklanmış tüyleri kabarık serçeler - anlarız hemen: Almira geri döndü.

Sonra?

Sonra hiç.

Birden ayağa atıldım. Apartımandaki sessizlik sonsuzluğu andırıyordu. Sarsıntıyla pencereye gittim. Havayı kar lâpaları doldurmuştu. Ne kaldırım görünüyordu, ne bir bina. Kasırga içinden kaçan meyus kar lâpaları, intihar edermişçesine, gelip pencere camına çarpıyor; hayatta herşey önemini yitirmiş, üzerine düşünülecek hiçbir şey kalmamıştı.

5.

Düşünmeksizin ne zamana dek savrulan karlara baktığımı hatırlamıyorum - deminki yerime döndüm. Ama sayfaya yazmış olduğum yazıları okumağa isteğim yoktu. Herşey yeryüzünden silinip gittikten sonra sayfadaki yazılar da önemini yitirmişti. İşim

yoktu artık burada. Çıkmam gerekiyordu. Galina Şubert'in apartımanını terk etmem için bundan daha iyi fırsatı bulamazdım. Şimdi; hemen çıkmalıydım. Kimsenin gözüne görünmeyecektim. İzlerimi taze karlar örtecekti. Sesim, soluğum kasırgaya karışacaktı; bedenim parkın demir parmaklıkları dibinde donacaktı ve üstüme yağan karlar altında ben de yokluğa dönecektim.

Dağınık sayfaları topladım masadan. Toplarken dolaptaki küpler esti aklıma. Gidip dolabı açtım. Dolaptan, yazıları saklamak için bir küp alacağım yerde, nedense, içerisinde Çar Nikola'nın resmiyle süslü paralar ve pornografik fotoğraflar saklı küpü kaldırdım.

Küpü kaldırıp masa üstüne kaydum. Yatışıyordum. Benim iyiliğimi istiyen, hatta iyiliğim üzerine titriyen biri vardı dersin kasırga içinde. Galina Şubert'n apartımanında olduğumu anlamış, Fontannaya'daki evi arayıp bulmuş da usulca merdiveni çıkıp apartımana girmişti. Ve şimdi karşımda durarak yumuşak ve yatıştırıcı bir sesle hayatın sandığım kadar kötü olmadığını ima ediyordu bana.

Kimdi bu?

Lopatov belki.

Elimi küpün içerisine sokuşturdum. Para tomarını yarı yarıya çıkarmıştım - kulaklarımda: «Yatı-

rım yap!» kelimlerinin yankısını duydum. Elimi hemen çekip küpten ayırdım. Fakat zihnimi hâlâ Lopatov işgal etmekteydi. Gerçekten samimi bir kişi miydi Lopatov?

Onun samimiyetini soru işareti altına almağa hakkım olmadığını düşündüm.

Bodruma inerek içerisinde paralar saklı bu küpü kendisine teslim edersem... Öyle ya; hoşa gitmez iki lâf söyledi diye Lopatov'a düşman kesilmenin zamanı değildi şimdi. Bana karşı dostça davranmıştı aslında. Samimiyetinden kuşkulanmam neden?

Küpü kaldırdım. Çıkıyordum ki, gözlerimi odanın eşyaları üzerine gezdirdim. Beni buraya bağlıyan hiçbir şey yoktu. Kanepe üstünde kalmış ak fanila bile Almira'yı hatırlatmıyordu bana. Ama merdivenin ucunda durunca arkamda apartıman kapısının kapalı kaldığının farkına vardım; ve dönerek çarpan kalbimle kapıyı açtım. Sonra, içim rahat, merdivenleri inmeğe başladım.

Zemin katındaki bodruma inilen taş basamaklar karanlık içindeydi. Durup duvarı tuttum; ayak yordamıyle basamakları aradım. Bulamadım. Korkutucu sessizlik yavaş yavaş bütün benliğimi sardı. Bu küple bodruma inip Lopatov'u aramak akıl kârı mıydı şimdi? Yoktur belki bodrumda. Kendisini bulursam bile ne diyeceğim? «İşte, babanın, çift cepheli dükkân için biriktirdiği paralar... Gereği olur diye getirdim», diyebilirdim elbet; ama yürürlükte

olmayan bu paralar Lopatov'un neyine? Üstelik küpü nerde ve nasıl bulduğumu merak ederse, kendisine açıklamam gerekecek. Avluda ilk kez karşılaştığımız günün akşamı küpün içerisindekileri kendisinden gizlediğimi anımsayacaktı muhakkak. Niçin sesini çıkarmadın - bu paralar benim için gerçekten büyük önem taşır - diyebilirdi. Ya da: babam, çar Nikola'nın resmiyle süslü paralardan başka değerli şeyler de saklardı; küpün içerisinden cevher falan çıkmadı mı? diye sorarsa. Sormaz mıydı? Sorabilirdi pekâlâ.

Sırtımı duvara dayadım. Dizlerimde garip bir kesiklik, bodrum merdivenini tıkamış karanlığa bakıyorum. Karanlık içinden Lopatov çıkacak sanki her an; ve korkunç gözleri ellerim arasında tuttuğum küpte, kendisine sadece küpün içerisinde saklı olan şeyler üzerine değil, babası, hatta bugüne değin çift cepheli bir dükkân sahibi olamamasının nedenini açıklamamı istiyecekti.

İçimden garip bir titreme geçti.

Avludan sızan ışığa döndüm. Girişi kar yığını tıkamıştı. Rüzgâr dinmişti. Çıt çıkmıyordu. Ama sessizlik geçiciydi. Korkuyla karanlığa baktım gene. Sessizlik uzadıkça yatışıyordum. Neden sonra, karanlık içinden Lopatov çıkacak olursa bile, bütün sorularını cevaplandırabileceğime inanmağa başladım.

Farkında olmadan ışığa doğru yürüdüm.

Koridorun ucundaki karlar olağanüstü ak. Havada tek tük kar lâpaları felfelleyip yığına düşüyorlar. Her yer donuk; sessiz; canlılığı cansız kar lâpaları temsil ediyor sanki. Sonra onlar da kesiliyor ve kesilen karlarla zaman âniden duruveriyor.

Dönüp arkama bakıyorum. Bodrum merdivenleri öncesi gibi karanlık içinde; ama karanlıkta gizlenen tehlike donuk; zararsız. Az daha girişe yaklaşarak avluya bakıyorum. Her yerde kar. Bir boşluk içindeyim. Ama sessizlik korkutucu değil; tersine - belli belirsiz bir kıvanç duyuyorum. Oysa nerde bulunduğumun, kollarım arasında tuttuğum küple nereye ve niçin gittiğimin farkında değilim.

Hoş; farkında olmıyayım - zaman âniden durdu; yürümeye, çevreme bakmaya, birini aramaya veya beklemeye yükümlü değilim. Zaman durdu - durgun zaman için orta unsur ben'im. Girişin ucundaki ak karlar üstüne basıp avluya çıkacak olursam bu durgunluk bozulacak; Fontannaya'nın boyasız avlu kapıları gıcırdayıp açılacak; mezarlıklara doğru yol alan cenaze arabaları geçecek sokak ortasında - sonra gene resmi geçitler ve Devlet Demir Yolları bandosu; sokak direklerinde hoparlörler ve M.O.I. önünde yolcu bekliyen mavi otobüsler...

Gerisin geri çekiliyorum. Zaman hâlâ durgun. Usulca Galina Şubert'in apartımanına çıkmalıyım. Galina Şubert kim? Önemi yok. Durgun zaman içinde başka hiç bir kimse değil, yalnız ben'im orta unsur.

6.

Merdiveni nasıl çıktığımı iyice hatırlamıyorum şimdi - gözlerimi açtığım zaman kendimi kanepe üstünde uzanmış bir halde buldum. Bir düş içindeydim galiba. Ama burası Galina Şubert'in apartımanıydı; bundan eminim. Küple avluya inmiş miydim gerçekten?

Bakışlarımı apartıman kapısına yöneltiyorum. Apartımanda ölümsü sessizlik sürüp gidiyor. Kapı deliğinden anahtar yitirmiş önceki anlamını. Dolap, küpler, pencere pervazı üstünde eski saksı, tıraş fırçası ve saç leğen yaşamdan kopuk; denizin kıyıya attığı değersiz süprüntüler gibi.

Ama ben yaşıyorum.

Yaşıyor muyum? Yaşıyorum elbet -

«İnanmıyorsan git, duvara asılı küçük aynaya bak! Ne gülünç adamsın-... Her zaman, herşeyden kuşkulandın. Annenden, kulaksız Alim Aydamak hikâyesini duyduğun gün kulaklı olduğuna emin olabilmen için gün boyunca odalarda aynayı aradın. Dolabın endam aynasında kol ve bacak kaslarının kalınlığını gördüğün gün, yetişkin bir kişi olduğuna emin olabilmen için pantalonunun önünü çözüp sünnetli yerine baktın. İşte, orda duvarda küçük ayna. İnanmıyorsan git, aynanın karşısında dur - sönük

gözlerin gözçukurlarına kaçmış mı? Açık ağzına yeşil sinekler girip çıkıyorlar mı? Ölüysen eğer, yer tahtaları üstüne uzan boyun boyunca, üstünü kar akı bir çarşafla ört - Mansur'un odasında Mansur'un ruhuna yarenlik etti ruhun bir zamanlar; taptaze mezarı ucunda Molla Ereceb'in okuduğu telkin dualar sadece Mansur'a ait değildi.»

Değildi, diye düşünüyorum.

Aniden kendimi bulmuş gibiyim. Üzüm bağı ortasındaki evde de böyleydim. Karyolada yatarak, gözlerim alabildiğine açık, tavana baktığımda Zöhre hanım: «Halûk, sen ölü müsün?» diye sorardı. Yazık, ölmedim. Ölmüş olsaydım badem ağacının az uzağında yıkatılacaktı bedenim. Kefene sarılacaktım. Tabutum ışın - kara abonoz. Mezarım ışın - mavi mermer. Ve baş taşımda gömme harflerle yazılı yazılar :

Bu mezar, son mezar.
Bu mezarı yeşil yosun tutmayacak.

Tatlı rüyalar!

Yavaş yavaş gidip kanepeye oturuyorum. Başım öne düşük; bakışlarımı kapıya yöneltiyorum. Her an kapı açılacak, elinde bir bardak su tutarak odaya Zöhre hanım girecek sanki.

Girmiyor.

Boşluk. Boşluğun içinde yalnız ben ve kırık dökük anılar. Zaman hâlâ durgun.

Ama yok, sen ölü değilsin- Zaman seninle. Düşün. Galina Şubert'in apartımanına geleli neler oldu dünyada?

Bilmiyorum.

Ama düşün. Sadece üç gün geçti aradan.

Üç gün mü?

Üç elbet. Düşün hele, düşün. Düşün düşün -

'... z.i.s. oto fabrikası geçen yıl usul dışı üç bin kamyon montaj yaptı. yalta n.k.v.d. binası - bodrum katı hariç - üç katlı, badem ağacı toprağa ekildiği günden üç yıl sonra badem verir. kırım - tatar kadınları yıllar yılı - bu dünyada üç nesneden korkarım; bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm, diye bir şarkı söylerler. veli ibrahimov ömrü boyunca üçüncü internacional'e sadık kaldı. hiçbir anayasada üçüncü dereceden insanların sözü edilmez. oysa bir zamanlar bizim burada köylüler üzümlerini yük katarlarına yükleyip yollatır, kendileri ise trenlerin üçüncü sınıf kompartımanlarında rahat rahat seyahat ederlerdi.'

.....

Sessizliği acı bir çığlık yırttı. Birden ayağa fırladım. Ortalık karanlıklaşmıştı. Kulak kabarttım. Çığlık fazla duyulmadı ama, sessizlik dağılmıştı. Ter içindeydim. Elimin tersiyle alnımı sildim. Kriz'in geçtiğini hissediyordum. Gözlerimi odada gezdirdim. Bakışlarım duvardaki küçük aynaya takıldı. Aynaya gidip kendi yüzüme bakasım geldi. Oysa yaşadığımdan emindim; ve burası Galina Şubert'in

apartımanıydı. Gene de yürüyerek duvardaki küçük aynanın karşısında durmaktan kendimi alamadım. Yürümüştüm ki, motor homurtusu geldi kulağıma. Kamyonlar geçiyordu galiba Fontannaya'dan. Deminki çığlık esti aklıma. Havaya yükselmişti. Büzülmüştü. Küçülmüştü. Gücünü yitirerek oluğuna asılıp kalmıştı. Ama büsbütün erimemişti. Ve yabancı sayılmıyordu bana. Çocukluğumda, dipçikle insan kaburgaları kırıldığı yıllarda da, duyardım böyle çığlıkları. Büsbütün kesilmezdi hiç o çığlıklar. Rutubetli bodrumlara sızardı. Hapishane ve tımarhane hücrelerinde gücünü yitirip solarlardı ama, büsbütün erimezlerdi hiç.

Ellerim arkamda bağlı, pencereye bakıyorum. Oda daha da kararıyor. Oysa henüz akşam başı. Fontannaya boyunca - M.O.I. yönünden Malo-Fontannaya yönüne sanırım - saflar geçiyor; gürültüsüz. Tüm çığlıklar boğuk. Gider de pencereyi açıp sokağa bakacak olursam hücreler içindeki kısık çığlıklardan birisi gizlice Galina Şubert'in apartımanına sızacak; arkamda bağlı ellerimi tutarak beni götürüp kanepe üstüne yatıracak ve orda sabah saatlerine dek böbrek, dalak, yürek ve ciğerime hem - çığlıkların hazin hikâyesini anlatacak.

Bilmiyorum sanki!

Beklemeliyim. Az sonra safların ardı kesilir; bulutlar dağılır ve gökyüzünde ışıltılı yıldız belirir-

biz biz idik, biz idik,
otuziki kız idik.
ezildik, büzüldük,
bir duvara dizildik,
tan atarken silindik -

Yatıp uyursam, geceleyin kızlar gelir, beni elleri üstüne kaldırıp, üstüne dizildikleri gökkatı peykesine götürürler; ve ben, hazin çığlıklardan uzak, otuziki kız arasında tanyeri ağarana dek mutlu bir ömür yaşarım.

Sonra?

Sonra hiç.

Gülüyorum. Ama hüzünlü değilim. Gidip kanepeye oturuyorum. 'Sonra hiç', diye tekrarlıyorum içimden. 'Sonra hiç...' Hayatın gerçek anlamı bundan başka birşey değil ki.

7.

Geceleyin uyandım. Ayışığı vardı. Kulak kabartıp dışarıyı dinledim. Sokak boş. Ama sıkıcı değildi sokağın boşluğu. Dün, ve daha önceki günlerde Fontannaya'dan geçmiş insanlar, bir bir kaldırımdaki akasya ağacı dibinde durmuş, başlarını Galina Şubert'in penceresine kaldırarak, her biri kendi hayat hikâyesini anlatmıştı bana. Sonra... Sonra her biri sembolik bir şekilde omuz silkmiş, ve, 'sonra

hiç', deyip uzaklaşmışlardı Fontannaya'dan yüce bir bilinmeze.

Geçip gidiyor zaman da. Yalnız Fontannaya eski yerinde. Ama dün, hele dünden önceki günlerde Fontannaya daha bir güzeldi. Boyasız avlu kapıları, pencere destekleri üstünde çiçeksiz saksılar, bozuk kaldırımda tükrük hokkası ve tramvay durağı dibinde kusmuk - her yer ve herşey umutla Sosyalizm'in son başarısını bekliyordu koyu kızıl bayrakların gölgesinde. Şimdi ise Fontannaya donuk, sessiz; yaşamdan kopuk; ay ışığında bile geçmiş günlerini anımsamaya gayret edemiyor.

Gerçeği düşle karıştırdığımın farkına vardığım anda ayağa atıldım; sendeleyerek kapıya doğru yürüdüm. Kapıyı yarı yarıya açmış, koridorun karanlığına bakarken beni Almira'ya bağlıyan bağların gerçek anlamını düşündüm.

Bilmem kaçıncı kez Almira kim? diye soruyorum kendi kendime. Ve niçin getirdi beni buraya. Şimdi nerde? Niçin dönmüyor? Onu Galina Şubert'in apartımanında beklemeye yükümlü müyüm?

O sabah tramvayda Almira'yla değil de - söz gelimi - bir Esma, Zofya, Anna veya bir Melek hanımla karşılaşmış olsaydım gene böyle mı davranacaktım? Bilmiyorum. Oynadığı oyunun saçmalığını anlıyarak beni terketmiş olabilir Almira. Ya ben? Niçin onu bekliyorum?

Herşeye rağmen karanlıkta merdiveni çıkıp apartıman kapısı önünde duracak olursa, sevgi ve özlemlerimi açığa vuran bir davranışla ellerine sarılıp kendisini içeriye götürreceğime, maltızı yakacağıma ve dizlerime çökerek soğukta gövermiş ellerini okşayacağıma inanıyorum.

Alnira'yı düşünürken Zöhre hanım esiyor aklıma :

Sokulganlığımı hor görmedi hiç. «Ne oluyor sana Halûk? Ölü müsün?»; ya da, «Huyunu değiştirmez de doğru yolda yürümezsen, bil ki günün birinde güme gidersin!» diye çıkıştığı anlarda bile başımı dizleri üstüne alıp saçlarımı okşamıştı sevgiyle. Şimdi nerde acaba? O da beni anımsıyordur bir yerlerde. Bekliyordur belki.

Bekliyor mu? Ben bekliyorum. Ama ben başkayım. Kadın himayesine ihtiyacım var benim. Yalnız şimdi değil, her zaman. Her zaman ihtiyac duydum kadın himayesine. Bu, bir gerçek. Mansur'un odasında Zöhre hanım başımı okşarken dünyanın en güvenilir bir yerinde bulunduğumu, hele Dr. Z. ılıcık parmaklariyle göğsümü muayene ettiği anlarda sonsuz bir mutluluk ve barış içinde yaşadığımı ve ömrümün hiçbir zaman körelmiyecek bir kaynaktan fışkırdığını hissederdim. Bilmiyordum; sonu o günlerde başlamış meğer. Önce annem öldü. Sonra babasızlık. Daha sonra Zöhre hanım - ve son sığınağım çökü-

verdi. Feleğin bir oyunuydu bu belki. Direnmem gerekiyordu muhakkak. Nasıl mı?

«Güneşte üzüm bağı ortasındaki evin avlusunda kururken teneşir, ben ve bozkaya üstünde güneşlenen kertenkele badem dalına baktık hayretle. Sonra kesildi badem ağacı; ve kaçtı kertenkele. Ama ben inançla topraktan saklı kalmış eski bademin kökünden yeni filizlerin fışkırmasını bekledim. Kurudu başka teneşirler; nice küller soğudu; yazın sona erişi haberini vermez oldu alakarga; ve türedi üzüm bağlarında yeşil üniformalılar - ama baharın gelişini hiç kimse önleyemedi. Uyandı toprakta saklı her şey umutla; ve ben badem filizlerine asıp dalak, böbrek, yürek ve ciğerimi uzun bir yola çıktım. Yürüdüm yürüdüm, yürüdüm; ve yürüdü benimle birlikte hâfızamda mezarlık duvarına yağan kar, üzüm bağında altlı üstlü uçan kelebekler, bostanda korkuluk, evlerin kapılarına yapıştırılmış müsedere kâğıtları, ve mezarların demir parmaklıkları arasında pörsümüş canım. Sonra ömrümde nice hıdırellezler geldi ve geçti - tazelenmedi soluk renkler.»

Farkında olmadan gözlerimden yaşlar sızdı. Usulca kapıyı kapattım. Kanepeye dönerken teyzemi düşündüm: yarın. -

Yarın yola çıkacağım. Aluşta ile Simferopol arasında otobüs servisi geçen hafta kesilmişti; yeni-

lenmiştir tekrar. Yarın öğle vakti Aluşta'dayım! Teyzem ordadır muhakkak. Oysa altı aydır kendisinden bir haber alamadım. Son iki mektubum cevapsız kaldı. Gene de kendisini Aluşta'da bulacağıma inanıyorum. Halide'nin durumu üzerine de bir bilgi edinirim. Moskova Tıbbî Araştırma Enstitüsünde çalıştığını yazmıştı son mektubunda Halide. Şimdi nice acaba? Tahliye edilmiştir. Belki ordudadır. Cephede Almanlarla savaşıyor belki. Mezarlıkta beraberce geçirdiğimiz akşamı hatırlıyor mu acaba? Beş yıl geçti aradan. Beş mi?... Altı galiba. Altı yıl! Dile kolay. Görecek miyim bir daha kendisini? Sanmam. Ah, savaş savaş! Neler yapmıyor şu savaş yaşama -

'... bulutlu bulutsuz günlerde pancurlar kapalı. akşam karanlığı erken çöker yeryüzüne. lâğımda yatan demir çembere aldırmaz çocuklar. berber dükkânları boş. menekşeler çabucak açıp çabucak soldular bu yıl. ama dul kadınlar daha bir ustaca boyarlar yanaklarını...'

Hiç sanmam; görmiyeceğim gayri Halide'yi. Oysa mezarlıkta o akşam, «Halûk, ben seni hiç mi hiç unutmıyacağım,» demişti -

'... ha ha ha, ha! isterik kim? köpeğin adı çubar'dı. hazin havlamalarla yakarıp ölüme yok dedi. ama aldıran olmadı. geçti yıllar ve geçti postacı ka-

pı önünden her sabah - mavi zarf üstünde al mayolu atlet pulu, zarfın içerisinde ise okul defterinden koparılmış hafif çizgili boş sayfa...'

Oysa, mezarlıkta birbirimizden ayrılırken: «Halûk, ben seni hiç unutmıyacağım» demişti. Unuttu. Ben bir Halide olsaydım unutmazdım. Ben bir Halide olsaydım, boynumla omuzbaşım arasındaki pembe ben'imi kesip atlet pullu mavi zarfın içerisine koyardım...

Gülüyorum. Ama gülüşüm yapmacık. Farkında olmadan iki damla gözyaşı sızıyor çeneme. Herşeye rağmen mutluyum. Çünkü yaşıyorum -

«Uzan şuraya be adam - Sokaktan gelen hazin çığlıklar mı hoşuna gitmiyor? Battaniyenin ucunu başına çekiyor. Ya da kalk, masanın başına geçip güzel bir patience (1) aç! Olacak olur - üstüne durup düşünmeğe değmez. Öyle ya! Her gecenin sonunda bir gün var. Gelir kendiliğine. Zorlamakta fayda yok. Şimdi yat, uyu. Zaman geçiyor; geçen zamanla geçer gece de. Uyu. Gözlerini açtığında muştucu bir gün bakar pencere camından ışıl ışıl. Dışarıya çağırır seni. Kalkıp çabucak tıraş olursun; yüzünü yıkayıp soğuk suyla kendini dışarıya atarsın. Damlarda kırağı; demir yolu istasyonunda lokomotif kokusu; kanalda buz - paltonun yakasını kaldırıp

(1) Patience - Bir çeşit kâğıt oyunu. (İng.)

enseme gene ilk tramvayı beklersin durakta. Şimdi uyu... uyuyabilirsen.

Uyuyorum.

8.

Sabahın erken saatlerinde bir tıkırdı duyar gibi oldum; ve gözlerimi açtım. Camın arkasında gün ışımak üzereydi. Gövdemi kımıldatmaksızın bakışlarımı kapıya yönelttim. Tıkırtı kesilmişti. Sokaktan çıt çıkmıyordu. Ama sesizlik gergindi. Öylesine gergin ki, tıkırtı tekrarlanacak olursa yer yerinden oynayacak ve ben, bütün apartımanla birlikte, karanlık bir uçurumun dibine yuvarlanacağımı hissediyordum. Farkında olmadan battaniyenin ucunu iki elimle kavramış, olanca gücümle sıkıyordum. Kapıyı mı çalmıştı biri? Almira belki... Ya da Lopatov. Ama kim olursa olsun; içeriye girmek istiyen bir kişi tekrar çalacaktı kapıyı.

Çıt yok. Kapıyı usulca açıp içeriye girdi ve haberim olmadı belki. Bakışlarımı korkuyla odada gezdiriyorum. Kimse yok. Battaniyenin kenarını sıkan ellerim gevşiyor. Sessizlik de öyle gergin değil gayri. Pencereye bakıyorum. Hava bozbulanık. Dün kar yağmıştı. Ben ne yaptım?

Çıplak tabanlarımda karın soğukluğunu hisseder gibi oluyorum. Çıkmış mıydım apartımandan?

Zemin katındaki bodrum inişini ve girişin ucundaki kar yığını hayal meyal hatırlıyorum. Çıktındı galiba. Kiminle konuştum? Konuştum mu?

Bakışlarımı masa üstündeki dağınık sayfalara yöneltiyorum. Sisler arasından Zöhre hanım bakıyor bana, cansız. Ve kulaklarımda fısıltı halinde sesi: «Halûk!... Halide'yi tanımayacaksın. Vallahi de tanımayacaksın Halideyi. Öylesine değişti ki...»

Yüreğim çarpıyor göğsümün içinde. Sisler dağılıyor. Zöhre hanımın belli belirsiz hayaleti siliniyor gözlerimden; ve içime hüzün çöküyor -

Halide değişmedi; yok oldu benim için. Herşey!. Herşey yokoluverdi.

Durup dururken herşey yokoluverir mi? Kaç gündür cenaze arabası geçmedi Fontannaya'dan -

'... mezarlıkta kar. taze kazılmış mezar topraklarını buz kesti. iyice dinle. soğuk saç bacaya tünemiş karga ötecek her an hazin hazin - gaileli baş yalnız seninki değil ki...'

Acı acı gülüyorum. Bugünü de Galine Şubert'in apartımanında geçirecek değilim. Bu kadardı Almira ve Galine Şubert -

'... hayal ve gerçek. hayal gerçeğe benzer gerçek hayale. zaman yitirir gerçeği, hayaller çiçek açar zamanla yeni doğmuş yavruların ak alınlarında. gözlerini yum - gökyüzündesin tüm tutkularında. saçak oluklarında serçeler baharı muştularken bilir

misin kaç ölü gömüldü mezarlıklara? gerilerde kalmış yıllar uzundu - berber babanın kaç sakal tıraş ettiğini anımsamaz hiç kimse. ah yıllar vah yıllar. kaç çocuk sünnet oldu? fıstık çamların kuytuluğunda kaç bahriyelinin eli kaç kızın ak memesi üstünde titredi. şeftali veya incir mi çekti canın? mis kokulu apak döşek belki? tövbeler tövbesi demen nafile - nice tövbeler pişman oldu ömründe...'

Ayağa kalkıyorum. Başım dönüyor. Dizlerimde kesiklik. Midemde hafif bir bulantı. Ama geçer, uzun sürmez. Odanın bunalımlı havasından belki.

Sendeleyerek pencereye gidiyirum. Sokak kimsesiz. Ama geceleyin sokaktan kimseler geçmiş olacak ki, eriyip tükenmemiş cıvık kar yamaları üstünde ayak izleri görüyorum. Az sonra tıraş olurum; giyinip sokağa çıkar, geceleyin sokaktan geçmiş olan insanların ayak izleri üstüne basa basa ben de bir yerlere giderim.

Nereye mi?

Ötekilerin gittikleri yere.

Maltızı yakarken Almira geliyor aklıma: M.O.I. yönüne giderken Avrupa konukevinin arka cephesindeki dehliz önünden geçerim. Bakmaz yüzüme Almira. Baksa da görmez. Görmemezlikten gelir. Konuşursam beni dinler mi acaba? Hiç sanmam. Hem

ne diyebilirim kendisine? Karşısında dikilip, «Kaç gündür Galina Şubert'in apartımanında bekledim seni, geleceğim diye söz vermiştin - neden sözünde durmadın?», diye sorabilirim elbet; ama sorumu cevaplandırmağa yükümlü değil ki. Küser belki. Öfkeyle yüzünü buruşturur; göğsümden iteleyip, «İşine git be adam; derdim yeter bana - üstüne bir de gönül dilencisi istemiyorum, diye çıkışır ve yanımızdan geçen bir subayın koluna girip uzaklaşır dehlizden.

Acı acı gülüyorum. Öyle ya; neyine gereğim Almira'nın? Bensiz yaşadı ömrünü bugüne değin. Gene bensiz yaşamak istiyor. Suç mu yani? Değil elbet.

Sokaktan ayak sesleri geliyor kulaklarıma; arada kısık bir haykırış - kumanda galiba. Sonra haykırış kesiliyor. Sessizlik. Çok geçmeden gene ayak sesleri. Ağır. Sokağın tüm taşları sökülüp Fontannaya'dan geçen insanların ayaklarına bağlanmış sanki. Gidip baksam... Niye? Ben onlara gereksizim, onlar bana. Bakmıyacağım! Kendi derdim yeter bana. Kaç gündür uçak uğultusu duyulmadı ama şehir üzerinde. Savaş sona mı erdi?

Bakışlarımı pencere camlarına yöneltiyorum. Renksiz sisler içindeki evlerin damları hâlâ tedirgin. Ama evler, saçaklarında ve avlu kapılarında kızıl bayraklar asılı olduğu günlerde de tedirgin değil miydiler?

Dalmış, olduğum yerde durarak, damlara bakıyorum. Yüreğimde sokaktan geçenlerin ayak sesleri. Hayır, geçici değil bu sesler. En kibar cenaze törenlerini filme alan ses ve sinema makinesi kurulmuş Fontannaya'nın Sivastopal caddesine çıkan ucuna. Gidip pencere camından sokağa bakmama bir gereksinme yok. Savaş sona ersin; Fontannaya'nın damlarına çökmüş Aralık sisleri çözülsün hele! Bayan sinemasında Mavi Balon komedisinden önce 'Geçen Haftanın Önemli Olayları'nda yabancı dost devletin dış işleri bakanının şerefine hazırlanmış kuzu ve dana beyni kızartması ve Masandra şaraplariyle süslü sofralarla birlikte en kibar cenaze törenleri de gösterilir ak ekranda.

Gülüyorum gene acı acı. Su kaynıyor maltızda fıkır fıkır. Hava sıkıcı. Gidip kapıyı açıyorum. Aşağı katın merdiveninden konuşma geliyor kulağıma. fısıltı halinde. Kim acaba? İki ay önce apartımanlardan tahliye edilmiş aileler geri mi döndüler? Dönmüşlerse Galine Şubert de bugün yarın burada demek. Tuhaf ama kocası Anton Şubert'i arayıp bulmuş mu acaba? Bulmuştur. Neden bulmasın? Koca bu! Soluğu soluğuna, eti etine karışmış.

Aşağıdakileri dinliyorum. Sesler daha belirli. Avluda da bir takım insan var. Tedirginim. Beynimde bir kaynaşma; aynı zamanda yüreğimin içinde

belli belirsiz bir kıvanç. «Geri dönüyorlar» diye tekrarlıyorum. Kim acaba? Herkes!

İçerisinde doğup büyüdükleri evlere, içerisinde yatıp seviştikleri apartımanlara dönüyor herkes! Ben, şimdi bu kapı arasında durarak, kim acaba? diye merak ederken, bakarsın Galina Şubert de çıkıverir merdiveni.

Elimi, önce tıraşım, sonra arkadan uzun saçlarım üzerinden geçiriyorum. Bayılırdı Almira saçlarıma - bakalım Galina Şubert'in hoşuna gidecek mi uzun saç. Sanmam. Hasta bakıcıydı; bu halimle görünemem kendisine. Ttraş olmalıyım hemen.

9.

Tıraş oldum. Heyecan içindeydim. Galina Şubert'in apartımanında üç gün değil, üç yıl kalmıştım sanki. Bir cezaeviydi burası. Bilerek veya bilmiyerek işlediğim tüm günahların cezasını çekmiştim burada. Ama bitmişti artık. Özgürdüm.

Heyecanım daha da çoğalıyor içimde. Az sonra sokaktayım! Göğsümü kabartarak ciğerlerim içine temiz hava dolduracağım. Kaldırıma basıp yürüyeceğim. Kimse bakmıyacak bana; kimse tanımıyacak beni; hiç kimse «Sen kimsin? Şu son üç günü nerde ve nasıl geçirdin?» diye sormıyacak.

Yüzümü soğuk suyla yıkarken, «bitti, bitti»,

diye homurdanıyorum durmadan kendi kendime. Sonra odanın orta yerinde durarak çevreme göz gezdiriyorum: koridor kapısı deliğinde anahtar, pencere desteği üstünde saksı, kanepe, maltız dibinde kovalar ve süpürge, masada boş sayfalar ve ak fanila üzgün üzgün bakıyorlar bana - onlar bana, ben onlara. Niçin?

Binbir soru sorabiliriz birbirimize. Kar yağacak gene. Oysa Aralık ayının ilk haftası. Üç hafta öncesi Salgır kıyısındaki evlerin çitleri dibinde büyümüş güller solmamışlardı henüz - şimdi kar. Yazdan kalma son gülleri karlar ezdi; karları Fontannaya'nın kaldırımlarından geçen insanlar; beni ise ne kar, ne de Fontannaya'dan geçen insanlar - kendim ezdim kendimi.

Paltomu sırtıma geçirdim. Bir kez daha eşyalar üzerine göz gezdirdim. Sonra gidip duvarda asılı küçük aynanın karşısında durdum. Yüzümün rengi öncesinden çok daha soluktu. Ama ben bendim. Değişmemiştim. Yalnız yürek, dalak, böbrek ve ciğerim üstüne yeni bir isim oymuştum: Almira.

Kapıya doğru yürümüştüm, gözlerime Almira'nın ak fanilası takıldı. Duraksayıp ak fanilaya baktım bir süre. Sonra kanepeye eğildim. Kaldıracaktım; nedense kaldırmadım.

Fanilayı saygıyla okşayıp apartımandan çıktım.

10.

Merdiveni inerken ince kablonun ucundaki çıplak ampul ilişti gözlerime. Kararmıştı. Söndüğü andan bu yana hiç yanmamıştı. Birkaç basamak iniyor, duraksayıp tekrar ampule bakıyordum. Ampulü değil, esmer elektrikçiyi görüyorum sahanlıkta. Üstünde ne elektroskop çantası, ne kablo makarası, ne de lastik kollu makas. Duruyor orda, elleri yanlarına sarkık, yüzü ifadesiz, sönük gözleri göz çukurlarına gömülü. Bir an yukarı kata yükselen merdivenin sahanlıklarından Aron Hofman'ın, Emine Şerife'nin, Galina ve Anton Şubert'lerin cansız gözlerle beni gözetlediklerini hisseder gibi oldum ve çarpan kalbimle basamakları ikişer üçer atlayıp zemin katına indim.

Girişte üç kişi görünce durup sırtımı duvara dayadım.

Saçlarım yapış yapıştı terli ensemde. Adamların üçü de sivil. Bir dazlak baş; kır saçlı, çizmeli. Üçünün de sırtı dönük, ilgiyle bir yere bakıyorlar. Gün ışığı sızıyor koridora. Hava bulutsuz galiba; koridor aydınlık.

Birden tütün kokusu çarpıyor burnuma. 'Şahtör' içiyor adam - amele soyundan; belli. Korkum

dağılıyor. Gülüyorum hatta. Başımı kaldırarak duvarlara bakıyorum.

Karşıki duvarda keskiyle yeni oyulmuş haçlı bir mezar resmi; resmin altında ise, gene keskiyle oyulmuş, pürüzlü yazılar:

'N.K.V.D. tarafından katledilmiş
genç V.A.M.'in aziz hatırasına.'

İki kez okuyorum yazıları. V.A.M. harflerine isimler uyguluyorum -

Valentin Abrasimoviç Maluohov.

Valentina Afanasyevna Melnikova.

Valeri Aleksandroviç Meşkov.

Daha kaç isim sayabilirim! Ama huzurumu bozmuyor yazılar. İstediğin kadar isim oy keskiyle - duvarlar kanamaz.

Ağır adımlarla girişe doğru gidiyorum. Düşünmüyorum adamları. Görmüyorum bile. Duvara keskiyle oyulu yazıları da düşünmüyorum. Düşüncelerim benden uzak; düşüncelerim Enstitüde; içerisinde Orta Çağ Tarihini dinlediğim auditorium'un çift camlı geniş penceresini saydam bir tül perde gibi örtüyor baştan başa -

'... yolcu dolu mavi otobüslerin şehir parkını arkada bırakıp Aluşta yönüne doğruldukları yerdeki dönemecin yıkık taş duvarı üstünde oturarak gün boyunca kapısına bakan delinin burnundan sümük akardı durmadan. benim annem elektrik ışığını gör-

meden öldü. kişioğlu mutlaka idealizm'e inanmalı - ömrü boyunca idealizm'e, ömrünün en son gününde ise nihilizm'e, işte gün ışığı - kaça kaça kaçmaya başladığım yere geldim...'

Taşlıkta başka kimseler var. Fısıltı halinde konuşma geliyor kulağıma. Kırçıl saçlı adam dönüp koridora bakıyor. Beni gördüğünü sanıyorum. Ama ilgilenmiyor. Yaklaşarak eşikte duruyorum. Avlu kapısı dibinde de üç beş kişi. Kapı az aralık. Kapı dibinde duranlar, nöbetleşe sokağa bakıyorlar; sonra birbirlerine sokularak alçak seslerle konuşmalarına devam ediyorlar.

Sokak kapısına doğru yürümeğe başlamıştım; girişteklıler arasından biri seslendi arkamdan :

— Yoldaş!

Durdum. Kır saçlı adamdı konuşan.

— Nereye? diye sordu.

— Sokağa, dedim, az şaşkın.

Adam 'Şahtör' sigarasının ucunu ayağı dibine bıraktı, tabaniyle ezdi, yere tükürdü.

— Bekle biraz... Yani acele bir işin yoksa, biraz burada oyalan demek istiyorum.

— Neden?

— Sokak şu anda tutuldu. Biz de bekliyoruz. Almanlar önemli bir iş ile meşgul...

— Almanlar mı?

— Başka kim olacak? Almanlar elbet!

Adamın ağzından çıkmış ve kesin bir anlam taşıyan bu kelimeler nedense, üzerimde bir etki bırakmadı. Dönerek avlu kapısına doğru yürümeye devam ettim. Kapı dibinde duranlar şimdi sokakla ilgilerini kesmiş, beni süzüyorlardı. Daha uzaktan sokağa çıkmak kararında olduğumu anlamışlardı galiba ki, sağa ve sola çekilerek yol açıyorlardı benim için. Aralık kalmış kapı arasından, hareket halinde, bir takım insan görüyordum.

Kapıya az kala yavaşladım. Kimdi bunlar? Nereye gidiyorlardı? Sokağa çıkınca, ben de onlara katılacak, benim için belirsiz bir yere akıp giden bu insan nehrine ben de karışıp gidecek miydim?

Bakışlarımı, hâlâ beni süzmekte olan, adamların yüzlerine götürüyorum. Dilsiz gibi duruyorlar. Yavaş yavaş yaklaşarak az daha açıyorum kapıyı. Sokaktakileri daha iyi görebiliyorum şimdi. Kadın, çocuk, genç, ihtiyar. Kiminin sırtında sadece don gömlek. Yüzleri apak. Başları öne düşük. .Sokak ortasında M.O.I. yönüne ilerliyorlar. Kaldırımda Almanlar. Tüfekleri sokaktan geçenlerin üzerlerine doğrulu. Arada kısık bir kumanda. Ama sokaktakiler acele etmiyorlar. Aynı tempo ile yol alıyorlar hep. Tanıdık bir yüz arıyorum aralarında. Tümü tanıdık. Kimi, başını kaldırarak Fontannaya'nın boyasız avlu kapılarına, apartıman pencerelerine, akasyaların yapraksız dallarına bakıyorlar; kimi geçmiş ömrünün acı - tuhaf bir anını anımsıyor belki-

yanıbaşında yürüyen karısının, kızının, babasının elini tutup sıkıyor. Bana bakanlar da oluyor arada. Ben tanımıyorum onları - onlar tanıyor beni; onlar tanımıyor beni - ben tanıyorum onları. Fontannaya'da oturmuştum bir zamanlar; onlar Malo - Fontannaya'da. Yalan değil yani, herkes bilir bunu - kaynaşmazdık çokça birbirimize. Oysa Fontannaya'nın yukarı kesimindeydi fırın - biz ve onlar aynı dükkânından satın alırdık ekmeğimizi. Ah, körolasıca savaş! Ah körolasıca savaş! Bırakmıyor hiç kimsenin yakasını. Peki, şimdi ne olacak?

İçimden müthiş bir ürperti geçti. Bir ihtiyar duyarak dönüp arkamdakileri aradım. Giriştekiler de çekip gitmişlerdi. Titreme bütün vücudumu kapsadı. Kapı kanadını iki elimle kavrayıp başımı kollarım arasına gömdüm. Yüreğimin çırpındığını duyuyordum kulaklarım içinde. Galina Şubert, Galina Şubert diye tekrarlıyordum boğuk boğuk. Galina Şubert bir kadın, hatta bir insan değil, güvenilir bir yer, bir sığınak gibi geliyordu artık bana. Galina Şubert'in apartımanına yeniden çıkabilirsem...

Zayıflığım üst geliyordu. Kapı kanadını bırakacak olursam yere düşecektim.

Sokaktan geçenlerin ayak sesleri seyrediliyordu gitgide. Başımı kaldırıp baksam ...

«Geçtiler galiba», diye düşündüm. «On, onbeş dakika sonra M.O.I. önündeler. Sonra?»

Ellerimi kapı kanadından ayırdım, sendeleyerek girişe doğru yürüdüm. Fakat, Galina Şubert'in apartımanına çıkacakken, farkında olmadan helânın yolunu tuttum.

Dehlizden geçtim. Helâya yaklaştıkça yatışıyordum. Sokaktan geçenlerin ayak sesleri uzaklaşıp işitilmez olmuştu. İçimden: «Şimdi ne olacak?» diye tekrarlıyordum durmadan.

Helâya girdim. Çıt çıkmıyordu. Kapıyı mandalladım. Emniyetli bir yerdeydim artık. Ama, «Şimdi ne olacak?» diye tekrarlamaktan kendimi alamıyordum.

Peki, şimdi ne olacak -

'... avlu kapıları önünde akşamları kabak çekirdeği satmıyacak mı kadınlar? pazar yerinde tavukların kuyruk dibi deliğine hiçbir kadın parmağını sokmıyacak mı? sokaklarda sadece parmakları manikürlü kadınlar mı yürüyecek? Ya küçük yavrular, körpe kızlar? biliyorum - kapatıldı bale okulu ve konservatuvar ama kulaklarımda hâlâ kestane ağaçlarının kuytuluğundaki açık pencereden sızan viyolonsel'in hazin melodisi...'

Marş! Marş! diye bağırdı yüzü kara. Savaş böyle mi olur?

Hayır, savaş değil bu. Olamaz! Sadece bir oyun bu. Geçip gittiler. M.O.I. önünde durunca yeni bir kumanda: Stop! Ve dağılın!

Kahkahalar atarak dağılır tümü. Koşar herkes evine. Açılır yarın Bale Okulu : açılır Enstitü ve Konservatuvar; tramvaylar çanlarını çalıp şen şen geçerler gene devrim kahramanı heykeli önünden.

11.

Olduğum yerden çıkmak istemiyorum. Rahatım burada. Şimdi burada düşünmeksizin helânın ahşap kapısına bakarken dünyada kimbilir neler oluyordur -

«Savaş gerçekten lüzumsuz insanoğluna. Her insan en büyük fecaat ve felâketleri kendi içinde - yürek, dalak ciğer veya böbreğinde - taşır. Her kişinin adı tescil kütüğünde yazılı; her kişinin adresi belli. Her kişi için mezarlıkta, demir parmaklıkla çevrili veya demir parmaklıksız; bir yer var. Nihilizm'e son vermek gerek - bu, doğru; özgürlük uğrunda canlarını verenler unutulmaz elbet - rakı şişeleriyle süslü vitrinler buna tanık; ama eninde sonunda her ana cadde üstünde bir yanı çocuk oyuncaklariyle, öbür yanı ise cenaze eşyalariyle süslü çift cepheli bir dükkân açılacak.»

Üşüyorum. Helânın ahşap kapısı aralarından gün ışığı sızıyor içeriye. Hiç kimse bozmuyor huzurumu. Yalnız ateş eksik. Ömrümü helâda geçirmeğe razıyım. Ne yazık, saç soba yanmıyor şurada.

Yansaydı... Helâ değil, Mansur'un odası gibi bir yer olurdu burası.

Karanfil Nuri geliyor aklıma :

«Nasıl?», diyor Karanfil Nuri; «Soba nasıl? İyi ha?»

«İyi ha», diyorum.

Ve hemen farkına varıyorum: «Ha» deyişim lüzumsuz.

Zöhre hanım beliriyor karanfil Nuri'nin yanıbaşında.

«Soba nasıl? İyi ha?» diyor karanfil Nuri.

Zöhre hanım ak pak dişleri ve ışıltılı gözleriyle gülüyor :

«Çok güzel olmuş Nuri bey, eline sağlık», diyor Zöhre hanım.

Ve karanfil Nuri önce Zöhre hanımın dolu göğüslerine bakıyor, sonra da elini kaldırıp sigara ateşiyle yalazlanmış bıyığını buruyor, iki parmağıyla.

Ya Kazanski?

Ne komik adamdı şu Kazanski! Pilibaşı'nda saçak oluğunu tamir ettiği gün gidip işini seyrederdim. Saçaktan inip yanımda durduğu zaman cart! dye osururdu; sonra da eliyle kıçını kaşırdı. Gülerdim. O ise dik dik yüzüme bakarak: «Niye gülen? Senin Topkayacı babanın osuruğu benzemez elbet benimkine», derdi.

Geçti zaman; az buçuk unutuldu, az buçuk masallaştı; ama büsbütün terketmedi beni.

Ahşap kapının tahta aralarından sızan gün ışığı daha bir parlak - yeni ve mutlu bir zaman muştuluyor sanki. Yerimden kalkıp yeni zamana gireceğim. Eski zamandan kopmak istemiyorum ama. Koltuğum altındaki yazı tomarını açıp sayfaya yazdığım son cümleleri okuyorum kapı tahtaları arasından sızan gün ışığında -

'... açılır yarın bale okulu. açıldır enstitü ve konservatuvar tramvaylar çanlarını çalıp şen şen geçerler gene devrim kahramanı heykeli önünden...'

Yarın!

Şimdi ayağa kalkar ve yarına, yarınla gelecek zamana karşı yürümeğe başlarım. Ama eski zaman kopmayacak benden. Yarını daha iyi görebilmem, yarını daha iyi tanıyabilmem için eski zamanı da yanıbaşımda götüreceğim.

Hikâye tomarını tekrar koltuğum altına sıkıştırarak helâdan çıkıyorum. Durup çevreme göz gezdiriyorum. Kimse yok. Ama görünürde kimseler olsa bile, farketmez - kararlıyım. Helâyı komşu evin arka duvarından ayıran dar araya giriyorum. Hiç bir şey görmüyorum önce karanlıkta. Kaç gün geçti bu araya girip hikâyelerimi saklayalı? Üç mü? Belki fazla. Gözlerim yavaş yavaş karanlığa alışıyor. Paslı çemberler, cam kırıkları, bir çok değnek, saç

borular; herşey gene örümcek ağlarıyla bağlanmış birbirine.

«Eski zaman...» diye düşünüyorum.

Bu eşyalar eski zamana ait. Ben şimdi burada eski zamanı anımsadığım gibi, karasevda bir adam başka bir yerde bu eşyaları anımsıyordur hasretle.

Karanlıkta ellerime örümcek ağları sarılıyor. Bir an örümcek ağlarına bağlanacağımı, ayaklarımın dibindeki eşyalar gibi, ben de bu kör aralıkta kalacağımı sandım; ve korktum. Fakat gözlerim karanlığa alıştıkça korkum dağılıyordu. Eğilerek elimi ayağımın dibindeki deliğe sokuşturdum. Elime sert bir madde geçti. Kaldırıp kör aradan çıktım.

İçerisinde hikâyelerim saklı küpü görünce bütün vücudumda hoş bir gevşeme ve hafiflik hissettim. Benim hikâyelerimdi bunlar? Ne helânın dibindeki fareler kemirmişti, ne de zaman. Tap tazeydi yazılar; bir an önce yazılmışlardı sanki; canlıydılar âdeta.

Heyecan içindeydim. Sırtımı helânın ahşap duvarına dayamış, sayfaları açıp hikâyeleri okuyordum bir şuradan bir buradan. Öylesine coşmuştum ki, biriyle karşılacağım takdirde, karşısına geçip bütün ayrıntılariyle küpün hikâyesini anlatacaktım kendisine.

Çevreme bakındım. Kimse yoktu görünürde. Kâğıtları küpün içine sokuşturdum.

Elimdeki küple Galina Şubert'in apartımanına

dönmeğe ve masa başına geçerek gün boyunca hikâyeleri yeni baştan okuyup üzerlerinde düzeltmeler yapmaya karar verdim. Ve apartıman girişine doğru yürüdüm.

12.

Dehlizden geçerken duralayıp yarı karanlıkta Galina Şubert'in apartımanından nasıl bir amaçla çıktığını düşündüm. Helânın gerisindeki dar arada küpü arayıp bulmak için mi? Hayır. Fontannaya boyunca M.O.I. yönüne ilerliyen insanlar esti aklıma. Aron Hofman'ı da kalabalık içinde görmüş müydüm? Görmüştüm galiba.

Ayaklarımı sürüye sürüye yürüdüm. Öylesine dalmıştım ki, girişte durarak sessizce beni gözetliyen Lopatov'u bile göremiyordum. Ancak üç adım kala durdum. Lopatov da dalgın; yorgun bakışlarla beni süzüyordu.

Uzun bir süre konuşmadık. Sessizlik uzadıkça Lopatov'un tavrı değişiyordu. Ellerim arasında tuttuğum küpü görüyordu muhakkak. Neden ilgilenmiyordu? Sıradan bir küptü onun için. İçerisinde turşu taşıdığını tahmin ediyor belki. Ama sormuyor. Küpü nerde bulduğumu, bu küple nereye gittiğimi bilmek istemiyor. Pes! Oysa kendisiyle ilk karşılaştığımız gün gözlerini küpten ayırınamıştı; küp üze-

rine ahret soruları sormuştu âdeta - şimdi ise dilini yutmuş gibi; küskütük duruyor karşımda.

İkimiz arasındaki sesizlik uzadıkça Lopatov'un tavrı daha da değişiyor; hafif hafif titreyen dudakları ve küçülen gözleriyle yüzünde yakınını yitirmiş bir kişinin hüzün ve rahatsızlığı beliriyordu.

İki elim arasında tuttuğum küpü göğsüme kaldırdım. Ve gülümsedim. Ses seda çıkmadı gene Lopatov'dan. Gözlerini yere indirmiş, kendi ayak uçlarına bakıyordu hep. Küpü kendisine doğru uzattım. Ancak o zaman başını kaldırdı.

— Sormayacak mısın? diye sordum.

— Neyi sormayacak mışım? dedi Lopatov.

— Küpün içerisindekileri...

— Ne olacakmış sorarsam?

— Sor. Hıyar turşusu belki.

Lopatov'un yüzünde kaba bir gülümseme belirdi.

— Turşu mu? diye sordu isteksiz.

— Hayır. Hikâye... Hikâye tomarı. Helânın gerisindeki dar araya atmıştım birkaç gün öncesi. Arayıp buldum. Galina Şubert'in apartımanına götürüyorum. Yeniden okuyup düzeltmeler yapacağım üzerlerinde. Bilinmez... Günün birinde bakarsın...

Lopatov'un küple de, kendisine söylediklerimle

de zerre kadar ilgilendiği yoktu. Fakat demincek yüzünde gördüğüm hüzün dağılmıştı. Yüzüme dik dik bakıyordu. Neden sonra gözlerini tekrar yere indirdi, bir süre öyle hareketsiz durdu; sonra, bakışlarını yerden ayırmaksızın, boğuk bir sesle -

— Bağışla, arkadaş, dedi.

— Bağışlanmasını dilenecek kadar bir kusur mu işledin? diye sordum yarı ciddi, yarı alaylı.

— Hem evet hem hayır, dedi Lopatov - ve hemen ilâve etti - doğruyu söylemek gerekiyorsa kusur bende değil, zamanda.

— Anlamıyorum.

— Yani Almanlar.

— Biliyorum... haberim var; işgal altındayız.

— Almira üzerine birşeyler söylemek istemiştim geçende - bırakmadın beni konuşayım.

— Peki, şimdi konuş. Ama Almanlardan başladın söze. Almanlarla ne ilişkisi var Almira'nın?

Lopatov irkildi, iki adım geri çekilerek ellerini arkasında sakladı. Ama gözleri yüzümdeydi; ve yüzüme bakan gözleri içinde garip bir korku birikiyordu.

— Var, dedi, titrek bir sesle.

Lopatov'un bana Almira üzerine önemli bir şey söylemek istediğinin farkına varınca içerisinde bulunduğu endişeli duruma son vermek istedim.

— Gel, yukarıya çıkıp salim kafayla konuşalım.

Fakat Lopatov olduğu yerde taş kesilmişti.

— Lopatov!

— Evet. ...

— Yukarıya çıkalım dedik ya.

— Ama...

— Aması yok bunun canım! Apartımana çıkıp konuşamaz mıyız?

— Konuşamayız, dedi Lopatov.

— Neden?

— Şey... Apartıman kilitli. Yani Alman kumandanlığının müsadere kararıyle mühürlenip kilitlendi.

Lopatov'un dediklerinden doğru dürüst bir anlam çıkaramadım önce. Şaşkın şaşkın yüzüne bakıyor, kendisine ne demem gerektiğini kestiremiyordum bir türlü. İkimiz arasına çökmüş huzursuz sessizliği çabucak dağıtmak içindi belki, düşünmeden sordum:

— Kim?

— İki adam, dedi Lopatov.

— Almanlar mı?

— Hayır, Rus. Belediyeden...

— Onlar mı getirdiler müsadere kararını?

— Evet.

— Konuşmadılar mı hiç?

— Hayır. Sadece müsadere altına alınmış apartıman sahiplerinin listesini bırakıp gittiler.

— Galina Şubert'in ismi de listede mi?

Lopatov cevap vermedi bu soruma. Ama

bakışları yüzümdeydi hâlâ ve yüzünde, 'bu sorulara cevap vermenin ne gereği var' gibilerden bir anlam okunuyordu.

Israr ettim :

— Galina Şubert'in ismi de listede mi?

Bakışlarını yüzümden ayırmaksızın, elini göğsüne kaldırdı, iç cebinden listeyi çıkarıp bana uzattı.

Lopatov'un sessizliği şüpheli. Dalmış, onun eline bakıyorum: acayip bir eli var. Soğukta az gövermiş. Parmakları ince ve uzun uzun. Bilekleri tüylü. Gövdesinden kopuk. Havada asılı sanki. Ama yok, cansız değil. Hatta güçlü; soylu bir el. Sırtımı çevirirsem sevgi ve tasviple omuzuma vuracak hafifçe -

'... iyi çocuğum iyi. kafa yormaya değmez; unut gayri. olan olmuş bir kere. öyle değil mi yani? bana bak; ben devrim düşmanıydım bir zamanlar. ha ha ha! kokmuş burjuva ceketinde bir güve! hoş. baş-başa verip o günler üzerine patalojik araştırmalar yapacak değiliz şimdi burada seninle. herşey geçiyor yaşamda. sen de gençlik örgütü üyesi değil miydin? bitti işte. sinemaya koş. işte iki ruble; at cebine. istersen atlayıp bisikletine fontannaya'nın kaldırımlarında koşu yap bir aşağı bir yukarı...'

Gözlerimi listeyi tutan elinden yüzüne kaldırıyorum. Yüzü donuk, ifadesiz. Üstüne keskiyle resimler oyulmuş kas-katı beton gibi. Ama dudak uçlarında belli-belirsiz bir gülümseme. Dudakları açı

lacak olursa. 'nasıl, yoldaş; listeyi elimden alıp okumayacak mısın?' diyecek.

Konuşmasını arzulamıyorum. Ama listeyi onun elinden almalıyım.

Ve alıyorum.

Gözlerim en üstteki isme takılıyor :

Almira Hofman -

Apartıman No. 3

Alman Savaş Kumandanlığının kararınca...'

Gerisini okumuyorum. Ama gözlerim hâlâ listede; içimden 'Almira Hofman', diye tekrarlıyorum, Almira Hofman!

Yabancı değil bu isim benim için. Bir yerlerde duymuştum bu ismi. Gerçekten tanıdık bir kişi mi?

Tanıdık elbet!

Gözlerimi Lopatov'un yüzüne kaldırıyorum. Benim mi, Almira Hofman'ın mı; belki kendi kaderine, dudak büken bir gülümseyiş var yüzünde. Bakışlarım gene listenin üstüne kayıyor: Almira Hofman.

Tanımaz olur muyum? Tanıyorum elbet! diyorum içimden kendi kendime. Fakat Almira Hofman adındaki kişiyi gözlerim önünde canlandırmağa çalıştığım anda bir değil, birkaç, hatta onlarca tanıdık veya tanımadık yüzler belirip hemen kayboluyorlar gözlerimden. Gene de zihnime yapışmış isim tekrarlanıyor yüreğim içinde: Almira Hofman. Almira Hofman -

'... işte orda. benzemiyor seninkine. senin kitaben ışın-mavi. onunki ise apak. ve ak kitabe üstünde abanoz. kara harflerle yazılı okunaksız pazılar. bakma öyle şaşkın şaşkın. sen cahil değilsin. gözlerini alabildiğine aç da yazıları okumağa çalış..'

Almira Hofman, diye mırıldanıyorum. İçimden geçenleri biliyor sanki Lopatov.

— Ben sana açıklayacaktım Almira'nın durumunu... bırakmadın ki...

Dediklerini anlamıyorum. Ama yüreğimi kurcalayan bir şeyden bahsediyor Lopatov :

— İşin aslını anlatıp bitirmeden susturdun beni. Susmam da gerekiyordu zaten. Ne diyebilirdim? Gönül maskarasına dönmüştün âdeta o gün.

Bir ara susup bön bön bakıyor yüzüme.

— Galina Şubert'in apartımanı demiş sana ha! Galina Şubert!... Yok, canım! Sana Galinka, ötekina Malinka der; geçinip giderdi öyle. Eh, ne yaparsın? Elden ne gelir? Hiç. Alınyazısı... İnsanlık hali işte. Gene de dokunmuyor değil insana. Fontannaya'nın ve Malo-Fontannaya'nın yukarlarında oturan birkaç kişiye rasladım - dönmiyeceklermiş evlerine bir süre. Kırk yıllık komşuları götürülüp kurşuna dizilmiş... Hortlayıp geceleyin mahalleye dönerler diye korkuyorlar her halde... Değişiyor zaman. Bir zamanlar canı darda olan papazın, eli darda olan Yahudinin huzuruna çıkardı. Önce bizimkiler, papa-

zı mapazıyle, kilisenin kökünü kuruttular; şimdi ise Almanlar Yahudilerin.. Almanlar için pek de haksızlar demiye dilim varmıyor doğrusu. Kültürlü bir millet. Ve disiplinli. Yahudilerle bir hesapları varmış... Olmaz mı? Olur elbet. Bizim yok muydu? Kök mantar gibi yerleşmişlerdi bizim buraya... Almira bas - bayağı bir kadındı. Ama öngörüsü sağlamdı sanırım... Sana, Galina Şubert'in apartımanı demiş ha! Yok, canım! Almira'ydı apartımanın gerçek sahibi. On yıl öncesi kesmişti ilgisini babası Aron Hofman'la. İki - üç yıl bir adamla oturdu apartımanda. Bir de çocuk doğurdu. İlkin dostu, sonra da küçük yavrusu, kaybolup gittiler apartımandan; kendisi ise sokaklara düştü bir süre sonra. İşin aslı bu. Sabahın erken saatlerinde götürülenler arasındaydı Almira. Fontannaya'dan geçerlerken kapı arasından gözetledim kendilerini. Babasının yanında gidiyordu... Aron Hofman elini tutmuştu. kapının önünden geçerlerken... Söylenenler doğruysa, demir yolu istasyonunun ötesindeki bayırlar dibinde çukurlara...

Göğüs geçiriyor Lopatov. Ve susuyor. Yok konuşuyor. Konuşuyor mu? Hayır; içini çekiyor sadece -

'... ah ne güzeldi çift cepheli dükkânlarımızda açık variller içerisindeki tuzlu ringaların kokusu. pist! sürtünme ayaklarıma - dalak böbrek yürek ve

ciğerimi fontannaya'nın boyasız avlu kapısına asacak değilim. bak. görüyor musun? tümü ellerim içinde - kendimde götüreceğim. ben bilirim bahar muştulariyle yüklü alakargalar nerde ve hangi yuvalarda kuluçkaya yattılar...'

Çarpılmış gibi duruyor Lopatov karşımda. Tanımıyor beni. Galina Şubert'i de tanımıyor. Ama ben... A, yok. Ne benim Lopatov'a ihtiyacım var, ne Lopatov'un bana!

Küpü paltomun altına alıp koltuğum altına sıkıştırdım. Hava az soğumuştu. Gökyüzünde kurşun renginde bulutlar vardı. Hafif, az yapışkan bir yel esiyordu. Kar yağacaktı galiba. Gideceğim yeri, geçeceğim yolları düşündüm: badem ağacı; ahşap köprü; mezarlık duvarı - uzak. Yakın yollar geldi aklıma: tramvay durağı; üzerinden tahtalar çakılı Enstitü kapısı; M.O.I. önünde tekerleklerinin dış lâstikleri patlak mavi otobüsler.

Ama Lopatov taştan yontulmuş bir heykel gibi duruyordu hâlâ girişte.

Avlu kapısına doğru yürüdüm. Sokağa çıkıyordum, ansızın anahtar esti aklıma. Durup elimi cebime attım. Yoktu. Pes! Kapı deliğinde kalmıştı anlaşılan. Kapıyı kilitlemeden çıkmıştım. Oysa Almira. kapıyı kilitleyip anahtarı paspasın altına saklamamı öğütlemişti.

Galina Şubert'in apartıman kapısı açık kaldı-

ğını söylemek için dönmüştüm ki, içimden müthiş bir titreme geçti.

Giriş kapısı kapalıydı. Lopatov yoktu görünürde.

Bir süre olduğum yerde durarak şaşkın şaşkın girişin çift kanatlı kapısına baktım. Sonra kendimi yatıştırmağa çalıştım -

«Demincek girişte benimle olan adam Lopatov değildi ki! Lopatov bodrum katında bir yerde - geri dönüp kapıyı kilitlemem gereksiz. Lopatov yukarı katlara çıkıp kapıları yoklar. Galina Şubert'in kapısını açık görünce kilitleyip anahtarı paspasın altına saklar.»

13.

Avludan karışık duygularla çıktım.

Sokakta kimseler yoktu. Karşı yakada sadece ak lekeli bir köpek, kuyruğunu ard bacakları arasına kıstırmış, No. 13'ün avlu kapısına bakıyordu, ürkek. «Çubar», dedim içimden. Ve güldüm. «Kuçu, Kuçu!...» diye seslendim. Ama sesim ulaşmadı köpeğe.

Doğudan esiyordu yel. Başımı kaldırdım. Parça parça bulutlar daha bir tezlikle uçuyorlardı gökyüzünde. Galina Şubert'in katına baktım. Çok yük-

seklerdeydi. Bulutların eteklerine değiyordu. Ve bulutlarla birlikte biryerlere uçup gidiyordu.

Başımı öne eğerek sokak ortasında yürüdüm.

Küp iyice ısınmıştı koltuğum altında. Zavallı Aron Hofman! Eski ayakkabılarla yüklü el arabacığıyla geçmişti bu sokaktan. Şimdi nerde acaba?...

Ama ben mutluyum. Mutlu olduğumu sanıyorum Cam küpün sıcaklığını etlerim üstünde hisediyorum. O da mutlu belki... Mutlu mu?... Benim babam hiç geçmedi bu yoldan. Geçti belki... Nereye? Her kişi belli bir amaçla, belirli bir yere - opera veya baleye; mezarlığa veya tescil dairesine; maça veya konferans salonuna - gitti. bu yol boyunca. Ama ben... Yalnız ben -

'... ortalık karadı. noel akşamı. canın bir bardak süt mü çekti? dur. kaldırıma çık. küçük penceresinde solgun ışık titreyen tek katlı evin kapısını çal. kilise mi arıyorsun? cami mi? havra belki. yok burada. olsa da farketmez - dualar lâtince arapça, ibranice. sen hangi ihvandansın? üzüm bağlarında devşirilmemiş salkımlara ağıt duaları okudu gene geçen yazın sonunda saksağanlar, alakargalar, serçeler - *In Paradisum;* senin okuduğun Orta Çağ Tarihi kime ve neye yaradı? değişiyor zaman. mezarlar ortak. trenler durmuyor gayri istasyonlarda. acele etme - dükkânlar kapalı. bak hele, ilmikteki düğme ipliği gevşedi; düğmeni koparıp cebine at...'

Duralayıp çevreme bakınıyorum. Kimse yok. Nereye gidiyorum? M.O.I.'ye elbet. Hava daha da kararıyor. Yağdı yağacak.

Paltomun yakasını enseme kaldırıp Fontanna-ya'dan uzaklaşıyorum. Kar yağmadan önce M.O.I'-ye ulaşmalıyım.

1970 - 1971, Londra

VARLIK YAYINLARI

BÜYÜK ESERLER (4 lira, * 6, ** 8, *** 10, **** 15 lira)

1.* Gustave Flaubert: **Madame Bovary**
3.*** Dostoyevski: **Ezilenler**
5.**** Homeros: **İliada**
6.**** Homeres: **Odysseia**
7.* Alberto Moravia: **Romalı Kadın**
9.*** Cengiz Dağcı: **Onlar da İnsandı**
10.** Stefan Zweig: **Acımak**
11.* Anatole France: **Penguenler Adası**
12. Luigi Pirandello : **Gölge Adam**
13.* Orhan Veli: **Bütün Şiirleri**
14.*** Cengiz Dağcı: **Korkunç Yıllar**
17.* Oscar Wilde: **Dorian Gray'in Portresi**
18.* John Steinbeck: **Uğurlu Perşembe**
19. Goethe : **Genç Werther'in Acıları**
20.****Albert Camus : **Veba**
21.** C. Sıtkı Tarancı: **Otuz Beş Yaş**
22. Jean Giraudoux: **Bella**
24.* Yeni Şiirimiz **(Hz. S. Batur)**
25. Alberto Moravia: **Diktatörün Kadını**
26. Guy de Maupassant: **Ölümden Beter**
27. Marcel Proust: **Swann'ın Aşkı**
28. Erskine Caldwell: **Penceredeki Işık**

29. E. M. Forster: **Hindistanda Bir Geçit**
30.* John Steinbeck: **Yukarı Mahalle**
32.* Honoré de Balzac: **Eugénie Grandet**
33. Dostoyevski: **Kumarbaz**
35. Montherlant: **Bekârlar**
36. Emile Zola: **Thérése Raquin**
37. John Steinbeck: **Sardalya Sokağı**
39.*** Orhan Kemal: **Gurbet Kuşları**
40.*** Knut Hamsun: **Açlık**
41. André Malraux: **İnsanlık Durumu**
42. Cahit Sıtkı Tarancı: **Sonrası**
43. Dostoyevski: **Ebedî Koca**
44. John Dos Passos: **Önemli Adam**
46. William Faulkner: **Kutsal Sığınak**
47.* Balzac: **Vadideki Zambak**
48.* Ernest Hemingway: **Silâhlara Veda**
49.* Emily Bronte: **Rüzgârlı Tepe**
50.*** Jack London: **Martin Eden**
51.****André Gide : **Kalpazanlar**
53. Nathaniel Hawthorne: **Kızıl Damga**
54. Panait Istrati: **Arkadaş**
55. Sami N. Özerdım: **Bayraklaşan Atatürk**
57. Mevlâna **(Haz. Abdülbaki Gölpınarlı)**
58. Falih Rıfkı Atay: **Roman**
60.* John Steinbeck: **Cennet Çayırları**
62. Aldous Huxley: **Yeni Dünya**
63. Orhan Kemal: **Âvare Yıllar**
64. Dostoyevski: **Netoçka Nezvanova**
65. Montherlant: **Genç Kızlar**
66. William Saroyan: **İnsanlık Komedisi**
68. Erskine Caldwell: **Tütün Yolu**

70. Mark Twain: **Misisipi'de Hayat**
71. Gogol: **Eski Zaman Beyleri**
72. Panait Istrati: **Akdeniz**
73.*** Orhan Kemal: **Bir Filiz Vardı**
74.**** Balzac: **Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok**
75. Yakup Kadri: **Millî Savaş Hikâyeleri**
76. André Maurois: **Sonbahar Gülleri**
77. Vercors: **Soysuzlaşan Hayvanlar**
78. Yakup Kadri: **Hep O Şarkı**
79. Dostoyevski: **Öteki**
80. Yakup Kadri: **Anamın Kitabı**
81. Ernest Hemingway: **Irmağın Ötesi**
82. John Steinbeck: **Bir Savaş Vardı**
83. Daninos: **Tanrı Babanın Hatıra Defteri**
84.*** Orhan Kemal: **Müfettişler Müfettişi**
85. Panait Istrati: **Kira Kiralina**
87.**** E. Hemingway: **Çanlar Kimin İçin Çalıyor**
88. Gogol: **Taras Bulba** (Nurullah Ataç)
89.** Orhan Kemal: **Cemile**
90. Dostoyevski: **Stepançikovo Köyü**
91. André Gide: **Vatikanın Zindanları**
92. Panait Istrati: **Uşak**
93. Cengiz Dağcı: **Yurdunu Kaybeden Adam**
94. Montherlant: **Kum Gülü**
95.* Dostoyevski: **İnsancıklar**
96. André Gide: **Sapık Sevgi**
97. Panait Istrati: **İş Bulma Kurumu**
98. O. Henry: **Yaşayan Görür**

100. André Gide: **Kadınlar Okulu**
101. Haldun Taner: **Koncinalar**
102. Türk Hiciv ve Mizah Antolojisi
103. André Maurois: **Aile Çevresi**
104.* Alain Fournier: **Adsız Köşk**
105. Panait Istrati: **Minka Abla**
106.* Jean Paul Sartre: **Bulantı**
107. Jack London: **Ateş Yakmak**
108.* John Steinbeck: **Fareler ve İnsanlar**
109. Anton Çehov: **Memurun Ölümü**
110. Miodrag Bulatoviç: **Kırmızı Horoz**
111.* André Malraux: **Kantonda İsyan**
112. İvan Turgenyev: **Kaderci**
113.* Zaharia Stancu: **Ölümle Oyun**
114.* İgnazio Silone: **Bir Avuç Böğürtlen**
115. André Maurois: **İklimler**
116.** **Türk Hikâye Antolojisi**
117. Bertolt Brecht: **Canavar**
118. Panait Istrati: **Kodin**
119. O. Henry: **Kuklalar**
120. Panait Istrati: **Angel Dayı**
121. Kafka: **Ceza Sömürgesi**
122.** Jean-Paul Sartre: **Akıl Çağı**
123.** Orhan Kemal: **Baba Evi**
124. Dostoyevski: **Amcanın Rüyası**
125. Aleksey Tolstoy: **Korku Haftası**
126. Tevfik Fikret: **Son Şiirler**
127. Orhan Kemal: **Sarhoşlar**
128. Necati Cumalı: **Yağmurlu Deniz**
129. Oktay Akbal: **Günlerde**
130.** Kafka: **Dâvâ**
131. Çehov: **Besleme**

132. Panait Istrati: **Perlmutter Ailesi**
133. Maksim Gorki: **Bozguncu**
134.* Dino Buzzati: **Tatar Çölü**
135. John Steinbeck: **Ay Battı**
136.** Orhan Kemal: **Ekmek Kavgası**
137. André Gide: **Ayrı Yol**
138. Yordan Yovkov: **İnce**
139. Dostoyevski: **Yeraltı Dünyası**
140.* Romen Hikâyeleri Antolojisi
141. Mihail Zoşçenko: **Sinirli İnsanlar**
142.* Talip Apaydın: **Sarı Traktör**
143. John Steinbeck: **Ak Bıldırcın**
144. **Çekoslovak Hikâyeleri Antolojisi (Y. Nabi)**
145.*** Dostoyevski: **Cinler I**
146. O. Henry: **Yeşil Kapı**
147. Tibor Dery: **Dev**
148. Erskine Caldwell: **Din Ticareti**
149.* André Gide: **Dostoyevski**
150.*** Dostoyevski : **Cinler II**
151. E. Kişon: **Adanmış Topraklar Üstünde**
152. Orhan Veli: **Denize Doğru**
153. Lev Tolstoy: **İvan İlyiç'in Ölümü**
154. Oktay Akbal: **Suçumuz İnsan Olmak**
155.*** Dostoyevski: **Ölüler Evinden Anılar**
156. İ. Turgenyev: **Bahar Seli**
157. Knut Hamsun: **Victoria**
158. André Gide: **Dünya Nimetleri**
159. **Türk Nesir Antolojisi**
160. Edgar Allan Poe: **Altın Böcek**

Cengiz Dağcı'nın şimdiye kadar yazdığı romanlar arasında en çok sevdiği son eserini sunuyoruz okurlarımıza bu ciltle. Sovyet - Alman savaşı sıralarında Kırımın bir kasabasında geçiyor olay. Yuvasından, sevdiklerinden, hattâ belki kendinden kopmuş, yarının neler getireceğinden habersiz bir delikanlının savaşın korkunç yüzüyle ilk defa karşı karşıya gelişinin hikâyesidir bu. Gerçekle düşün, korkuyla yaşama içgüdüsünün içiçe geçtiği, âdeta kördüğüm olduğu bir roman, bir modern romandır bu. Cengiz Dağcıyı daha önceki eserleriyle tanımış ve sevmiş olanlar bu yeni eserinde onun yepyeni bir yanıyla karşılaşacaklardır.

150 lira